

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA EURÓPSKYCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA**

2121087

PARTNERSTVÁ A ICH VÝZNAM PRE REGIÓN

2010

Ronald Laboš, Bc.

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA EURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA**

PARTNERSTVÁ A ICH VÝZNAM PRE REGIÓN

Diplomová práca

Študijný program:	Regionálny rozvoj
Študijný odbor:	3.3.5. Verejná správa a regionálny rozvoj
Školiace pracovisko:	Katedra regionálneho rozvoja
Školiteľ:	Ing. Eva Balážová, PhD.

Nitra 2010

Ronald Laboš, Bc.

Čestné vyhlásenie

Podpísaný Ronald Laboš vyhlasujem, že som záverečnú prácu na tému „Partnerstvá a ich význam pre región“ vypracoval samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomý zákonných dôsledkov, v prípade ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 15. apríla 2010

Ronald Laboš

Pod'akovanie

Touto cestou vyslovujem pod'akovanie pani Ing. Eve Balážovej, PhD. za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej diplomovej práce.

ABSTRAKT

Hlavným cieľom diplomovej práce je zhodnotenie významu niektorých druhov partnerstiev pre rozvoj vybraného regiónu. Za jednotlivé parciálne ciele sme si zvolili charakteristiku skúmaného územia spojenú s výberom hlavného aktéra partnerstva, ktorým je združenie Euroregión Neogradiensis v Slovenskej republike. Pri ďalších cieľoch sme mali za úlohu analyzovať partnerstvá v rámci cezhraničnej spolupráce a rozobrať jednotlivé úlohy vyplývajúce zo stratégie území. Medzi prioritné ciele sme ešte zaradili analýzu jednotlivých projektov Euroregiónu Neogradiensis a rozšírenie obzoru čo sa týka významu partnerstva pre rozvoj skúmaného územia.

Význam partnerstva môžeme vnímať nielen z pohľadu analýzy základných problémov v riešenej oblasti a krokov smerujúcich k ich odstráneniu, ale aj z hľadiska získania zdrojov na realizáciu projektov. Predovšetkým však treba zabezpečiť efektívny regionálny rozvoj územia a to pre oblasť cestovného ruchu, turizmu, podnikania, kultúry, športu a aj vzdelania.

Koordinácia spoločného postupu v oblasti rozvoja regiónu nám môže dopomôcť lepšie pripraviť región na program Leader. Tým pádom možno zabezpečiť rozvoj na úrovni verejno-súkromného partnerstva na základe jeho využitia. Je však dôležité poznamenať, že je potrebné zapojiť štátne aj neštátne inštitúcie, podnikateľské subjekty, rôzne organizácie a samotných obyvateľov do tvorby spolupráce.

Aby sme mohli zabezpečiť úspešnú aktivitu spolupráce partnerov tak musíme dbať na pozornosť princípov partnerstva. Do týchto princípov zaraďujeme transparentnosť, komunikáciu, rovnosť a vzájomné si poskytovanie informácií.

Kľúčové slová: región, partnerstvo, spolupráca, Euroregión Neogradiensis

SUMMARY

The primary aim of this diploma work is the valuation of signification with some kinds of partnerships for the developing of chosen region. For individual partial aims we have chosen the characteristic of the examined territory connected with selection of the main partner that is the association Euroregion Neogradiensis in Slovak Republic. The next task of these aims was to analyse the partnerships inside the foreign cooperation and take apart on individual tasks resulting from the strategy of territories. Among the preferred aims we also insert the analysis of individual projects of Euroregion Neogradiensis and extension of horizon that deals with signification of partnership for the developing of the examined territory.

We can receive the signification of partnership not only from the sight of the analysis of basic problems in solved area and steps bound to their displacement, but also from the sight of acquirement of sources on the realization of projects. First of all we have to guarantee the effective regional development of territory and it will be for the area of travelling activity, tourism, business, culture, sport and also education.

Coordination of common progress in the area of developing region could help us to prepare the region better for Leader programme. By this we can provide the development of public-private partnership level basically on its usage. It is important to notice that it is necessary to join the public and non public institutions, business subjects, different organizations and individual inhabitants to the production of cooperation.

To provide the successful activity of the partner's cooperation we have to take care to the attention of partner's principles. We insert to these principles transparency, communication, equality, and relative administration of information.

Key words: region, partnership, cooperation, Euroregion Neogradiensis

Obsah

Obsah	6
Zoznam skratiek a značiek	8
Úvod	9
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	11
1.1 Región a jeho charakteristika	11
1.1.1 Klasifikácia regiónov podľa ich ekonomického rozvoja	13
1.2 Euroregióny	17
1.2.1 Euroregióny na Slovensku	19
1.2.2 Formovanie euroregiónov	21
1.3 Spolupráca verejného a súkromného sektora.....	22
1.4 Partnerstvá a ich princípy	23
1.4.1 Legislatívny rámec partnerstva	24
1.5 Charakteristika PPP projektov	25
1.5.1 Klasifikácia PPP projektov	27
1.5.2 Výhody a riziká PPP projektov	28
1.6 Mikroregión	30
2 Cieľ práce	33
3 Metodika práce a metódy skúmania	34
3.1 Charakteristika objektu skúmania.....	34
3.2 Pracovné postupy.....	34
3.3 Spôsob získania údajov a ich zdroje	34
3.4 Použité metódy vyhodnotenia a interpretácie výsledkov	35
4 Výsledky práce	36
4.1 Charakteristika okresu Lučenec	36
4.1.1 Demografická a sídelná štruktúra v okrese Lučenec	37
4.1.2 Ekonomická základňa v okrese Lučenec	39
4.1.3 Miera nezamestnanosti v okrese Lučenec.....	40
4.1.4 Dopravná infraštruktúra v okrese Lučenec	41
4.1.5 Dopravná situácia v meste Lučenec	42
4.1.6 Poľnohospodárstvo v okrese Lučenec.....	43
4.1.7 Rozvoj a zabezpečenie cestovného ruchu v okrese Lučenec	44

4.1.8	Cezhraničná spolupráca v okrese Lučenec	45
4.2	Charakteristika okresu Veľký Krtíš	46
4.2.1	Demografická a sídelná štruktúra v okrese Veľký Krtíš.....	47
4.2.2	Ekonomická základňa v okrese Veľký Krtíš.....	49
4.2.3	Miera nezamestnanosti v okrese Veľký Krtíš	49
4.2.4	Dopravná infraštruktúra v okrese Veľký Krtíš	50
4.2.5	Dopravná situácia v meste Veľký Krtíš	51
4.2.6	Poľnohospodárstvo v okrese Veľký Krtíš.....	52
4.2.7	Rozvoj a zabezpečenie cestovného ruchu v okrese Veľký Krtíš	52
4.2.8	Cezhraničná spolupráca v okrese Veľký Krtíš.....	53
4.3	Medzinárodná a cezhraničná spolupráca	53
4.3.1	Typické znaky euroregiónu	55
4.3.2	Slovensko-maďarská hranica a euroregióny	57
4.4	Vymedzenie územia Euroregiónu Neogradiensis	58
4.4.1	Základná charakteristika Euroregiónu Neogradiensis	60
4.4.2	Analýza partnerstiev v rámci Euroregiónu Neogradiensis	62
4.4.3	Organizačná štruktúra Euroregiónu Neogradiensis	62
4.4.4	SWOT analýza Euroregiónu Neogradiensis	64
4.5	Programy partnerstiev Euroregiónu Neogradiensis	67
4.6	Projekty partnerstiev Euroregiónu Neogradiensis.....	73
5	Význam partnerstva pre rozvoj regiónu	79
	Záver	82
	Zoznam použitej literatúry	84
	Prílohy.....	90

Zoznam skratiek a značiek

km ²	kilometer štvorcový
mil.	milión
m ³	meter kubický
SR	Slovenská republika
č.	číslo
a.s.	akciová spoločnosť
s.r.o.	spoločnosť s ručením obmedzeným
BBSK	Banskobystrický samosprávny kraj
km	kilometer
VRT	vysokorýchlostná trať
km/h	kilometer za hodinu
PD	Poľnohospodárske družstvo
z.p.o.	združenie právnických osôb
CR	cestovný ruch
k.s.	komanditná spoločnosť
t.j.	to jest
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
ha	hektár
OP	Operačný program
EZÚS	Európske zoskupenie územnej spolupráce
ES	Európske spoločenstvo
atď.	a tak ďalej
napr.	napríklad
MR	Maďarská republika
PHSR	Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja
ŠR	Štátny rozpočet
EÚ	Európska únia
tzv.	takzvané
tzn.	to znamená

ÚVOD

Problematika budovania cezhraničného partnerstva zohráva v rámci regiónu významnú a veľmi dôležitú stránku. Samotné vytváranie partnerstva vychádza z uvedomenia si významu partnerstva pre úspešný regionálny rozvoj. Dosahovanie vytýčených cieľov a ich formulácia si skutočne vyžaduje koordinovanú spoluprácu viacerých a najmä rôznych aktívnych účastníkov pôsobiacich na regionálnej a miestnej úrovni. Rozhodujúca je i myšlienka spoluvlastníctva a spolurozhodovania. Partnerstvá sú založené na spolupráci verejného, podnikateľského a neziskového sektoru sú pokladané za nevyhnutný štandard v regionálnom integrovanom rozvoji. Pri vytváraní partnerstiev je však potrebné vziať do úvahy skutočnú vôľu alebo schopnosť vložiť do spolupráce vlastné zdroje a zároveň podieľať sa na spoločnom rozhodovaní. Úspech partnerstva teda závisí na vytvorení a udržaní pevných väzieb medzi všetkými zapojenými partnermi. Úspech partnerstva je založený na vzájomnom prospechu a nových hodnotách pre každého partnera. Účelom partnerstva je aj umožniť podniknúť aktivity, ktoré by nemohli partneri úspešne realizovať samostatne. Preto je veľmi dôležité dostatočne skoro dohodnúť požadované vstupy jednotlivých partnerov, predovšetkým čo sa týka termínov a rozsahu. Mnohé inštitúcie sa rozhodujú vytvoriť partnerstvá z rozličných dôvodov. Samotné partnerstvo môže byť vytvorené s cieľom navrhnúť a realizovať novú stratégiu rozvoja. Môže byť aj odpoveďou na miestne problémy akými sú napr. úpadok alebo zavretie miestnych výrobných závodov a podobne. V mnohých prípadoch zohráva rozhodujúcu úlohu úsilie získať vonkajšie zdroje financovania. Charakteristickou črtou týchto partnerstiev je spoločná integrovaná činnosť založená na vzájomnej závislosti rozličných účastníkov, vzájomnom zdieľaní práv a povinností viazaných na predmet ich pôsobenia.

Vzniknuté euroregionálne združenia, ktoré zahŕňajú územia presahujúce rozlohu Slovenskej republiky a zvlášť vstup obcí a miest i orgánov miestnej štátnej správy, nemali spočiatku jasné vymedzenia právneho rámca. V roku 1999 vydalo Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky metodický pokyn na registráciu záujmových združení právnických osôb, ktoré vznikali za účelom rozvíjania spolupráce v rámci euroregiónov. Združenie nadobúda právnu spôsobilosť a stáva sa právnickou osobou zápisom do registra vedeného na obvodnom úrade s rozšírenou pôsobnosťou v príslušnom sídle združenia. Dôležité sú kritériá, na základe ktorých sa jednotlivé územia spájajú do euroregiónov. Ide o kritériá homogenity a funkčnosti. U každého euroregiónu sú definované ciele činnosti,

predovšetkým v smere procesov európskej integrácie, rozvoja ekonomiky, poľnohospodárstva, dopravnej infraštruktúry. Euroregióny sú stále štruktúry so svojou vlastnou identitou a administratívou, technickými a finančnými zdrojmi. Keďže ide o združenia právnických osôb, sami si zabezpečujú prostriedky pre svoju činnosť. Na území Slovenskej republiky vyvíjajú svoju činnosť viaceré euroregionálne združenia. Predmetným skúmaním a charakterizovaním bude pre nás Euroregión Neogradiensis. Cieľom diplomovej práce je skúmanie vzájomnej cezhraničnej spolupráce v rámci hlavného aktéra partnerstva, ktorým je združenie Euroregión Neogradiensis. Prioritou je aj zhodnotenie samotného významu pre rozvoj územia, na ktorom kooperuje.

1 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ

1.1 Región a jeho charakteristika

Podľa **Bučeka, M. a kol. (1992)** možno oblasť definovať ako geograficky ohraničené územie, ktoré disponuje súborom kvantitatívnych a kvalitatívnych podmienok pre sformovanie diferencovaného územno-hospodárskeho a sociálneho podsystemu, v ktorom je vysoká intenzita ekonomických a sociálnych vnútorných väzieb, rozvíja optimálne väzby s inými územiaми a je schopné reprodukovať rastové potreby prevažne z vlastných zdrojov.

Tvrdoň, J. – Hamalová, M. – Žárska, E. (1995) charakterizujú región ako dynamický prvok väčšieho celku, národného hospodárstva, ktorého skutočné rozmery nie sú navždy dané a menia sa v závislosti od intenzity pôsobenia ekonomických síl. Súčasne predstavujú priestorovo uzavretý systém, ktorý sa skladá z množstva prvkov, ktoré sú medzi sebou v silnejšej interdependencii ako iné premenné.

Podľa **Belajovej, A. a Fázikovej, M. (2005)** z pohľadu regionálnej ekonomiky je región priestorovým podsystemom krajiny, ktorý charakterizuje určitá priestorová štruktúra a úroveň ekonomického a sociálneho rozvoja. Je teda nielen priestorovou, ale aj ekonomickou a sociálnou jednotkou. Z uvedeného vyplýva, že región je priestorovou jednotkou, ktorá môže byť formálne alebo neformálne vymedzená na základe konkrétneho účelu, pričom veľkosť priestoru definovaného ako región môže byť rôzna.

Maier, G. – Tödling, F. (1998) pod regiónom nerozumejú jeden bod v priestore (miesto, lokalita), ale zoskupenie priestorových bodov. Územné celky sa spájajú do regiónov podľa dôležitých spoločných znakov, z ktorých následne vyplývajú kritériá pre vymedzenie regiónu a to:

- kritérium homogenity – do regiónov sa spájajú územné celky, ktoré majú spoločné znaky (miera nezamestnanosti, výška príjmov, priemysel, cestovný ruch),
- kritérium funkčnosti – do regiónov sa spájajú územné celky, medzi ktorými je veľká vzájomná závislosť (denná dochádzka do zamestnania, dochádzka za nákupmi, dodávateľské siete, telefonické hovory).

Pri snahe vymedziť región je potrebné uplatniť širší prístup, nakoľko región možno charakterizovať ako bohato štrukturovaný celok, ktorý sa vyznačuje širokospektrálnymi ekonomickými, geografickými, sociálnymi, kultúrnymi, historickými, národnostnými a ďalšími znakmi. Pritom sa na pojem región možno pozeráť z každého uvedeného hľadiska, ktoré pri svojej dominantnosti len do určitej miery rešpektuje i ostatné znaky charakterizujúce región.

Podľa **Bučeka, M. (1992)** je región územný celok, ktorý je v hierarchii lokalizovaný medzi mesto a národné hospodárstvo. V podmienkach Slovenskej republiky predstavuje takisto úroveň okres. Medzi správne celky Slovenskej republiky patria okrem okresov obvody a kraje. Najväčší územný celok je územie republiky.

Maier, G. - Tödling, F. (1998) prezentujú používanie pojmu región v každodenných diskusiách, ako aj vo vedeckej literatúre. Predovšetkým môže opisovať tri veľmi odlišné druhy priestorových útvarov:

- subnacionálne územia - predstavujú čiastkové územia jedného štátu,
- supranacionálne územia - predstavujú zoskupenia štátov,
- transnacionálne územia - tvoria čiastkové územia dvoch alebo viacerých štátov, teda presahujú štátne hranice.

V daných prípadoch regióny zobrazujú priestorové rozdelenie odlišné od štátnej zvrchovanosti. Zatiaľ čo supranacionálne a transnacionálne regióny majú väčšinou rôznu menu, colnú reguláciu, právny systém, subnacionálne regióny sa vyznačujú tým, že si tieto inštitúcie delia s ostatnými regiónmi štátu.

Región podľa **Hamalovej, M. a kol. (1996)** predstavuje geograficky ohraničenú uzemnú jednotku podľa určitých kritériách v postavení prioritných vystupujú sociálne kritériá, možno potom pod regiónom chápať uzemnú jednotku, v ktorej sa odohrávajú základné životné funkcie obyvateľstva.

Maierovým, G. a Tödingovým, F. (1998) chápaním regiónu je, že región môže popisovať tri veľmi odlišné druhy presne vymedzených priestorových útvarov. Sú to subnacionálne, supranacionálne a transnacionálne územia.

Podľa **Bučeka, M. (1985)** je región ako priestorovo -ekonomická kategória, ktorá predstavuje funkčne vymedzenú a teritoriálne ohraničenú časť spoločenského systému, v ktorej dochádza k uspokojovaniu potrieb a k racionálnemu rozloženiu ekonomických aktivít.

1.1.1 Klasifikácia regiónov podľa ich ekonomického rozvoja

Podľa kritérií geografie chápe **Buček, M. a kol. (1999)** región ako geograficky ohraničené územie, ktoré sa od ostatných odlišuje súborom prírodných daností, štruktúrou obyvateľstva a pod., podľa sociálnych kritérií možno regiónom chápať územnú jednotku, v ktorej prebiehajú základné životné funkcie obyvateľstva: bývanie, práca, vzdelávanie, záujmová činnosť, zdravotnícke a sociálne zabezpečenie atď.

Tvrdoň, J. – Hamalová, M. – Žárska, E. (1995) z pohľadu špecifickej ekonomického, vymedzili základné znaky regiónu nasledovne:

- prírodno – geografické znaky, ktoré v značnej miere určujú dynamiku správania sa regiónu ako subjektu,
- diverzifikovaná (rôznorodá) územná a hospodárska činnosť podnikateľských i verejných inštitúcií,
- vysoká intenzita vnútroregionálnych väzieb,
- optimálne väzby s regiónmi národného hospodárstva,
- schopnosť reprodukovať rastové potreby prevažne z vlastných zdrojov,
- spoločensko-nadstavbové znaky (história, kultúra a pod.)

Ďalej ako uvádza tento autorský kolektív, ekonomický región ako každý systém vyznačujúci sa zložitou vzťahov vo vnútri i s okolím je potrebné riadiť a to predovšetkým z dôvodov:

- zabezpečenie vyváženého sociálno-ekonomického rozvoja regiónov,
- zabezpečenia kvality života obyvateľov regiónu (bývanie, práca, oddych)
- vytváranie pracovných príležitostí a zabezpečenie ekonomického, sociálneho a kultúrneho blahobytu, čím sa zrealizujú záujmy rôznych vrstiev a skupín obyvateľstva, pričom sú tieto pracovné príležitosti situované na takých miestach, kde sú optimálne využité
- starostlivosti o prírodné zdroje a ochranu životného prostredia
- racionálneho využívania priestoru ako potenciálneho zdroja ekonomického rozvoja v regióne

Hamalová, M. (1996) sa stotožňuje s názorom poľského regionalistu K. Dzievoňského, kde rozlišujú tri typy regiónov a to v závislosti od uplatnenia rozdielnych prístupov k ich vymedzeniu:

1. Región ako nástroj výskumu a priestorovej analýzy

Územie je vymedzené na základe rovnorodosti znakov, ide o homogénne regióny (územia s rovnakou ekonomickou aktivitou - poľnohospodárske a priemyselné regióny), alebo môže ísť o tzv. nodálne regióny. Sú charakterizované ako komplex sídel, ktoré sú vzájomne prepojené prostredníctvom sídelného centra.

2. Región ako štruktúrna jednotka

Región vystupuje ako autonómny podsystem, odlišuje sa od ostatných svojou špecifickou štruktúrou odvetví, štruktúrou vonkajších a vnútorných vzťahov ako aj územnou štruktúrou. Regióny existujú bez ohľadu na výskumy, úlohou vedy nie je formovať, ale poznať, identifikovať.

3. Región ako nástroj aktivity

Nazýva sa aj funkčným regiónom, pretože plní konkrétnu funkciu v organizme štátu. Patria sem jednotky územnosprávneho členenia krajiny ako vyššie územné celky, obvody, okresy. Do tejto kategórie možno zaradiť aj typy programových regiónov.

Podľa ekonomickej úrovne členia **Buček, M. a kol. (1999)** regióny na rozvinuté a problémové. Štruktúra ekonomických a mimo ekonomických činností v rozvinutom regióne a jeho väzby medzi regiónmi vytvárajú predpoklady pre rozvoj s cieľom uspokojiť potreby obyvateľov regiónu na úrovni. Tieto regióny nevyžadujú osobitné regionálno-politické opatrenia štátu. Pri problémových regiónoch ide o stav, keď sa v dôsledku historického vývoja a mimoekonomických podmienok dostali do situácie, ktorá vyžaduje osobitnú pozornosť regiónu, štátu, alebo nadnárodných organizácií.

Každý región má podľa **Hamalovej, M. (1996)** určité predpoklady na to, aby sa mohol vyvíjať smerom k svojej prosperite, alebo naopak k svojmu úpadku. Tieto predpoklady spôsobujú nerovnosti medzi regiónmi. Rozvinuté regióny, ktoré aj vďaka svojej aktívnej ekonomickej činnosti a usilovnosti priťahujú nové činnosti, ktoré vytvárajú aktívne prostredie pre investičnú aktivitu, vytvárajú zdroje pre modernú technickú a občiansku štruktúru, ktorá ich posúva k stále vyššej prosperite. Na druhej strane sú to zaostalé regióny s množstvom nezamestnaných, zastaralou výrobnou základňou, nerozvinutou infraštruktúrou a podobnými znakmi. Do takýchto regiónov sa investície nehnú a tak sú odsúdené ešte na väčší úpadok.

Typy problémových regiónov na Slovensku charakterizuje **Marcinčin, A. (2002)** nasledovne:

- regióny s neperspektívnymi výrobnými štruktúrami, s hospodársko-technicky zastaranou štruktúrou výroby a nízkou kvalitou služieb,
- monoštruktúralne a monofunkčne zamerané regióny závislé od jedného veľkého podniku, alebo menšieho množstva malých podnikov z toho istého priemyselného odvetvia,
- regióny poznamenané konverziou zbrojárenského priemyslu,
- pohraničné regióny,
- regióny s významným podielom poľnohospodárskej produkcie,
- regióny s nízkym podielom ekonomicky aktívneho obyvateľstva a s nižšou vzdelanosťou štruktúrou, alebo regióny s výrazne mladým obyvateľstvom, prípadne regióny s vysokým zastúpením problémových sociálnych skupín.

Maier, G. - Tödling, F. (1998) rozdeľujú regióny z hľadiska ich povahy do štyroch skupín:

- *zaostávajúce regióny* - za hlavné problémy týchto regiónov, autori považujú podpriemerné vybavenie výrobnými faktormi, podpriemerný HDP na obyvateľa, nízka miera dôchodkov obyvateľov a nízka úroveň využívania prírodných zdrojov,
- *štruktúralne slabé regióny* - štruktúra ich ekonomickej činnosti bola založená na tradičných činnostiach, resp. odvetviach - ťažba rúd, spracovanie surovín, ťažké strojárstvo a pod., v týchto regiónoch je potrebné modernizovať zastaralú ekonomickú štruktúru a oživiť ju,
- *prekrvené regióny* - v tomto type regiónov autori poukazujú na ekonomickú činnosť, ktorá je koncentrovaná do jadra regiónu, nadmerná koncentrácia vedie k rastu nákladov na občiansku a technickú infraštruktúru a na udržiavanie vhodných životných podmienok pre obyvateľstvo, pričom sa dá ťažko zachovať kvalitné životné prostredie,
- *otvorené regióny* - zohrávajú kľúčovú úlohu v ekonomike krajiny, sú schopné sa prispôbiť zmeneným podmienkam na trhu tovarov, služieb a práce, priťahujú domácych aj zahraničných investorov a reprezentujú ich najmä metropolitné regióny.

Podľa Charty európskeho regionálneho plánovania, ako uvádza **Tvrdoň, J. - Hamalová, M. - Žárska, E. (1995)**, ktorá reprezentuje európsky štandard regionálnej politiky, sú regióny rozdelené nasledovne:

- *vidiecke* - regióny, ktorých ekonomickú silu vytvára poľnohospodárstvo a potravinárstvo,
- *mestské* - predstavujú centrá ekonomického rastu, v ktorých neúmernú necentrovanosť obyvateľstva môže spôsobiť nesúlad medzi ekonomickými a ekologickými kritériami,
- *horské* - sú prírodného charakteru, často zaostávajú a v záujme ich zachovania je v nich potrebné podporovať cestovný ruch,
- *pohraničné* - sú v oblastiach, v ktorých je potrebné riešiť prepojenie technickej infraštruktúry, rozvoj kultúrnych kontaktov a rozvoj hospodárskej spolupráce,
- *upadajúce* - sú regióny, v ktorých sa dlhodobo nereagovalo, čo sa prejavilo v ich upadajúcej infraštruktúre úpadkom pracovného potenciálu a ekonomických aktivít, ich oživenie predpokladá modernizáciu infraštruktúry a reštrukturalizáciu ekonomiky,
- *štruktúrne slabé* - sú to regióny, v ktorých neboli vypracované nosné odvetvia, ich zaostávanie bolo spôsobené historickými dôvodmi, problémy je potrebné riešiť cez regionálnu politiku,
- *pobrežné oblasti a ostrovy* - sú to oblasti, ktoré si vyžadujú osobitnú starostlivosť s ohľadom na rozvoj hromadnej turistiky.

Belajová, A. – Fáziková, M. (2005) vymedzujú regióny na základe kritéria homogenity a funkčnosti:

Podľa kritéria homogenity sa územné celky spájajú do homogénnych regiónov, ktoré sú podľa určitých indikátorov veľmi podobné. Indikátormi homogenity môžu byť geografické znaky, ekonomické znaky, sídelné znaky a pod.

Kritérium funkčnosti formuje regióny prirodzene, na základe nízkej prepojenosti vzájomne závislých rozvojových indikátorov a to niekoľkých naraz.

Typický príklad formálne vymedzených regiónov je územno - správne členenie krajín na nižšie priestorové jednotky ako je štát, ktoré sú usporiadané v hierarchickej štruktúre. Na Slovensku takúto administratívnu regionalizáciu usporiadanú do troch stupňov predstavujú:

1. stupeň - okresy, ktorých je 79
2. stupeň - kraje, ktorých je 8
3. stupeň - štát (krajina)

Základná územná jednotka je sídlo a na Slovensku je 2 883 sídel, z toho 136 mestských.

Podľa základnej typológie ekonomických regiónov členia Belajová, A. a Fáziková, M. (2005) regióny na:

- rozvinuté regióny
- problémové regióny

Regióny rozvinuté sú charakteristické tým, že štruktúra ekonomických činností ako aj medziregionálne väzby vytvárajú predpoklady pre hospodársky rast a rozvoj a uspokojovanie rastúcich potrieb a sociálnych istôt obyvateľstva. Tieto regióny sa vyznačujú vyšším podielom hrubého domáceho produktu na obyvateľa než je priemerná úroveň štátu, nižšou mierou nezamestnanosti, kvalifikovanejšou pracovnou silou a vybudovanou technickou a sociálnou infraštruktúrou.

Regióny problémové a vôbec skupina problémových typov je členitejšia, pretože existujú rôzne príčiny, ktoré podmieňujú nepriaznivé tendencie v rozvoji regiónov. Do skupiny problémových regiónov sa zaraďujú:

- zaostávajúce regióny, ktoré sú charakterizované postupným poklesom produkcie, dopytu, spotreby, nedostatkom kapitálu predovšetkým na rozvoj infraštruktúry. Rastie v nich sociálna nespokojnosť, ktorá vedie k posilňovaniu deštruktívnych síl.
- štrukturálne slabé regióny, nazývajú sa aj deprimovanými regiónmi. Pre tento typ regiónov je charakteristické, že kedysi boli dynamicky sa rozvíjajúce. Štruktúra ich ekonomickej činnosti bola založená prevažne na tradičných odvetviach primárneho sektora ako spracovanie surovín, materiálov, poľnohospodárstvo a pod.
- regióny s upadajúcimi mestskými centrami sú charakterizované nadmernou koncentráciou ekonomických činností alebo obyvateľstva, ktorá podmieňuje dynamický rast nákladov na rozvoj technickej a občianskej.

1.2 Euroregióny

Podľa Belajovej, A. – Fázikovej, M. (2002) sú euroregióny účelové priestorové jednotky so samotnou identitou, administratívnou štruktúrou a s finančnými zdrojmi podporujúcimi rozvoj v prihraničných oblastiach najmenej dvoch alebo viacerých štátov. Euroregióny vznikajú zdola nahor, sú prejavom aktivity občanov miest a dedín žijúcich v pohraničných oblastiach. Majú spravidla podobné problémy rozvoja, ktoré môžu spoločne riešiť.

Ivaničková, A. – Vlčková, V. (2005) uvádzajú, že euroregión je pojem, ktorým sa označuje dobrovoľná prihraničná spolupráca v ekonomickej, sociálnej, kultúrnej

a ďalších oblastiach medzi dvoma a viacerými štátmi a ich miestnymi orgánmi. Predstavuje geograficky limitované územie, zahrňujúce časti dvoch alebo viacerých krajín, ktoré sa dohodli koordinovať svoju činnosť v rozličných oblastiach.

Spolupráca regiónov združených v euroregiónoch nie je založená na základe územných celkov, ale projektov.

Podľa **Štofka, S. – Štofkovej, K. (2005)** euroregióny predstavujú vyššiu formu transhraničnej spolupráce, založenú na občianskych iniciatívach a kompetenciách samospráv. Transhraničná spolupráca predstavuje aktivity zamerané na posilnenie a podporu susedských vzťahov obyvateľstva, ako aj inštitúcií na oboch stranách spoločnej hranice.

Základná charakteristika euroregiónu ako cezhraničnej štruktúry podľa Združenia európskych hraničných regiónov obsahuje:

- a) Organizáciu, ktorá predstavuje zlúčenie regionálnych a miestnych orgánov z oboch strán štátnej hranice, niekedy s parlamentným zhromaždením a cezhraničnú organizáciu so stálym sekretariátom, s odborným a správnym personálom a s vlastnými finančnými prostriedkami.
- b) Organizácia sa realizuje podľa súkromného práva, založeného na základe národných združení, alebo nadácií z oboch strán hranice podľa príslušného verejného práva, alebo podľa verejného práva založeného na medzištátnych dohodách, ktoré upravujú členstvo regionálnych orgánov. Systémom práce je:
  - rozvoj a strategicky orientovaná spolupráca - nie opatrenia založené na individuálnych prípadoch
  - zásadne cezhranične orientovaný - nie národný prihraničný región
  - žiadna nová správna úroveň
  - centrum všetkých cezhraničných vzťahov: občania, politici, inštitúcie, hospodárstvo, sociálni partneri, organizátori kultúrnych podujatí a pod.
  - vyrovnávanie rozdielnych štruktúr a kompetencií na oboch stranách hranice aj z psychologického hľadiska
  - partnerská spolupráca na vertikálnej (európskej, vládnej, regionálnej, miestnej) i horizontálnej úrovni
  - realizácia cezhraničných rozhodnutí na národnej úrovni v súlade s postupmi, ktoré je možné uskutočniť na oboch stranách hranice (vyvarovanie sa kompetenčným a štrukturálnym konfliktom)

- cezhraničná účasť občanov, inštitúcií a sociálnych partnerov v programoch, projektoch a rozhodovacích procesoch
- priama iniciatíva a použitie vlastných zdrojov ako predpoklad pomoci a podpory tretích strán

Náplň cezhraničnej spolupráce charakterizuje **Marhulíková, O. (2004)** ako činnosti podľa spoločných záujmov (napr. infraštruktúra, hospodárstvo, kultúra), ako aj spolupráca vo všetkých oblastiach života: životný štýl, práca, voľný čas, kultúra atď. Rovnaký dôraz sa kladie na sociálno-kultúrnu spoluprácu tak, ako na spoluprácu v oblasti hospodárstva a infraštruktúry. Dôležitá je realizácia zmlúv a dohôd medzi štátmi, uzatvorených na európskej úrovni a ich uplatňovanie v cezhraničnej praxi. Poskytovanie poradenstva, podpory a koordinácie cezhraničnej spolupráce sa týka týchto oblastí: hospodársky a regionálny rozvoj, doprava, územné plánovanie, ochrana životného prostredia a prírody, kultúra a šport, zdravotníctvo, energia, likvidácia odpadu, turistika a voľný čas, pôdohospodárstvo, inovácia a výmena technológií, školstvo a vzdelávanie, sociálna spolupráca, záchranné služby a predchádzanie katastrofám, komunikácie, verejná bezpečnosť

1.2.1 Euroregióny na Slovensku

Územie Slovenskej republiky hraničí s piatimi štátmi, čo podľa **Ivaničkovej, A. – Vlčkovej, V. (2005)** znamená, že takmer pre 30 % regiónov Slovenska sa vytvára situácia priameho nadväzovania susedských kontaktov. Pre jednotlivé regióny sa tak vytvárajú možnosti ekonomického a sociálneho integračného rozvoja, podporujúceho vlastné samorozvojové regionálne aktivity. Súčasných 8 krajov Slovenska je v priamom kontakte s niektorou susediacou krajinou, preto cezhraničná regionálna spolupráca zohráva v prípade Slovenska dôležitú úlohu. Táto dôležitosť vyplýva nielen z geografickej polohy v strede Európy, ale aj z toho, že jeho plošná veľkosť i charakter územia minimalizujú vzdialenosti k hraniciam.

Podľa **Falt'ana, E. (2004)** euroregionálne procesy na Slovensku, ale aj v ďalších post-socialistických krajinách len s určitým odstupom nadväzujú na obdobné procesy, ktoré sa postupne presadzovali v západnej Európe. Euroregionálna aktivizácia na Slovensku mala podobu iniciatív vychádzajúcich zdola. Tieto iniciatívy mali podobu občianskej aktivizácie spájajúce záujmy miestnych samospráv, občianskych združení i ďalších lokálnych inštitúcií v záujmovo vymedzenom prihraničnom území.

Vývoj politickej situácie na Slovensku do roku 1998 podľa **Halása, M. – Slávika, V. (2001)** zapríčinil, že tu neboli vytvorené priaznivé podmienky pre rozvoj cezhraničnej spolupráce a v niektorých prípadoch bola zámerne brzdená. Pre úspešné fungovanie cezhraničnej spolupráce je dôležitým predpokladom inštitucionálna báza.

Podľa **Ivaničkovej, A. – Vlčkovej, V. (2005)** charakter, rozsah a intenzita cezhraničných regionálnych väzieb Slovenka závisí od štyroch faktorov:

- očakávaných ekonomických efektov spolupráce
- existujúcich rozdielov v sociálno-ekonomickej úrovni
- súdržnosti spoločnosti v krajine
- negatívnych očakávaní zo vzniknutej spolupráce

Ako uvádzajú **Zemko, I. – Buček, J. (2000)** inštitúcie vstupujúce do procesu úspešného fungovania cezhraničnej spolupráce môžeme rozdeliť na:

- **normatívne inštitúcie** - majú na starosti celkový rámec a pravidlá, vyjadrené predovšetkým v právnych normách a smerniciach, ktoré podstatnou mierou definujú podmienky a formy realizácie,
- **reálne inštitúcie** - zahŕňajú existujúce subjekty, organizácie a združenia priamo realizujúce cezhraničnú spoluprácu.

Na začiatku transformačného procesu na Slovensku podľa **Halása, M. – Slávika, V. (2001)**, najväčšími brzdami cezhraničnej spolupráce bola inštitucionálna báza a existujúce právne dokumenty. Predovšetkým to boli nevyjasnené kompetencie, komu prináleží problematika cezhraničnej spolupráce. O túto problematiku sa delili ústredné orgány, a to Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR a Ministerstvo zahraničných vecí SR. V súčasnosti je na Slovenskú cezhraničnú spoluprácu inštitucionalizovaná na troch úrovniach:

- národnej úrovni (medzivládne dohody),
- regionálnej úrovni,
- miestnej úrovni (miestne samosprávy a iniciatívy/združenia).

Cieľom cezhraničnej spolupráce podľa **Ivaničkovej, A. – Vlčkovej, V. (2005)** je vytvorenie prirodzeného rámca pre gravitáciu hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho pohybu, vytvorenie spoločných regiónov bez obmedzenia súčasnými štátnymi hranicami, vytvorenie väzieb a vzťahov regiónov, miest a obcí priestorovou nadväznosťou na regióny susediacich štátov, umožnenie obyvateľom podieľať sa na sociálno-ekonomickom rozvoji

ich územia samostatne v spolupráci s cezhraničnými regiónmi pri vzájomnom rešpektovaní vnútorných podmienok.

Ako hovorí **Marhulíková, O. (2004)**, cezhraničné inštitucionalizované vzťahy na Slovensku vznikli za podpory Rady Európy a Združenia európskych hraničných regiónov. Rada Európy sa postarala o legislatívne predpisy upravujúce cezhraničnú spoluprácu a Slovenská republika k nim postupne pristupovala. Dôležitá pritom bola systematická práca na decentralizácii právomocí štátu v oblasti cezhraničnej spolupráce na obce, vyššie územné celky a samosprávne kraje, čím sa naplnil princíp subsidiarity, vrátane cezhraničnej subsidiarity.

1.2.2 Formovanie euroregiónov

Podľa **Belajovej, A. – Fázikovej, M. (2002)** je účelom formovania euroregiónov koordinovaný postup viacerých krajín pri zabezpečení prihraničného priestorového rozvoja ekonomiky, turistiky, riešenia problému životného prostredia, budovania dopravných sietí, ako i spolupráce v spoločensko-kultúrnej oblasti.

Schaffer, H. (1999) hovorí, že euroregióny vytvárajú duchovnú infraštruktúru cezhraničnej spolupráce. Pôsobia pomocou vzdelávacích aktivít, propagácie a starostlivosti o obraz regiónu v prvom rade ako regionálne lobby pre prihraničné regióny a zvyšujú tak ich atraktivitu. Či budú cezhraničné projekty a aktivity realizované, nezávisí iba na disponibilných finančných prostriedkoch, ale tiež na regionálnom prostredí, napríklad na ochote regionálnych aktérov ku spolupráci. Uľahčením komunikácie medzi nimi sa prekonávajú ťažkosti sprevádzajúce zrod cezhraničných projektov.

Gabbe, J. (1999) uvádza obsah cezhraničnej spolupráce ako

- ohraničenie pracovnej oblasti zodpovedajúcej spoločným záujmom (napr. infraštruktúra, hospodárstvo, kultúra)
- spoluprácu vo všetkých oblastiach života (napr. bývanie, práca, voľný čas, kultúra a pod.)
- sociálno-kultúrnu spoluprácu na rovnakej úrovni ako je spolupráca v oblasti hospodárstva a infraštruktúry
- uskutočnenie zmlúv, dohôd a dohovorov uzavretých na európskej úrovni medzi štátmi do cezhraničnej praxe
- ako poradenstvo, podporu a koordináciu cezhraničnej spolupráce, osobitne v oblastiach ako hospodársky rozvoj, doprava, územné plánovanie, ochrana

životného prostredia a prírody, kultúra a šport, zdravotníctvo, energia, odpadové hospodárstvo, cestovný ruch a využitie voľného času, rozvoj poľnohospodárstva, inovácia a transfer technológií, školstvo a vzdelanie, kooperácia v sociálnej oblasti, záchranárstvo a ochrana pred katastrofami, komunikácia, verejný poriadok

Alnér, J. (2001) vidí cezhraničnú spoluprácu v dvoch podobách. Jednou z nich je kooperácia prihraničných oblastí asociovaných krajín susediacich s členskými krajinami Európskej únie. Druhou podobou je vytváranie euroregiónov.

V príručke pre miestne orgány štátnej správy a euroregióny (1999) sa pomocou bežnej typológie rozdeľujú oblasti aktivít cezhraničnej spolupráce do šiestich kategórií:

- Životné prostredie, poľnohospodárstvo a priestorové plánovanie
- Doprava, bezpečnosť a komunikácie
- Ekonomika a zamestnanosť
- Zdravotníctvo a sociálne služby
- Školstvo, výskum a kultúra
- Pohraničná populácia

1.3 Spolupráca verejného a súkromného sektora

Spoluprácu považujú **Wood, D. J. a Gray, B. (1991)** za novodobý interorganizačný fenomén, navrhnutý na dosahovanie želaných výsledkov, ktoré organizácia, ak koná individuálne, nemôže nikdy dosiahnuť. Ku vzniku spolupráce dochádza vtedy, keď skupina autonómnych subjektov, ktoré majú problém v spoločnej záujmovej oblasti, vstupuje do interaktívneho procesu s cieľom konať a rozhodovať o spoločnom probléme, pričom sa uplatňujú spoločné pravidlá, normy a štruktúry.

Gúčík, M. (2005) za hlavný cieľ spolupráce považuje koordinované správanie subjektov zainteresovaných na rozvoji v cieľovom mieste.

Palenčíková, Z. (2008) konštatuje, že spolupráca verejného a súkromného sektora sa odvíja od štruktúry produktu, na tvorbe ktorého participujú subjekty verejného a súkromného sektora ako nositelia jednotlivých prvkov ponuky. Hlavným podnetom k vytváraniu a budovaniu vzájomných vzťahov je potreba koordinovať jednotlivé prvky ponuky a jej nositeľov pri tvorbe produktu cieľového miesta.

V teórii a praxi sa uplatňujú v zásade dva varianty označovania vzťahov verejného a súkromného sektora, spolupráca a partnerstvo. Tieto sa často zamieňajú ako synonymá, ale tento prístup nie je správny.

Napriek tomu, že všeobecná teória spolupráce amerických autoriek **Wood, D. J. a Gray, B. (1991)** používa na označenie akýchkoľvek foriem vzájomných vzťahov kooperujúcich subjektov univerzálny termín spolupráca a partnerstvo považujú iba za jednu z foriem spolupráce.

Dredge, D. (2004) definuje spoluprácu verejného a súkromného partnerstva ako formálne a neformálne vzťahy medzi samosprávnymi orgánmi a odvetviami, ktoré majú potenciál vyústiť do formalizovaného partnerstva verejného a súkromného sektora. Pri vytváraní formalizovaných partnerských vzťahov dôležitú úlohu zohráva existujúca a zákonom ustanovená organizačná štruktúra, ktorá môže podporovať alebo brzdiť budovanie partnerstva verejného a súkromného sektora.

Podľa **Falt'ana, E. (2001)** je medzisektorová spolupráca dobrovoľný vzťah dvoch alebo viacerých subjektov (jednotlivci, spoločenské skupiny, hospodárske, kultúrne či politické organizácie, podnikateľské subjekty, inštitúcie verejnej správy atď.) so zámerom naplňať spoločným postupom určitý cieľ alebo rad cieľov. Ide predovšetkým o horizontálny vzťah – nejde o vzťah nadriadenosti či podriadenosti. Partnerstvo je vzťah, ktorý musí rešpektovať určité zásady a pravidlá, aby ho nikto zo zúčastnených nepociťoval ako príťaž či nebudaj ohrozenie vlastnej identity.

Atribúty medzisektorových partnerstiev charakterizuje nasledovne:

- vzájomná dôvera a rešpekt
- zodpovednosť
- korektnosť
- transparentnosť

1.4 Partnerstvá a ich princípy

Nariadenia Európskeho parlamentu (2001) definujú partnerstvá ako akcie spoločenstva pripravované v úzkej spolupráci medzi Komisiou a členským štátom spoločne s orgánmi a subjektami, hlavne s regionálnymi a miestnymi orgánmi, hospodárskymi a sociálnymi partnermi a všetkými ostatnými subjektami v tomto rámci. Ide teda o dialóg medzi nasledovnými subjektami:

- Európska komisia
- členské štáty
- regionálne a miestne úrady
- ekonomickí a sociálni partneri

- ostatné relevantné organizácie a občania

Marček, E. – Vakulová, L. (2005) charakterizujú princíp partnerstva ako jeden z kľúčových princípov využívania štrukturálnych fondov EU a ich zdrojov. Tie sa dajú využiť hlavne na úrovni samosprávnych krajov v procese regionálneho plánovania a rozvoja. Partnerstvá za účasti verejného, súkromného a neziskového sektora nadobúdajú preto v tejto súvislosti na význame a stávajú sa nevyhnutným predpokladom efektívneho využívania týchto prostriedkov. Vzťahy a formy spolupráce samosprávy so subjektami ostatných sektorov sú veľmi rozmanité, nadobúdajú rôznu podobu a intenzitu.

Princíp partnerstva podľa **Belajovej, A. (2005)** predpokladá úzku spoluprácu tak medzi Európskou komisiou a zodpovedajúcimi orgánmi na národnej úrovni, resp. na regionálnej úrovni, ako aj medzi subjektami – príjemcami podpory (regióny, obce, súkromné subjekty), pre ktoré sú určené finančné prostriedky podporujúce regionálny i miestny rozvoj.

Kačírková, M. (2007) sa domnieva, že prostredníctvom verejno-súkromných partnerstiev sa partneri na národnej, regionálnej, či miestnej úrovni podieľajú na vzájomne prospešných spoločných aktivitách využívajúc svoje prostriedky nielen na komerčné účely, ale aj na dosiahnutie sociálnych cieľov projektu.

Čapková, S. (2004), charakterizuje partnerstvo ako dobrovoľnú spoluprácu medzi subjektami verejného a súkromného sektora s cieľom koordinovať a združovať organizačné, technické a finančné zdroje na splnenie určených cieľov.

Korobaničová, I. (2006), hovorí o partnerstve ako o účasti súkromného a verejného sektora pri riadení obce, regiónov a zároveň vytvárania sietí vzťahov s rôznymi subjektmi tvoriacimi a ovplyvňujúcimi produkt. Hovorí taktiež o partnerstve ako plní funkciu kontaktného miesta pre potenciálnych investorov a ostatných organizácií, resp. jednotlivcov zaujímajúcich sa o región. Poskytuje vhodné zdroje a marketingovú expertíznu činnosť v rámci regiónu na efektívnejšie dosiahnutie národnej a medzinárodnej cieľovej skupiny. Súčasťou takýchto partnerstiev sú i inštitúcie zamerané na podporu inovácií v samosprávnych krajoch, ale aj inštitúcie zamerané na vzdelávanie a rôzne podnikateľské subjekty.

1.4.1 Legislatívny rámec partnerstva

Tvrdoňová, J. (2006) tvrdí, že vo všeobecnosti, ak sa inštitúcie, skupiny a jednotlivci v komunite alebo mikroregióne rozhodli spolupracovať na rozvoji svojho

regiónu a ak už prekonalí predchádzajúce etapy svojho vývoja, vybudovali si potrebnú dôveru medzi sebou a môžu sa nazvať partnermi, je prirodzené a užitočné, aby si vytvorili formálnu štruktúru cez oficiálnu registráciu takéhoto združenia.

Falt'an, E. (2006) hovorí, že z hľadiska právneho ukotvenia mikroregiónov prevláda v súčasnosti forma „združenie právnických osôb“, pričom dané tvrdenie môžeme podporiť štatisticky, kde z hľadiska organizačnej formy tento typ združenia dosahuje 66,4 % oproti ostatným možným formám.

Mnohé združenia obcí vznikli v zmysle **zákona č. 369/1990 Zb.** o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov (novelizáciou č. 295/1992 Zb.), ktorý umožňuje obciam zriadiť spoločné obecné úrady, tzv. spoločné úradovne na základe dobrovoľnosti a vzájomnej výhodnosti. Tie však nevytvárajú priestor pre partnerstvo založené na báze verejného i súkromného sektora.

1.5 Charakteristika PPP projektov

Pri užšej definícii PPP je vo všeobecnosti podľa **Pavela, J. (2005)** rozdiel medzi verejnými zákazkami a PPP v pomere zainteresovania súkromného a verejného sektora, zatiaľ čo v klasických verejných zákazkách je rola súkromného sektora obmedzená na dodávateľa, pri PPP projektoch sa k tomu pridáva vývoj, prevádzka a niekedy aj vlastníctvo.

Podľa **Beblavého, M., Sičákovej – Beblavej, E. (2006)** sú PPP tiež známe ako súkromné finančné iniciatívy.

Beličková, K. – Kristeľ, M. (2007) hovoria, že projekty verejno-súkromného partnerstva predstavujú nové a efektívne spôsoby financovania potrieb verejného charakteru prostredníctvom zapojenia súkromného partnera.

Dôležitou charakteristikou PPP podľa **Búšika, J. (2007)** je rozdelenie rizík spojených s výstavbou a prevádzkou diela medzi súkromným a verejným partnerom a dlhodobosť zmluvných vzťahov medzi súkromným a verejným partnerom.

Holub, O. (2006) charakterizuje verejno-súkromné partnerstvá ako projekty, v ktorých do partnerstva vstupuje verejná a súkromná organizácia a ktoré sú založené na vybudovaní infraštruktúry a poskytovaní služieb obvykle zabezpečovaných verejným sektorom.

Podľa **Ivaničku, K. a Ivaničkovej, A. (2007)** formovanie a využívanie verejno-súkromných partnerstiev otvára nové možnosti spolupráce predstaviteľov jednotlivých sektorov, čím sa stávajú v procese tvorby rozhodnutí partnermi a nie súpermi.

Kmecová, Z. (2007) definuje PPP projekty ako projekty, pri ktorých vstupuje verejná a súkromná organizácia do partnerstva založeného s cieľom vybudovania infraštruktúry a poskytovania služieb, zvyčajne zabezpečeným sektorom verejnej správy.

Pre projekty PPP je podľa **Žárskej, E. a kol. (2007)** charakteristické, že:

Ide o zložito pripravované projektové financovanie, pre ktoré je typické založenie účelovo zriadenej spoločnosti, v ktorej sú príjmy zabezpečené jednou z týchto dvoch foriem :

- súkromná spoločnosť vybuduje verejnú infraštruktúru a je dlhodobo zodpovedná za jej prevádzku a údržbu. Pritom sa sektor verejnej správy zaviazá platiť ročný poplatok v závislosti od výslednej kvality poskytovanej služby
- súkromná spoločnosť vybuduje a dlhodobo prevádzkuje verejnú infraštruktúru a náklady financuje tak, že vyberá poplatky priamo od užívateľov
- podstatnú časť rizika investovaného kapitálu do projektu PPP nesie súkromný partner projektu, týmto sa líši PPP od iných podobných foriem financovania, majú dlhodobé zmluvné vzťahy, minimálne 3 roky, typické sú koncesie na 20 až 40 rokov
- pri klasických projektoch sa verejne obstarávajú vstupy, pri projektoch PPP požadované výstupy. Súkromný partner zabezpečuje celý projekt, jeho realizáciu, implementáciu, údržbu a financovanie, pričom partner zo sektora verejnej správy zabezpečuje definovanie cieľov a kritérií projektu z hľadiska verejného záujmu, konkrétne definuje požadovanú kvalitu služieb, cenovú politiku a kontrolu stanovených cieľov

Chmel'ová, I. (2008) považuje za PPP projekty tie, ktoré spĺňajú nasledujúce podmienky:

- súkromný partner zabezpečuje výstavbu / rekonštrukciu a prevádzku diela a ako protihodnotu poskytuje služby spojené s dielom za platby buď od užívateľov alebo od verejného partnera,
- verejný a súkromný partner si rozdelia riziká výstavby a prevádzky projektu podľa toho, ktorý z nich vie to-ktoré riziko lepšie znášať,

- musí ísť o dlhodobé vzťahy, typicky aj 20 až 40 rokov.

Podľa **Zelenej knihy (2004)** Komisie Európskych spoločenstiev o partnerstve verejného a súkromného sektora a práve Spoločenstva o verejných zákazkách a koncesiách sa pojmom partnerstvo verejného a súkromného sektora všeobecne označujú formy spolupráce medzi orgánmi verejnej správy a podnikateľským sektorom za účelom zabezpečenia financovania, výstavby, obnovy, správy či údržby verejnej infraštruktúry alebo poskytovania verejnej služby.

1.5.1 Klasifikácia PPP projektov

Žárska, E. a kol. (2007) rozdeľuje PPP projekty podľa toho, ktoré z dvoch rizík preberá súkromný sektor a to :

- PPP na báze dopytu - v tejto skupine PPP nesie súkromný partner okrem rizika výstavby aj riziko dopytu, resp. riziko správneho odhadnutia dopytu. Ide o projekty, kde subjekt verejnej správy platí súkromnému partnerovi poplatky v závislosti od počtu zákazníkov využívajúcich danú infraštruktúru, resp. zákazníci platia priamo súkromnému partnerovi.
- PPP na báze dostupnosti - pri tomto druhu PPP nesie súkromný partner okrem rizika výstavby aj riziko dostupnosti. Používa sa najmä v prípadoch, keď predpokladaný počet zákazníkov nebude dostatočný alebo je ťažko odhadnuteľný. Preto subjekt verejnej správy platí nezávisle od počtu používateľov. Platby sa však zastavujú, resp. obmedzujú, ak infraštruktúra nie je prevádzkyschopná či nespĺňa stanovené parametre, teda nie je dostupná.

Šebová, M., Žárska, E. (2007) konštatujú, že ostáva však otvorená možnosť realizácie verejno-súkromných projektov na úrovni územnej samosprávy – obecnej a regionálnej, kde najmä vyššie územné celky sa spoliehajú na PPP projekty pri výstavbe infraštruktúry, ktorá patrí do ich kompetencie.

Tvrdoňová, J. (2006) uvádza, že pre programovanie efektívneho rozvoja za účasti verejnosti existuje 6 stupňov úrovni partnerstiev, ktoré sú kompatibilné s pravidlami zaužívanými v krajinách EÚ. Ide o partnerstvo na úrovni obce, či komunity, na úrovni vidieckeho mikroregiónu. Tretiu úroveň predstavuje partnerstvo založené na spolupráci mesta a príslušného vidieku. Ďalej je to úroveň tzv. NUTS III, u nás ide o samosprávne vyššie územné celky a NUTS II. Poslednú úroveň predstavuje štát, ktorý reprezentujú volení zástupcovia a vláda, pričom ich partnermi sú zastupujúce mestá a obce, odbory

zamestnancov, podnikateľov, občianske, profesionálne a záujmové združenia, vysoké školy a pod. Špecifické postavenie majú medzinárodné-cezhraničné partnerstvá, ktoré môžu byť a sú vytvárané na každom z predchádzajúcich stupňov.

1.5.2 Výhody a riziká PPP projektov

Výhody PPP projektov

Výhodou PPP je podľa **Balážovej, E. a Papcunovej, V. (2007)** najmä to, že súkromní investori bývajú efektívnejší ako verejný sektor. Majú väčšiu motiváciu projekt efektívne pripraviť a realizovať. To sa prejaví v optimálnom projektovaní, dodržaní termínu odovzdania stavby a dohodnutých investičných nákladov, ale aj v zabezpečení kvality investície, ktorá sa prejaví v nižšej potrebe prevádzkových nákladov.

Projekty PPP ako aj ďalšie alternatívne projekty majú svoje výhody ale aj riziká.

K výhodám podľa **Slezingera, R. (2007)** patria hlavne :

- súkromná firma dokáže obvykle zabezpečiť kvalitnejšie a efektívnejšie služby, výstavbu či prevádzkovanie infraštruktúry v porovnaní so štátnou firmou. Dokáže zabezpečiť úspornejší projekt, dodržať termín výstavby a neprekročiť náklady,
- PPP projekty môžu zabezpečiť investičné prostriedky bez štátnych záruk a splácanie sa rozloží na dlhé obdobie,
- PPP projekty prinášajú kapitál a môžu pomôcť vybudovať infraštruktúru prípadne rekonštruovať existujúcu infraštruktúru, ktorá sa nerealizovala z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov.

Podľa **Flindersa, M., Bache, I. (2005)** môžu PPP projekty priniesť zvýšenie efektivity a zlepšenie poskytovaných služieb, avšak za cenu politických a demokratických nákladov.

K výhodám podľa **Žárskej, E. a kol. (2007)** patrí :

- kvalitnejšie a efektívnejšie zabezpečenie služieb, výstavby, prevádzkovania infraštruktúry súkromným partnerstvom v porovnaní s tým, keď to zabezpečuje verejný sektor,
- pri dobre pripravených projektoch PPP sú občania so službami spokojnejší a PPP ponecháva štátu primeranú kontrolu nad projektom.

Beblavý, M. – Sičáková – Beblavá, E. (2006) vidia výhody verejno-súkromných partnerstiev v:

- zrychlení rozvoja infraštruktúry - PPP projekty umožnia nasmerovať kapitál súkromného sektoru do rozsiahlych infraštruktúrnych projektov, pri ktorých je možné očakávať multiplikačný efekt,
- rýchlejšej implementácii - na základe porovnávania rýchlosti realizácie rozsiahlych projektov v rámci súkromného a verejného sektora sa dá predpokladať, že prevod všetkých fáz implementácie do súkromných rúk sa pozitívne prejaví na rýchlosti realizácie,
- lepšom manažmente rizík - správne rozdelenie rizika medzi subjekty verejného a súkromného sektora povedie k jeho lepšiemu manažmentu a prispeje k lepším výsledkom projektu,
- generovaní dodatočných príjmov - súkromný sektor v rade prípadov PPP projektov vyberať poplatky od verejnosti, čím získava prostriedky na financovanie projektov a znižuje tým finančné nároky na verejné financie,
- zvyšovaní kvality manažmentu verejného sektora - úzky vzťah medzi súkromným a verejným sektorom a časté kontakty sa môžu pozitívne prejavíť vo forme transferov znalostí zo súkromného manažmentu do manažmentu verejného.

Riziká PPP projektov

Podľa **Balážovej, E. a Papcunovej, V. (2007)** nevýhodou je veľmi komplikovaný vzťah, z ktorého môžu vyplývať pre verejný sektor rôzne riziká. Ďalšou je skutočnosť, že štát dokáže spravidla zabezpečiť finančné zdroje potrebné na realizáciu projektov za nižšiu cenu ako súkromní investori.

Beličková, K., Kristeľ, M. (2007) vidia tri riziká PPP projektov :

1. riziko výstavby : predstavuje také udalosti ako oneskorený termín odovzdania stavby, nedosiahnutie platných noriem a štandardov, prekročenie nákladov, technické nedostatky a externé negatívne dosahy.
2. riziko dostupnosti : súvisí s tým, či infraštruktúra alebo služba spĺňa vopred dohodnuté parametre a je prevádzkyschopná.
3. riziko dopytu : predstavuje trhové riziko poklesu záujmu o infraštruktúru alebo službu, napríklad z dôvodu nových trendov na trhu, konkurencie alebo technickej zastaranosti.

Medzi ďalšie riziká, ktorým musia municipality čeliť a zohľadniť ich pri vstupe do PPP projektov patria:

- značné riziko financovania

- riziko diskontinuity súkromného partnerstva
- demokratické riziká
- politické riziká

K nevýhodám PPP projektov **Žárska, E. a kol. (2007)** zaraďuje :

- PPP sú dlhodobé projekty. Dôsledky v prípade zlyhania projektu PPP presahujú horizont volebného obdobia, preto k nim treba pristupovať veľmi opatrne,
- veľká časť projektov PPP, ktoré zlyhali, mali spoločné to, že nebola zabezpečená prijateľná transparentnosť výberu súkromného partnera,
- komplikované, dlhodobé zmluvy PPP, ak sa ukážu ako nevýhodné pre subjekty verejnej správy, v prípade ich vypovedania prinášajú obrovské ťažkosti a náklady na právnikov a prehraté arbitráže majú priame dosahy na verejný rozpočet.

Podľa **Pavela, J. (2006)** je miera jednotlivých vyššie uvedených rizík je ovplyvnená aj ďalšími faktormi. Pre oblasti, do ktorých smerujú PPP projekty, sú typické práve služby, kde je kvalita podstatnou časťou ich úžitkovej hodnoty.

Vnímanou slabou stránkou PPP projektov býva podľa **Flindersa, M. a Bache, I. (2005)** aj postavenie spotrebiteľa, ochrana jeho práv. Tieto projekty podľa autora predstavujú faustovský obchod, krátkodobé prínosy a niekoľko dlhodobých problémov.

1.6 Mikroregión

Falt'an, E. (2006) charakterizuje mikroregióny ako dobrovoľné sídelno-priestorové zoskupenia obcí, ktoré sa združujú do určitých kooperačných celkov, pre spoločné zabezpečovanie určitých funkcií či potrieb. Sídelno-priestorové zoskupovanie obcí je dominantným znakom, aj keď to nevylučuje, že členmi takéhoto združenia môžu byť aj iné subjekty, ktoré nie sú nositeľmi sídelno-správnych funkcií.

Tvrdoňová, J. (2006) hovorí, že mikroregión, skupina dedín, alebo malý vidiecky obvod je územím, ktoré nemusí byť definované štátnymi alebo regionálnymi orgánmi. Môže to byť oblasť, ktorá sa určí samostatne na základe spoločných ekonomických cieľov, geografických alebo prírodných čít. Pre rozvoj ako taký je dôležité, aby skupiny a jednotlivci z takto definovaného územia sa dohodli na rozvojovom procese, ktorý bude realizovaný na partnerskej báze.

Falt'an, E. (2006) uvádza, že problematika mikroregiónov zasluhuje pozornosť jednak v rovine verejno-správnej, ako nový fenomén samospravovania problémov vystupujúcich na lokálnej úrovni, ako aj v rovine analytickej, ktorá by viedla k poznaniu

tohto fenoménu. Je potrebné sa však zamyslieť, či samotná existencia mikroregiónov zabezpečí realizáciu vízií, cieľov, ktoré si toto združenie pri samotnom vzniku stanovilo.

Ondrušek, D., Matijek, G. (2000) píše, že združovanie obcí, či iných subjektov v takýchto celkoch je založené výlučne na partnerskej báze a rovnocennom postavení každého subjektu v oblasti plánovania, rozhodovania, financovania, kontroly a ďalších manažérskych funkcií. Medzi zástupcami obcí dochádza primárne ku kooperácií v prípade niektorých menej formálnych aktivít, pričom nevzniká žiadne riziko konkurenčného napätia z pohľadu financovania a manažmentu. Práve z týchto neformálnych aktivít sa postupne buduje dôvera manažmentu obcí a spoločne postupujú cez rozvojové programy k formálnej registrácii združenia.

Podľa **Hradiskej, A. (2008)** mikroregióny, či združenia obcí vytvárajú východiskovú pozíciu pre vznik MAS, ktoré sa orientujú na implementáciu integrovanej stratégie v súlade s prístupom leader. Miestna akčná skupina, ktorá sa chce uchádzať o tzv. Štatút MAS zo strany riadiaceho orgánu Ministerstva pôdohospodárstva SR pre realizáciu opatrenia osi 4 – Prístup leader je povinná registrovať svoje združenie podľa Zákona o združovaní občanov z roku 1990 (83/1990 Zb.) a splniť tak kritérium verejno-súkromného partnerstva v zmysle čl. 59 písm. e, nariadenia Rady /ES) č. 1698/2005.

Spišiak, P., Klamár, R. (2003), charakterizujú mikroregión ako spoločenstvo obcí, ktoré vytvárajú základný sociálno-hospodársky a správny celok preberajúci niektoré kompetencie obci na základe rozhodnutia obecných zastupiteľstiev. Prostredníctvom spoločne vypracovávaných programov podporujú mikroregióny predovšetkým endogénny regionálny rozvoj, pričom posilňovanie kvalifikácie a inovačných možností takýchto malých regiónov vychádza z rozvoja ich kultúry, tradícií a identity.

Spišiak, P. (2003) definuje mikroregióny ako základné geografické jednotky so spoločnou ekonomickou sociálno-kultúrnou a v neposlednom rade aj enviromentálnou problematikou, ktoré sú schopné vytvoriť vlastný identický rozvojový program na báze využitia miestnych zdrojov a inovatívnych postupov, na princípe partnerstva a spolupráce. Sú to vlastne spoločenstvá obcí (vidieckych ale aj mestských) a zárodky základných administratívnych municipalít.

Podľa **Rusnáka, P. (1996)**, je mikroregión dobrovoľné združenie obcí so spoločnou sociálnou, ekonomickou a geografickou problematikou, ktoré sú schopné vytvoriť vlastný identický rozvojový program na báze využitia miestnych zdrojov a inovatívnych postupov na princípe partnerstva a spolupráce. Sú to spoločenstvá obcí a

možný predpoklad vytvorenia vlastnej administratívno-správnej jednotky s delegovaním kompetencií obecnej samosprávy najmä v oblasti sociálno-ekonomického rozvoja, územného plánovania, životného prostredia, stavebného poriadku, riadenia verejného sektora, bytovej politiky a investičnej výstavby. Tým, že by tieto jednotky vznikli na princípe spolupráce, teda zdola, mali by väčšiu šancu na efektívne a účinnejšie pôsobenie, než zhora nadriadené a štátom ustanovené spoločné obecné úrady.

2 CIEĽ PRÁCE

Základnou formou spolupráce pri rozvoji určitého územia je partnerstvo. Samotné partnerstvo je však ponímané ako dobrovoľná spolupráca. Jeho vznik môže byť iniciovaný z centrálnej úrovne, na základe zákona a z hľadiska iniciatív, teda z miestnej úrovne. Cieľom každého partnerstva je získanie prospechu pre všetkých zúčastnených vzhľadom na rozvoj územia a so zreteľom na to, že sa bude rozvíjať len v prípade aktívnej účasti všetkých členov.

Hlavným cieľom diplomovej práce je zhodnotiť význam niektorých druhov partnerstiev pre rozvoj vybraného regiónu.

Charakteristika regiónov, spolupráce a partnerstiev a ich významu je prezentovaná v práci aj názormi rôznych autorov na riešenú problematiku.

Parciálnymi cieľmi sú:

- výber a charakteristika skúmaného územia
- výber a charakteristika hlavného aktéra partnerstva v rámci cezhraničnej spolupráce – združenia Euroregiónu Neogradiensis v SR
- analýza partnerstiev v rámci cezhraničnej spolupráce
- SWOT analýza Euroregiónu
- analýza jednotlivých programov stratégie
- analýza projektov Euroregiónu
- význam partnerstiev pre rozvoj skúmaného územia

3 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA

3.1 Charakteristika objektu skúmania

Princíp partnerstva je veľmi dôležité uplatňovať nakoľko sa na území regiónu nachádzajú viaceré subjekty, ktorých záujmom je rozvoj niektorej časti alebo aj celého regiónu či už v oblasti zamestnanosti alebo ľudských zdrojov. Je preto potrebné zosúladiť ich úsilie, aby boli aktivity a vzájomné ciele prospešné pre samotný rozvoj.

Dôležitou stránkou výskumu boli spoločné aktivity a hlavne partnerstvá samospráv, neziskových organizácií, rôznych inštitúcií a takisto aj občanov žijúcich na území Euroregiónu Neogradiensis. Objektom skúmania bolo teda zistiť význam partnerstva pre región.

3.2 Pracovné postupy

Obsahovú náplň diplomovej práce podľa metodického postupu, vo väzbe na cieľ možno rozdeliť na teoretickú a praktickú časť.

Teoretická časť je tvorená z charakteristiky jednotlivých okresov, charakteristikou cezhraničnej spolupráce a Euroregiónu. V diplomovej práci sme sa viac zamerali na Euroregión Neogradiensis, jeho štruktúru a aktivity.

Praktická časť bola zameraná na analýzu programov slovensko-maďarského cezhraničného územia. Prakticky sme analyzovali aj vzájomné projekty, ktoré boli schválené na oboch stranách Euroregiónu. Využívali sa tiež metódy syntézy, dedukcie a komparácie.

3.3 Spôsob získavania údajov a ich zdroje

Na získavanie jednotlivých podkladov nám poslúžili viaceré zdroje. Zaradujeme do nich:

- domácu a zahraničnú literatúru,
- Strategický plán rozvoja Euroregiónu Neogradiensis,
- časopisecká literatúru,
- rôzne brožúry Regionálnej rozvojovej agentúry Lučenec zamerané na partnerské aktivity,

- Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Lučenec a Veľký Krtíš,
- Územnoplánovacia dokumentácia VÚC Banskobystrického kraja.

Na spracovanie diplomovej práce k danej téme sa využili aj zdroje elektronického charakteru.

Pozorovaním javov a procesov priamo v rámci výkonného manažmentu Euroregiónu sme získavali cenné informácie o jeho fungovaní. Riadením rozhovorom s manažérom Euroregiónu sme zisťovali dôležité informácie v manažmente projektov.

3.4 Použité metódy výskumu

Pre splnenie parciálnych cieľov práce bolo potrebné preštudovať značný počet odborných publikácií, literatúry a aj príspevkov.

Na získavanie podkladových údajov bola využitá metóda dopytovania a techniky prieskumu označovaná ako riadené rozhovory.

K dopracovaniu sa nami vytýčeného cieľa boli využité najmä tieto metódy :

- a) Metódy skúmania - prostredníctvom tejto metódy sme získali súčasne viac informácií o riešenej problematike. Metódy skúmania môžu byť použité pri skúmaní akýchkoľvek súborov, napr. záujmových skupín obyvateľstva.
- b) Metóda analýzy – za pomoci tejto metódy sme analyzovali jednotlivé projekty Euroregiónu vo vybraných rokoch, ich podporu a úspešnosť.
- c) Metóda syntézy - pomocou tejto metódy sme sa oboznámili so zákonitosťami fungovania cezhraničnej spolupráce a samotného vývoja euroregiónov.
- d) Metóda indukcie a dedukcie – formulovali sme konkrétnejšie závery skúmaných subjektov na základe štatistického spracovania.
- e) Metóda komparácie – táto metóda bola využitá pri vzájomnom hodnotení konkrétnych schválených projektov v ich finančnom objeme a usmernení na jednotlivé programy stratégie.

4 VÝSLEDKY PRÁCE

Predmetom skúmania sú partnerstvá, ktoré sú tvorené v prihraničnom území. Spolupráca a budovanie partnerstiev v slovensko-maďarských prihraničných regiónoch má z hľadiska rozvoja mimoriadny význam. V nasledujúcich kapitolách bližšie charakterizujeme územie historickej župy Novohradu dvoch okresov a to Lučenec a Veľký Krtíš.

4.1 Charakteristika okresu Lučenec

Územie okresu Lučenec sa rozkladá na ploche 771 km² a má viac ako 73 tisíc obyvateľov. Hustota zaľudnenia v okrese je 95 obyvateľov na km².

Jadro okresu leží v Lučenskej kotline. Územie sa na severe dvíha do Revúckej vrchoviny a okraja Stolických a Veporských vrchov, ktoré sú súčasťou Slovenského rudohoria, a do Ostrôžkov. Na juhovýchode zasahuje do Cerovej vrchoviny, ktorá tvorí aj prirodzenú hranicu s Maďarskou republikou. Územím preteká rieka Ipeľ, v povodí ktorej sa nachádza najúrodnejšia pôda a vhodné podmienky pre rozvoj agroturistiky a vidieckeho turizmu.

Mapa č.1: Okres Lučenec

Zdroj: <<http://www.tic.sk/okres-lucenec.html>>

Okres má teplú a pomerne suchú klímu, s malou lesnatosťou a malou retenčnou schopnosťou územia, ktorá má odraz v nízkom špecifickom odtoku, rozkolísanosti prietokov a v nerovnomernom rozdelení odtoku v priebehu roka. Hydrologické pomery sú ovplyvnené prírodným členením. Hlavným zdrojom znečisťovania vodných tokov je

predovšetkým ťažba a spracovanie magnezitu, textilný a potravinársky priemysel a verejná kanalizácia. V okrese Lučenec sú vybudované vodné nádrže. Najväčšou je vodná nádrž Ružiná, ktorá je situovaná približne 20 km od okresného mesta Lučenec s objemom vody nad 1 mil. m³. Ostatné nádrže sú do 1 mil. m³ a medzi nich zaraďujeme Ľadovo, Tomášovce, Šiatorská Bukovinka, Mýtna, Ľuboreč, Veľké Dravce. V katastrálnom území obce Ľuboreč sa nachádzajú podzemné vody vo vrtoch.

Medzi trinásť okresných miest Banskobystrického kraja patrí aj samotné centrum okresu, ktorým je mesto Lučenec. Je hospodárskym strediskom Novohradu, kultúrnym a prirodzeným geografickým centrom južnej časti stredného Slovenska. Na západe, severe a východe susedí so 4 okresmi Banskobystrického kraja. Do týchto okresov zaraďujeme mestá Veľký Krtíš, Detva, Poltár a Rimavská Sobota. Južná hranica okresu je zároveň štátnou hranicou s Maďarskou republikou.

Najstarší zápis o existencii Lučenca je listina kráľa Bela IV. z 3. augusta 1247. V nasledujúcich storočiach patrilo mesto k najvyspelejším zemanským mestám. Jeho poloha priťahovala obchodníkov a remeselníkov. Koncom 19. storočia sa stal Lučenec priemyselným a obchodným centrom Novohradskej župy, známy textilkou, zlievárňou niklu a kobaltu, Rakottyayho smaltovňou, ktorej výroby sa dostali na všetky kontinenty. Mesto je situované na križovatke hlavných cestných a železničných trás spájajúcich Bratislavu s Košicami a Varšavu s Budapešťou. Väzbou na Hatvan je mesto výhodne napojené na európsku diaľničnú sieť. Na území okresu sú hraničné priechody do Maďarska, a to v Šiatorskej Bukovinke cestný a vo Filákovke železničný. V okrese Lučenec sa nachádza železničná sieť, ktorá je napojená na južný železničný ťah Bratislava – Zvolen – Lučenec – Jesenské - Košice, s možnosťou napojenia do Maďarska (Filákov - Salgótarján). V časovom horizonte 10 rokov sa uvažuje s elektrifikáciou tejto trate a zároveň sa predpokladá modernizácia v železničnej doprave. Takto vytváraná dopravná os neobsluhuje juhovýchodnú časť okresu Veľký Krtíš.

4.1.1 Demografická a sídelná štruktúra v okrese Lučenec

Podľa počtu obyvateľov patrí okres Lučenec medzi stredne veľké okresy Slovenska. Má len o 6000 obyvateľov viac ako priemerne veľký okres. Hustota zaľudnenia je o niečo málo nižšia, ako celoslovenský priemer. Okres Lučenec je pomerne rovnomerne osídlený, percentuálny podiel obyvateľstva žijúceho v okresnom meste tvorí 39,7% obyvateľov.

V okrese Lučenec je 55 obcí a z toho sú dve mestá: Lučenec a Fiľakovo. Mestu Lučenec pripadá 25. miesto v ľudnatosti Slovenska a mesto Fiľakovo, ktoré sa počtom obyvateľov zaraďuje na 75. miesto na Slovensku. Najväčšími vidieckymi obcami sú Divín a Lovinobaňa s počtom obyvateľov nad 2000.

V južnej časti Banskobystrického kraja je navrhnutá v smere od sídla Šahy po Veľký Krtíš komunikačno-sídelná rozvojová os. Od Veľkého Krtíša smerom na Lučenec pokračuje hlavná sídelná rozvojová os. V smere Lučenec - Fiľakovo - hranica Maďarskej republiky je taktiež vedená navrhovaná komunikačno-sídelná rozvojová os. Predpokladá sa, že takto usporiadaný systém rozvojových osí vytvorí podnet k úspešnému ekonomickému štartu v južných okresoch Slovenska.

Tabuľka č.1: Vývoj počtu obyvateľov v okrese Lučenec

Rok	1869	1921	1950	1991	1995	1996	1997	1998
Počet obyvateľov	37 469	50 220	57 849	72 946	73 086	73 024	73 077	73 129
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	73 133	73 081	72 872	73 326	73 189	73 287	73 343	73 257
	2007	2008						
	73 047	72 899						

Zdroj: P. Korec, V. Lauko, L. Tolmáči a kol., Kraje a okresy SR, 1997 Bratislava, Štatistický úrad SR

Vývoj obyvateľstva sa počas sledovaného obdobia vyznačuje miernym takmer pravidelným nárastom. Výrazný nárast počtu obyvateľov sa zaznamenal v roku 1921, kedy sa zvýšil počet obyvateľov oproti predchádzajúcemu roku o 12 751. Index rastu sa v roku 1921 pohyboval na úrovni 134%. Ďalším výraznejším nárastom je rok 1991, kde okres Lučenec zaznamenáva 72 946 obyvateľov. Od tohto roku sledujeme len veľmi mierny nárast obyvateľov. Táto situácia sa zmenila v roku 2000 a 2001, kedy sledujeme mierny pokles obyvateľov v okrese. Nepravidelný trend nevýrazných výkyvov v počte obyvateľov sledujeme aj v rokoch 2002 a 2004. Od roku 2005 však evidujeme klesajúci trend počtu obyvateľov v okrese.

Tabuľka č.2: Obyvateľstvo podľa národnostnej štruktúry v okrese Lučenec

Národnosť	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
slovenská	49	49	49	49	49	49	49	49
maďarská	20	20	20	20	20	20	20	20
rómska	2 047	2 048	2 040	2 041	2 041	2 041	2 041	2 040
česká,	345	347	348	349	347	351	351	359
rusínska	9	9	9	9	9	9	9	8
ukrajinská	47	49	49	51	53	61	64	63
nemecká	24	23	23	25	27	27	29	38
poľská	22	22	22	23	22	21	21	21
ruská	14	12	11	10	13	13	14	15
iná a neudaná	995	1 008	1 031	1 056	1 072	1 081	1 091	1 104
Spolu	72	73	73	73	73	73	73	72

Zdroj: ŠÚ SR – Banská Bystrica

Podľa národnostnej štruktúry obyvateľstva v okrese Lučenec môžeme sledovať väčšinový podiel obyvateľov so slovenskou národnosťou, ktorá mala mierne stúpajúcu tendenciu. Od roku 2005 prevláda u tejto národnosti trend pravidelného poklesu, ktorý predstavuje v roku 2008 hodnotu 49 059. V okrese žije vyšší počet obyvateľov maďarskej národnosti. Tento pomer je daný polohou a historickým vývojom. Teda druhé najväčšie zastúpenie tvorí maďarská národnosť, kde v posledných rokoch môžeme zaznamenať pokles tohto národnostného zastúpenia. Občania maďarskej národnosti tvoria 27% z celkového počtu obyvateľstva okresu. Rómovia sú treťou najväčšou etnickou skupinou v okrese Lučenec, kde je ich počet od roku 2003 takmer konštantný. Je však predpoklad, že u rómskej populácie je početnosť oveľa vyššia, lebo väčšina sa hlási k národnosti slovenskej alebo maďarskej. To znamená, že okres tak isto musí riešiť problémy s nezamestnanosťou, vzdelaním, sociálnymi podmienkami a diskrimináciou tejto skupiny občanov aj keď štatisticky je ich počet nižší. Tieto fakty taktiež významne ovplyvňujú interpretáciu demografických ukazovateľov, ich prognózy a ich dopady na ekonomiku, hospodársky a sociálny rast.

4.1.2 Ekonomická základňa v okrese Lučenec

Ekonomika okresu je celkovo slabo diverzifikovaná. Na juhu okresu hrá stále veľmi významnú rolu v ekonomike poľnohospodárstvo. V oblasti spracovania ide hlavne o drevospracujúci a potravinársky priemysel, terciárnom sektore sú to rekreácia a služby. V severnej časti okresu je diverzifikácia rozsiahlejšia. Oproti južnej časti okresu je vo väčšej miere je reprezentovaný drevospracujúci priemysel, vrátane výroby nábytku, ďalej

stavebníctvo, strojárenská výroba, vidiecka turistika a služby. Hospodárska štruktúra okresu je pomerne diverzifikovaná jednotlivými priemyselnými odvetviami, z ktorých dominantné postavenie majú: strojársky priemysel a výroba stavebných hmôt. Ďalej je priemysel zastúpený nasledovnými odvetviami: textilný a odevný, drevospracujúci, potravinársky, živočíšna a rastlinná výroba. Živočíšna výroba je sústredená hlavne na chov hovädzieho dobytku a výkrm ošípaných a hrabavej hydiny.

Najvyšší podiel zamestnancov zamestnaných v okrese je v spoločnostiach s ručením obmedzeným a v akciových spoločnostiach. Medzi nosné firmy zaradujeme spoločnosti CBA, a.s. Lučenec, Ipeľské tehelne, a.s. Lučenec, Johnson Controls s.r.o. Lučenec, Mecom Group, s.r.o. Humenné. Z okresu Lučenec možno spomenúť nasledovné spoločnosti z jednotlivých priemyselných odvetví:

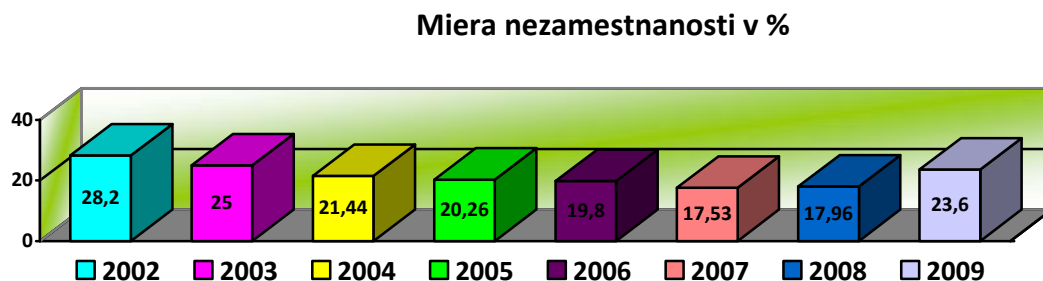
- *drevospracujúci priemysel* – EKOLTECH s.r.o. Fiľakovo, QUERCUS s.r.o. Lučenec, SIMAGON s.r.o. Fiľakovo, DANWOOD s.r.o. Lučenec,
- *strojársky priemysel* – Cramer s.r.o. Fiľakovo, Thorma Výroba s.r.o. Fiľakovo, SAO BUS s.r.o. Lučenec, SAO SERVIS s.r.o. Lučenec, SAO TRUCK s.r.o. Lučenec, K-Kart s.r.o. Lučenec
- *potravinársky priemysel* – Mecom Group s.r.o. Lučenec, LUNACO s.r.o. Lučenec, Penam Slovakia a.s. Lučenec
- *výroba stavebných hmôt* – Ipeľské tehelne a.s. Lučenec, Priemysel kameňa a.s. Bratislava závod Lučenec, PREFA TEMPO a.s. Rapovce
- *živočíšna a rastlinná výroba* – AGRO Rátka s.r.o. Rátka, FILAGRO Fiľakovo, Poľnohospodárske družstvo Lovinobaňa, AGROSPOL s.r.o. Boľkovce, AGROTOM s.r.o. Tomášovce, AGROTREND s.r.o. Lučenec, Poľnonákup Novohrad a.s. Lučenec
- *automobilový priemysel* – Johnson Controls s.r.o. Lučenec
- *veľkoobchody* – CBA, a.s. Lučenec, Nicholtract s.r.o. Lučenec

4.1.3 Miera nezamestnanosti v okrese Lučenec

Miera nezamestnanosti je vypočítaná ako podiel disponibilného evidovaného počtu nezamestnaných (nezamestnaní, ktorí sú schopní bezprostredne po predložení ponuky vhodného voľného miesta nastúpiť do zamestnania) k počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov za predchádzajúci rok.

Výškou miery nezamestnanosti sa okres Lučenec radí ku kritickým okresom v rámci BBSK a SR. Tento vývoj je daný predovšetkým poľnohospodárskou produkciou, na ktorú je región zameraný. Mnohé spoločnosti a družstvá sa však už rozpadli alebo sa trápia s existenčnými problémami. K samotnému vývoju nepriaznivo pôsobí aj špecifická sociálna štruktúra obyvateľstva.

Graf č.1: Miera nezamestnanosti v okrese Lučenec

Zdroj: ŠÚ SR - Banská Bystrica

Vývoj nezamestnanosti v okrese Lučenec sa od roku 2002 výrazne znižovala až do roku 2007. V roku 2008 hodnota úrovne nezamestnanosti mierne stúpila na 17,96%. V roku 2009 vplyvom celosvetovej krízy sa nezamestnanosť opäť zvýšila až o 5,64%. V priebehu roka 2010 sa očakáva prílev prepustených zamestnancov zo skrachovaných spoločností, tzn. predpoklad dosiahnutia úrovne nezamestnanosti z roku 2003. Aktuálna miera nezamestnanosti je aj napriek vysoko presahujúcemu celoštátnemu priemeru najnižšia miera v porovnaní s ostatnými južnými okresmi Banskobystrického kraja akými sú napr. Veľký Krtíš, Rimavská Sobota, Poltár, Revúca, Rožňava.

4.1.4 Dopravná infraštruktúra v okrese Lučenec

Územím okresu Lučenec vedie medzinárodný cestný ťah E 571 Bratislava – Košice. Súčasnú parametre cesty E 571 v okrese nevyhovujú platným požiadavkám pre cesty tohto významu. Na Maďarskú republiku je okres napojený cestným hraničným priechodom Šiatorská Bukovinka - Salgótarján a cestným ťahom lokálneho významu Kalonda - Ipolytarnóc. Zlepšenie tejto oblasti je dôležité pre obe strany Euroregiónu Neogradiensis.

V súčasnom období je v okrese 82,761 km ciest I. triedy, 37,853 km II. triedy a 219,353 km III. triedy. Stav cestnej siete je na mnohých úsekoch kritický. Pre nedostatok finančných

prostriedkov sa nerobia súvislé opravy vozoviek hlavne u ciest II. a III. triedy. Dochádza k ich rozpadu a následne k vyšším požiadavkám na opravy.

Medzi ďalšie nevýhody okresu Lučenec patrí letecká doprava, keďže v okrese sa nenachádzajú letiská pre verejnú medzinárodnú a nadregionálnu dopravu. Severovýchodne od okresného mesta Lučenec sa nachádza letisko Boľkovce, ktoré bolo už dvakrát dejiskom majstrovstiev sveta v parašutizme. V súčasnosti má len športovo-branný význam s ideálnymi podmienkami pre parašutizmus medzinárodného významu. Najbližším letiskom, ktoré je možné využiť na prepravu osôb tovaru je medzinárodné letisko Sliač, ktoré je vzdialené cca 80 km od okresného sídla. Z tohto letiska sa pravidelná osobná doprava neuskutočňuje. Letisko svojim charakterom je schopné prijímať prakticky všetky druhy lietadiel. Ďalším letiskom je medzinárodné letisko Košice vzdialené 160 km a medzinárodné letisko Európskeho významu (resp. medzikontinentálnymi leteckými spojmi) Budapešť, ktoré sa nachádza na 140 km od okresného mesta.

Dopravná infraštruktúra v okrese Lučenec je na priemernej úrovni s možnosťou budúceho dobudovania rýchlostnej cestnej komunikácie, ktorá by umožnila dopravné spojenie so systémom diaľnic Slovenska. Vybudovanie lepšieho dopravného spojenia by pritiaхло možných investorov, čo by v budúcnosti prispelo k rozvoju regiónu.

Spomedzi okolitých okresných miest má Lučenec najlepšie dopravné spojenie so Zvolenom. Najlepšie železničné spojenie má okres so Zvolenom s dĺžkou 54 km. Územím okresu ďalej prechádza aj železničný ťah Košice – Kúty v dĺžke 48 km. Pre okres je charakteristické dobré železničné napojenie s Maďarskou republikou, svedčí o tom železničný priechod Fiľakovo. Lokálne trate sú vybudované v dĺžke 25 km. Z hľadiska rozvoja železničnej siete má veľký význam modernizácia "južného ťahu" na VRT s cieľom elektrifikácie úseku Lučenec - Jesenské - Plešivec a dosiahnutia traťovej rýchlosti 80 až 100 km/hod.

4.1.5 Dopravná situácia v meste Lučenec

Mesto leží na križovatke hlavných ciest a železničných trás spájajúcich Bratislavu s Košicami a Budapešť s Varšavou. Pri 70 km vzdialenom meste Hatvan je napojenie na európsku diaľničnú sieť. Maďarská strana buduje rýchlostnú komunikáciu Hatvan – Salgótarján. Vybudovaním rýchlostnej komunikácie Salgótarján – Lučenec by sa aj mesto Lučenec napojilo na túto sieť.

Podľa výsledkov dopravných prieskumov sú v súčasnosti na trasách ciest I/75 a II/585 dopravné intenzity, prekračujúce kapacitu komunikácií s následným negatívnym účinkom na životné prostredie v centrálnej mestskej oblasti – hluk, exhaláty, kultúra prostredia. Do doby kompletného stavebného doriešenia dopravnej situácie mesta, je nevyhnutné vytvorenie „vnútorného dopravného okruhu“, ktorý by rámcovo vymedzoval zónu s osobitným dopravným režimom tzv. pešiu zónu. Túto si vyžadujú všetky prieskumy medzi občanmi ako aj ochrana pamiatkovej zóny.

Situácia na križovatkách je nevyhovujúca. V roku 2006 Mesto Lučenec zabezpečilo riešenie dopravnej situácie v križovatke ciest I/75 Ulica Masarykova, II/ 585 Vajanského ulica a MK Begova ulica zhotovením cestnej svetelnej signalizácie. Najvyťaženejšou križovatkou, ktorá potrebuje bezodkladné riešenie je križovatka ciest II/585 Vajanského ulica a III/0718 Fiľakovská cesta. Táto križovatka je dôležitá aj z hľadiska napojenia mesta na dva hraničné prechody s MR – Salgótarján a Ipolytarnóc. Do križovatky vyúsťujú 3 miestne komunikácie. Jej riešenie je naplánované na rok 2010 formou vybudovania okružnej križovatky.

Východný dopravný okruh mesta je prepojenie Rázusovej ulice s Fiľakovskou cestou pozdĺž železnice. Na túto cestu, ktorá by skľudnila dopravu v centre mesta, má mesto vypracovanú projektovú dokumentáciu, ktorá je po aktualizácii použiteľná.

Ďalším veľkým dopravným problémom mesta je absencia záchytných parkovísk, čo spôsobuje preplnenosť centra v čase dopravnej špičky.

4.1.6 Poľnohospodárstvo v okrese Lučenec

Zameranie poľnohospodárstva je v okrese Lučenec špecifikované najmä na pestovanie obilnín a technických plodín. V súčasnosti nemožno hovoriť v trhových podmienkach o efektívnosti výroby čoho dôsledkom sú neustále rastúce ceny vstupov a klesajúce ceny výstupov. Medzi poľnohospodárske podniky s najväčšou rozlohou patria:

- AGRO Rátka s.r.o. Rátka
- Insemas s.r.o. Lučenec
- Filagro plus s.r.o. Lučenec
- Lute Nova Plus, s.r.o.
- PD Ábelová
- PD Lovinobaňa
- Agrotom Tomášovce, s.r.o.

Orná pôda v okrese je obrobená, chýbajú však finančné prostriedky na kvalitnú prípravu pôdy. Nevyhovujúci stav je vo využívaní pasienkov, kde sa odzrkadľuje pokles stavu hospodárskych zvierat. Medzi hlavné dôvody zaraďujeme:

- predaj zvierat v rámci konkurzu
- slabý odbyt živočíšnych komodít
- nízke reálne ceny živočíšnych komodít
- vysoké ceny inputov

Využitelnosť poľnohospodárskeho potenciálu súvisí s tvorbou vlastných zdrojov poľnohospodárskych subjektov. Medzi prioritné ciele v poľnohospodárstve okresu Lučenec je zastaviť jeho ďalší úpadok. Aby poľnohospodárske podniky mohli existovať i naďalej je nutné zabezpečiť reštrukturalizáciu výrobného procesu. V okrese chýbajú spracovateľské podniky, ktoré by zabezpečovali odbyt poľnohospodárskej produkcie.

4.1.7 Rozvoj a zabezpečenie cestovného ruchu v okrese Lučenec

Koordinácia aktivít v oblasti cestovného ruchu, na ktorej by sa podieľala samospráva, podnikateľské subjekty, vlastníci atrakcií a ďalšie subjekty, je nedostatočná. Ďalšie veľmi významné faktory negatívne ovplyvňujúce záujem turistov sú: zlý stav atrakcií a nedostatočná propagácia a marketing. Okres Lučenec má so susednou Maďarskou republikou pomerne aktívne väzby v okolí hraničného priechodu pri Šiatorskej Bukovinke. Medzi spoločné záujmy patrí vedenie Ipeľskej medzinárodnej cyklotrasy, pešia turistika v Cerovej vrchovine a možnosť vodnej turistiky na Ipli.

Medziokresné väzby sú aktívne s okresom Veľký Krtíš pri spoločnom využívaní vodnej nádrže Ľuboreč. Rekreačný potenciál okresu je dosť veľký a širokospektrálny. Je tu horská krajina, podhorská krajina s vodnými plochami a nížinná krajina. Sídla, osobitne mestá Lučenec a Filákovovo majú aj veľký a pomerne atraktívny civilizačný potenciál. Rekreačné a turistické danosti okresu majú prevažne regionálny význam. Mestá a niektoré už známe strediská, ako je Ružiná aj celoštátny význam. Okres je v dosahu krátkodobej rekreácie veľkých sídelných aglomerácií v susednom Maďarsku, čo môže podstatne zvýšiť jeho turistickú návštevnosť. Zvýšenie podielu domáceho a perspektívne aj zahraničného turizmu budú umožňovať mestá a atraktívne sídla a strediská turizmu pri vodných nádržiach. Na podpore propagácie regiónu sa podieľa aj Región Neogradiensis z. p. o.,

ktorý propaguje produkty CR v regióne, zúčastňuje sa výstav a vydáva propagačné materiály.

Návrhy pre samotný rozvoj cestovného ruchu v okrese Lučenec:

- vytvárať rekreačné aktivity pri menších vodných nádržiach v Tomášovciach, pri Točnici, Kalonde a výhľadovo na Ipli pri Boľkovciach,
- pre horský a vidiecky turizmus spojený s turistikou a zimnými športmi využiť priestor Javora a na báze jestvujúceho osídlenia vybudovať spolu s okresom Detva horské stredisko prepojené s Budinou, Pílou a Podkriváňom,
- vidiecky turizmus a agroturistiku je možné rozvíjať v priestore Tuhára, Polichna, Ábelovej, Prahy a v obciach Cerovej vrchoviny - Mučín, Lipovany, Radzovce,
- cykloturistiku prechádzajúcu okresom po Ipeľskej magistrále je potrebné doplniť trasami a okruhmi do Ostrožkov a Cerovej vrchoviny,
- mototuristiku a turistický tranzit zachytiť dobudovaním základne pri Tomášovciach a vybudovaním ďalších pri Mýtnej, Trenči a Radzovciach,
- rozvíjať letecké športy dobudovaním základne pri Boľkovciach,
- ďalšími možnosťami je rozvoj jazdeckva, rybolovu a poľovníctva.

4.1.8 Cezhraničná spolupráca v okrese Lučenec

Centrom okresu je mesto Lučenec, ktorý má rozvinuté partnerstvá so susediacimi regiónmi a mestami. Mesto a ďalšie subjekty iniciovali založenie združenia Neogradiensis. Týmto združením miest a obcí časti BBSK je zabezpečovaná spolupráca so susednou župou Nógrád - Maďarská republika.

Medzinárodná spolupráca prebieha v oblasti športu a kultúry. Polesella je mestečko, ktoré má záujem o spoluprácu na environmentálnych (ochrana vodných tokov) a iných projektoch. Medzi partnerské mesta okresu zahrňujeme nasledovné:

- Louny (Česká republika)
- Salgótarján (Maďarská republika)
- Pápa (Maďarská republika)
- Polesella (Taliansko)
- Zolotonosha (Ukrajina)

4.2 Charakteristika okresu Veľký Krtíš

Okres Veľký Krtíš sa nachádza v južnej časti Banskobystrického kraja. Na juhu susedí s Maďarskou republikou, na východe s okresom Lučenec, na severe s okresmi Detva, Zvolen a Krupina a na západe s okresom Levice. Okres vznikol v roku 1968 začlenením niekoľkých obcí, ktoré po zrušení okresu Modrý Kameň patrili do okresov Lučenec a Zvolen. Okres svojou rozlohou 848 km² patrí medzi stredne veľké okresy s počtom obyvateľov 46 597 k poslednému sčítaniu v roku 2001 patrí medzi menej ľudnaté okresy v Slovenskej republike. Hustota osídlenia je 55,6 obyvateľa/km², oproti hustote 109,9 obyvateľa/km² v rámci Slovenska je polovičná. Okres sa rozprestiera z juhu v priestore vymedzenom riekou Ipel', ktorá súčasne tvorí štátnu hranicu s Maďarskou republikou a zo severu Krupinskou planinou.

Územie okresu Veľký Krtíš je riedko zaľudnené a podpriemerne urbanizované. Okres leží v strede osi Východ – Západ, Bratislava – Košice a osi Juh – Sever, Budapešť – Banská Bystrica – Varšava, pričom Budapešť s 2 mil. obyvateľov je vzdialená len 86 km. Tento potenciál je dosiaľ nevyužitý pretože okres leží mimo hlavných dopravných tepien, či už cestnej alebo železničnej siete. Poloha na mikroregionálnej úrovni je nasledovná: najexponovanejšou časťou je mesto Veľký Krtíš, ktoré spolu s mestom Modrý Kameň a obcou Malý Krtíš tvoria vlastne súvislé priemyselné centrum okresu. V tejto časti žije 16 056 obyvateľov, čo je 34,4 % okresu. Zvyšok obyvateľstva žije na vidieku.

Mapa č.2: Okres Veľký Krtíš

Zdroj: <<http://www.tic.sk/okres-velky-krtis.html>>

Sídлом okresu je mesto Veľký Krtíš a je teda okresným mestom. Mesto leží na svahoch Krupinskej planiny, ktorá postupne splýva s Ipeľskou kotlinou. Pôvodná obec bola založená v doline po obidvoch stranách potoka Krtíš, v smere sever - juh. Postupnou zmenou charakteru obce od roku 1950 z poľnohospodárskej na priemyselnú, sa menila aj sídelná štruktúra. Na vyvýšenej terase v smere východ – západ vzniklo vybudovaním obytno-obchodných celkov tzv. sídlisko, ktoré ďalšou výstavbou postupne splynulo s pôvodnou obcou. Bytová výstavba sa posunula smerom na severovýchod a neskôr i na západ. Priemyselný areál je situovaný na juh od Veľkého Krtíša pozdĺž vodného toku. Poloha samotného mesta je z komunikačného hľadiska výhodná. Nachádza sa na trase Lučenec – Zvolen – Levice. Od štátnej hranice s Maďarskou republikou na juhu okresu je mesto vzdialené necelých 20 km. Najbližšou maďarskou obcou sú Slovenské Ďarmoty – Balassagyarmat.

4.2.1 Demografická a sídelná štruktúra v okrese Veľký Krtíš

Okres Veľký Krtíš sa vyznačuje nízkou dynamikou a samotným vývojom obyvateľstva. Najväčší prírastok obyvateľstva bol zaznamenaný v čase rozvoja baníctva v 50-tych a 60-tych rokoch a teda výstavbou bane a následne rozvoja okresného mesta. Na štruktúru a počet obyvateľstva vplýva viacero činiteľov, z ktorých časť spočíva v spôsobe života, sociálnych pomeroch a tradíciách. Súčasná demografická situácia nevytvára priaznivé predpoklady pre zvýšenie počtu obyvateľstva. Príčinou je nepriaznivá ekonomická situácia.

Sídelná štruktúra okresu Veľký Krtíš je charakteristická svojím funkčným členením. Dominantné postavenie má ťažisko osídlenia regionálneho významu, ktorým je súmestie Veľký Krtíš – Modrý Kameň. V týchto dvoch mestách je skumulovaných viac ako 30 % obyvateľov okresu. Zároveň je v nich sústredená sociálna infraštruktúra vyššieho významu a hospodárske aktivity, ktoré vytvárajú takmer 80 % všetkých pracovných príležitostí v okrese. Osídlenie Juhoslovenskej kotliny je charakteristické štruktúrou samostatných poľnohospodárskych sídiel, ktoré spolu s ťažiskom osídlenia v priestore Veľkého Krtíša sú súčasťou južnej rozvojovej sídelnej osi spájajúcej ťažiská osídlenia celoštátneho a nadregionálneho významu Bratislava – Nové Zámky - Veľký Krtíš - Lučenec - Rimavská Sobota - Rožňava - Košice. V historickej štruktúre osídlenia sa postupne posilnil význam niektorých sídiel, ktoré majú výhodnú polohu z hľadiska rozvoja hospodárskych aktivít a napojenia na dopravnú infraštruktúru.

Tabuľka č.3: Vývoj počtu obyvateľov

Okres Veľký Krtíš	Roky							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Počet	46	46	46	46	46	46	46	45

Zdroj: Štatistický úrad SR – Banská Bystrica

Počas sledovaného obdobia možno zaznamenať klesajúci tender počtu obyvateľov, ktorý v roku 2008 predstavoval hodnotu 45 898. Z pohľadu budúceho vývoja súčasná demografická štruktúra vytvára nepriaznivé predpoklady pre zvýšenie počtu obyvateľstva. Príčinou je nepriaznivá ekonomická situácia v meste, ako aj v okolitom regióne. Celkový úbytok obyvateľstva je spôsobený migráciou obyvateľstva. Uvedená skutočnosť je problémom ďalšieho rozvoja mesta Veľký Krtíš z dôvodu odchodu hlavne osôb vzdelaných a v produktívnom veku za prácou do iných miest a regiónov.

Tabuľka č.4: Obyvateľstvo podľa národnostnej štruktúry v okrese Veľký Krtíš

Národnosť	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
slovenská	31 699	31 664	31 707	31 672	31 544	31 429	31 322
maďarská	12 711	12 635	12 594	12 518	12 427	12 349	12 323
rómska	858	864	865	865	867	871	872
česká, moravská, sliezka	258	260	268	271	277	276	284
rusínska	6	6	6	6	6	6	6
ukrajinská	86	85	87	86	85	87	87
nemecká	4	4	4	7	7	7	11
poľská	12	12	14	15	21	21	23
ruská	5	5	5	5	5	5	6
iná a neudaná	911	911	912	911	934	952	964
Spolu	46 550	46 446	46 462	46 355	46 173	46 003	45 898

Zdroj: Štatistický úrad SR - BB

Celkový vývoj podľa národnostnej štruktúry mal od roku 2002 klesajúcu tendenciu. Obyvatelia so slovenskou národnosťou tvoria väčšinový podiel národnostnej štruktúry v okrese Veľký Krtíš. U slovenskej národnosti môžeme vidieť počas sledovaných rokov mierne klesajúcu úroveň až na rok 2003 kde zaznamenávame hodnotu 31 707. Maďarská národnosť prevláda ako druhá s najväčšou úrovňou zastúpenia. Od roku 2002 úroveň klesala až na hodnotu 12 323 v roku 2008. Rómska zastúpenosť mala počas sledovaných rokov mierne stúpajúci charakter. Vlastný prieskum však dokazuje, že zastúpenie Rómov

predstavuje vyššiu hodnotu tohto etnika. Príčina vysokého zastúpenia Rómov v okrese pramení aj z minulosti keď bolo rozvinuté baníctvo a bol dostatok pracovných príležitostí v bani hlavne pre Rómov. Súčasnosť predstavuje vysokú mieru nezamestnanosti, nedostatok pracovných miest a z toho vyplývajúce lacné ceny bytov a služieb. Tento moment motivuje ďalších Rómov ku kúpe lacného bývania a dochádza k hromadnému sťahovaniu ďalších rodín hlavne z východného Slovenska. Títo obyvatelia sú neprispôsobiví a robia v meste výtržnosti a páchajú zvýšenú kriminalitu.

4.2.2 Ekonomická základňa v okrese Veľký Krtíš

V okrese Veľký Krtíš sa v súčasnosti v širšom ponímaní rozvíja textilný, strojársky a potravinársky priemysel. Spoločnosti sa rozširujú najmä v oblasti pekárenskej výroby a výroby vína. V okrese sú sústredené aj podniky so zahraničnou účasťou akými sú napr. PAZZ, s.r.o. (výrobný program je zameraný na výrobu športového oblečenia), TERMEX, s.r.o. (výroba tepla). Podľa ďalších odvetví priemyslu, ktoré sú rozvinuté v okrese možno sledovať aj vývoj nasledovných spoločností:

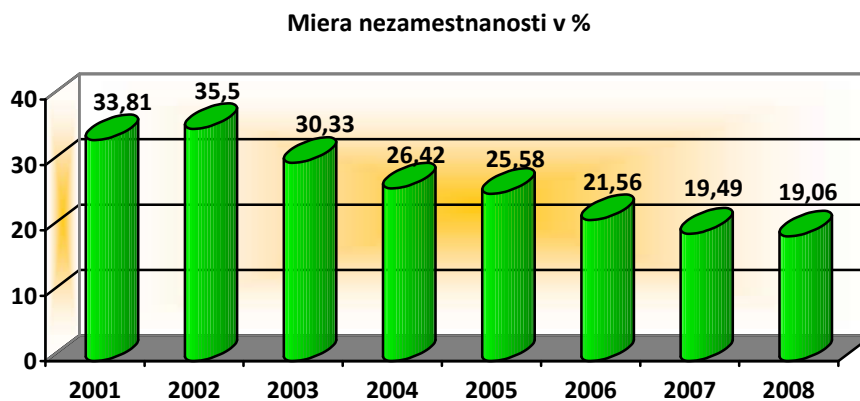
- *priemysel palív* – Baňa Dolina a.s. Veľký Krtíš, Divízia Slovtransgaz k.s. 03 Veľké Zlievce
- *textilný priemysel* – PUNTO AZURO s.r.o. Veľký Krtíš, BETEX s.r.o. Veľký Krtíš
- *potravinársky priemysel* – SOLE mliekárňa a.s. Veľký Krtíš, Agro-Movino s.r.o. Veľký Krtíš, TIWA s.r.o. Veľký Krtíš, NATURAL – ALIMENTARIA s.r.o. Veľký Krtíš
- *drevospracujúci priemysel* – ELPO s.r.o. Veľký Krtíš, PRP s.r.o. Veľký Krtíš

4.2.3 Nezamestnanosť v okrese Veľký Krtíš

V okrese Veľký Krtíš je nezamestnanosť ovplyvnená sezónnymi prácami a dočasným umiestnením uchádzačov. Uchádzači, ktorí sú už vyradení z evidencie nie sú nikde evidovaní a následne týmto výrazne prispievajú k rastu miery nezamestnanosti. Región je charakteristický vysokým podielom dlhodobej nezamestnanosti a poklesom vytvárania nových pracovných príležitostí. Zaznamenáva sa rýchle striedanie zamestnaní na dobu určitú, t.j. prebieha polarizácia medzi krátkodobým a dlhodobým trvaním zamestnania.

Rastie počet evidovaných nezamestnaných, ktorí nepracujú viac ako 24 mesiacov, rastúca je aj skupina občanov starších ako 50 rokov. Samotný rast negatívne ovplyvňujú aj občania so zdravotným postihnutím. Jednou z najviac znevýhodnených skupín na trhu práce sú absolventi stredných a vysokých škôl a mladiství. Najmä v prípade dvoch posledných kategórií je situácia nepriaznivá z dôvodu ich neľahkého umiestnenia na trhu práce. Príčinou je nedostatok pracovných miest a dosiahnutá odbornosť vo vzdelaní. V okrese prevláda niekoľko faktorov, ktoré ovplyvňujú nezamestnanosť. Medzi prioritné patrí nedostatočná infraštruktúra, ktorá bráni vstupu investorov a zároveň bráni tým vytváraniam nových pracovných miest, nedostatočný rozvoj malého a stredného podnikania, strata pracovných návykov u dlhodobo nezamestnaných a ich nízka vzdelanostná úroveň.

Graf č.2: Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Veľký Krtíš

Zdroj: Štatistický úrad SR

Počas sledovaného obdobia môžeme zaznamenať nárast % nezamestnanosti a to v roku 2002 kde sa nezamestnanosť dostala na úroveň 35,5%. V ďalších rokoch sledujeme klesajúcu tendenciu úrovne nezamestnanosti. V roku 2008 ju predstavuje hodnota 19,06%.

4.2.4 Dopravná infraštruktúra v okrese Veľký Krtíš

Okresom Veľký Krtíš nevedú žiadne cestné, ani železničné koridory celoslovenského významu, čo spôsobuje jeho izolovanosť od centier Slovenska. Cestnú sieť tvoria pozemné komunikácie v celkovej dĺžke 707,354 km. Z toho predstavujú cesty 391,354 km a miestne komunikácie 316 km. Nosnou komunikáciou je cesta I. triedy 1/75, ktorej dĺžka na území okresu dosahuje 44,356 km. Dĺžka ciest II. triedy je 99,066 km

a III. triedy 232,891 km. Cesty majú nepriaznivé smerové a výškové pomery, bezpečne vyhovujú pre rýchlosť maximálnu 80 km/h. Okres je pripojený na ostatnú železničnú sieť Slovenska jedinou traťou regionálneho významu Veľký Krtíš - Bušince - Maďarsko - Lučenec. Dĺžka tejto trate je 14 km. Z prechodu trate územím Maďarskej republiky plynie povinnosť platby peňažného poplatku. Modernizácia a zlepšenie služieb po tejto trase je dôležitým zámerom pre zainteresované strany v rámci Euroregiónu Neogradensis. Významnou komunikáciou, ktorá prechádza územím je cesta II/527. Je napojená na medzinárodný ťah E7 v Šahách. Prechádza územím okresu od hranice s okresom Levice po hranicu s okresom Zvolen, kde pri obci Dobrá Niva opäť nadväzuje na E7 a na túto cestu sú napojené dva hraničné prechody do MR a to v Šahách a Slovenských Ďarmotách.

V železničnej doprave najväčší nedostatok spočíva hlavne v tom, že v rokoch 1945 – 1989 sa úplne zabudlo na južný dopravný ťah, ktorý tvorí najkratšie spojenie medzi dvomi metropolitnými oblasťami Slovenska. Železničnú sieť v okrese predstavuje jediná železničná trať začínajúca v meste Veľký Krtíš, ktorá má dĺžku 14 km. Medzi okresmi Veľký Krtíš a Lučenec prechádza v úseku Bušince – Kalonda /16 km/ cez územie Maďarska, z čoho plynie povinnosť platby peňažnej čiastky Maďarsku. Počas minulého obdobia tento problém nevystupoval v plnej miere. Dnes sa však dopravná dostupnosť územia stáva významnou ekonomickou kategóriou a v okrese je jednou z prekážok regionálneho rozvoja. Jestvujúca trať slúži len pre potreby nákladnej dopravy. Osobná železničná doprava bola z dôvodu slabého využitia zrušená.

4.2.5 Dopravná situácia v meste Veľký Krtíš

Nosnou pozemnou komunikáciou, ktorá vedie stredom mesta je cesta I/75, ktorá je spojnicou miest Bratislava a Košice. Vzdialenosť k najbližšiemu letisku Sliač je 65 km. Vzdialenosť od hlavného mesta SR - Bratislavy je 225 km. Významná poloha je k Budapešti, kde je vzdialenosť 86 km. K prvým stavbám v meste patrilo autobusové nástupište, kde pôvodne na jeho mieste mala byť aj železničná stanica. V súčasnej dobe na autobusovom nástupišti vo Veľkom Krtíši zastavujú autobusy diaľkových liniek smerom na Bratislavu, Brno, Košice, Prešov a Banskú Bystricu.

4.2.6 Poľnohospodárstvo v okrese Veľký Krtíš

Najlepšie podmienky na poľnohospodársku výrobu v regióne sú v južnej, zníženej časti v oblasti Ipeľskej kotliny. V nadmorskej výške do 300 m pozdĺž Ipľa prevažuje rovinný reliéf, v ostatných častiach kotliny mierne až stredne zvlnený reliéf pahorkatín.

Z hľadiska bonity pôdy patria pôdy Ipeľskej kotliny k stredne produkčným /4. stupňa zo 6-stupňovej škály/, niektoré k produkčným /3. stupeň/. Podľa hodnotenia kvality pôdneho fondu, patria pôdy okresu V. Krtíš na 13. miesto na Slovensku. V katastrálnom území Veľký Krtíš prevládajú hnedé pôdy, ktoré sa vyvinuli na nekarbonátovom pôdnom substráte a na tieto pôdne typy sa viaže lesné spoločenstvo a rastlinstvo. Tieto pôdy majú veľký význam pre intenzívne poľnohospodárstvo, ktoré má v tejto oblasti podmienky.

V súčasnosti sa v katastrálnom území mesta Veľký Krtíš rozvíja vinohradníctvo. Výmera novozaložených vinogradov je do 10 ha. Tento smer podnikania má na území regiónu svoju tradíciu aj prírodné danosti. Vinohrady mesta patriли donedávna do známej Modrokamskej vinohradníckej oblasti. Dnes je to Stredoslovenská vinohradníctva oblasť. Intenzívnym rozvojom vinohradníctva vzniknú pracovné príležitosti a vytvorí sa priestor pre ďalšie činnosti – spracovanie a predaj. Perspektívnou sa javí oblasť alternatívneho poľnohospodárstva – pestovanie bio produktov a bio vína.

4.2.7 Rozvoj a zabezpečenie cestovného ruchu v okrese Veľký Krtíš

Cestovný ruch tu má v okrese oblastný význam. Z hľadiska vybavenia službami cestovného ruchu je región zaostalejším. Počet pracovníkov pracujúcich v oblasti cestovného ruchu je pomerne nízky. Hlavná príčina takéhoto stavu je v nevyužití vnútorného potenciálu, slabej propagácii, ale predovšetkým v dopravnej izolovanosti územia. Okres leží pri štátnej hranici so susedným Maďarskom a má pomerne významné rekreačné väzby v celom Poiplí. Nachádza sa tu hraničný priechod v Slovenských Ďarmotách, ktorý je dôležitý pre medzištátny turizmus. Okres leží v priamom dosahu krátkodobej rekreácie obyvateľov neďalekej Budapešti. Medzi styčné problémy patrí zámer vybudovať nový hraničný priechod pri Rároši, sezónne využívanie toku Ipľa pre vodnú turistiku a vedenie medzinárodnej cyklotrasy Poiplím. Rekreačný potenciál okresu je pomerne veľký a rôznorodý. Realizuje sa prevažne v podobe pohybového cestovného ruchu viazaného hlavne na letnú sezónu, pričom hlavné druhy aktivít sú kúpanie, cykloturistika, športové aktivity. Deficitné sú možnosti zimných lyžiarskych športov a horskej turistiky. Potenciál územia je málo využívaný a jeho význam v priemere

nepresahuje regionálnu úroveň, čo je dôsledkom pomerne zlej dopravnej prístupnosti a značnej vzdialenosti od významných centier osídlenia. Medziokresné rekreačné väzby sú dosť výrazné s okresom Lučenec v priestore vodnej nádrže Ľuboreč a pri toku Ipľa a s okresom Krupina v smere Čelovce - Cerová.

Nároky na prímestskú rekreáciu sú v okrese pomerne nízke. Pre mestá Veľký Krtíš a Modrý Kameň majú hodnotu asi 4 000 až 4 500 osôb za deň, z toho asi 3 000 v ich rekreačnom zázemí. Všetky nároky je možné zabezpečiť v ich rekreačných zónach. Novú zónu je potrebné založiť južne od mesta v rámci reanimácie ťažbou zdevastovaného územia. Zvýšenie domáceho a výhládovo aj zahraničného turizmu umožňujú viaceré danosti územia. Medzi atraktivity, ktoré môžu vo väčšej miere ovplyvniť cestovný ruch patria zdroje termálnych vôd, vodné nádrže, horská a podhorská husto osídlená vidiecka krajina, tradičné vinice s pivničkami v Poiplí, pamiatky. S rozvojom vinohradníctva sa očakáva obnova tejto tradície, ktorá by prispela k rozvoju cestovného ruchu.

4.2.8 Cezhraničná spolupráca v okrese Veľký Krtíš

Okresné mesto Veľký Krtíš v uplynulom období nadviazalo aktívnu spoluprácu s mestom Balašské Ďarmoty v Maďarsku, ktoré je sídlom Novohradskej župy. Mesto Balašské Ďarmoty má mieru nezamestnanosti 6 %. Má niekoľko funkčných priemyselných parkov a fungujúcich zahraničných investorov. Je predpoklad rozvoja cezhraničnej spolupráce medzi oboma mestami a predpoklad vytvorenia cezhraničnej hospodárskej zóny. V rámci cezhraničnej spolupráce sú pripravované projektové zámery spoločného rozvoja oboch miest, ktoré budú riešené urbanistickou štúdiou hospodárskeho rozvoja a následne z toho vyplývajúcimi investičnými aktivitami. Zámer bude riešený prostredníctvom iniciatívy spoločenstva INTERREG III.A.

4.3 Medzinárodná a cezhraničná spolupráca

Cieľom tejto spolupráce je zvýšiť sociálnu a kultúrnu súdržnosť v slovensko-maďarskom pohraničí a zvýšiť úroveň ekonomickej a sociálnej integrácie v týchto oblastiach. K dosiahnutiu týchto cieľov má pomôcť program cezhraničnej spolupráce medzi Maďarskom a Slovenskom s názvom Program cezhraničnej spolupráce Maďarsko - Slovensko 2007-2013.

¹Hlavným cieľom OP je aj zlepšiť prístup a komunikáciu, zvýšiť ochranu prírodného bohatstva a posilniť hospodársku konkurencieschopnosť, a tak zvýšiť úroveň ekonomickej a sociálnej integrácie v týchto oblastiach.

Prioritné osi

Os 1: Hospodárstvo a spoločnosť

- cieľom je rozvíjať obchodnú a medziľudskú cezhraničnú spoluprácu prostredníctvom podpory vybavenia podnikateľskej infraštruktúry, rozvoja technológií a inovácií, podpory spoločných projektov v oblasti cestovného ruchu, ďalej iniciovanie spoločných verejných podujatí a budovanie sietí a partnerstiev.

Os 2: Životné prostredie, ochrana prírody a dostupnosť

- cieľom je vyzývanie k spoločným aktivitám v oblasti ochrany prírody a rozvoj dopravnej a komunikačnej infraštruktúry.

Os 3: Technická pomoc

- cieľom je riadenie programu, monitoring, hodnotenie, publicita, kontrola a finančný manažment.

Nariadením Európskeho parlamentu a Rady ES č. 1082/2006 z 5. 7. 2006 o EZÚS sa vytvára nástroj spolupráce na zníženie významných ťažkostí, brzdiacich územnú spoluprácu s cieľom vytvárať na dobrovoľnej báze na území Spoločenstva zoskupenia pre spoluprácu s právnou subjektivitou. Európske zoskupenia budú samostatné iniciatívy členských štátov a ich regionálnych a miestnych orgánov, schopné realizovať programy alebo projekty územnej spolupráce, spolufinancované zo štrukturálnych fondov v súlade s Nariadením Európskeho parlamentu a Rady ES č. 1083/2006 a 1080/2006, alebo bez finančného príspevku Spoločenstva.

V súčasnosti fungujú v Slovenskej republike euroregionálne združenia fungujúce formou združení právnických osôb, ktoré majú dohodu s partnerským združením na druhej strane hranice. Tieto združenia sú síce akceptované niektorými partnermi, ale napriek tomu sa stretávajú s mnohými problémami v oblasti akceptovateľnosti ďalšími partnermi. Ich význam z hľadiska cezhraničnej spolupráce je potrebné posilniť. Akceptovateľnosť euroregionálnych združení samosprávnymi krajinami je individuálna. Konkrétne v

---

¹ Program cezhraničnej spolupráce Maďarsko-SR 2007-2013 (18.9.2008), <<http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/clanok/program-cezhranicnej-spoluprace-madarsko---sr-2007-2013>>

Banskobystrickom samosprávnom kraji je na dobrej úrovni. Úloha týchto združení sa posilní aj po ďalšej novelizácii legislatívy Slovenskej republiky v oblasti regionálneho rozvoja. Napriek prekážkam sú euroregionálne združenia významným nástrojom pre vyrovnávanie regionálnych disparít, hlavne čo sa týka problémových – prihraničných regiónov.

Územie okresov Lučenec a Veľký Krtíš patria do územia historického regiónu Novohrad. Na tomto území v súčasnosti pôsobí Euroregión Neogradiensis, z. p. o. so sídlom v Lučenci.

4.3.1 Typické znaky euroregiónu

Cezhraničná spolupráca ako faktor významne znižujúci napätie na hraniciach a zlepšujúci dobré susedské vzťahy sa začala v krajinách západnej Európy inštitucionalizovať koncom päťdesiatych a začiatkom šesťdesiatych rokov minulého storočia.

Hlavným cieľom novovznikajúcich cezhraničných štruktúr bola podpora regionálneho rozvoja v často zanedbávaných periférnych oblastiach štátov, vzdialených od metropolitných centier a prekonávanie kultúrnych, spoločenských a ekonomických rozdielov na oboch stranách hranice. Jedným z najdôležitejších cieľov cezhraničnej spolupráce bolo zblížovanie ľudí, ktorí sa pri spoločnej práci v prospech regiónu naučili chápať jeden druhého a prekonávať vžitú stereotypy vnímania susediaceho národa.

Základná charakteristika euroregiónu ako cezhraničnej štruktúry podľa Združenia európskych hraničných regiónov:

Organizácia

- zlúčenie regionálnych a miestnych orgánov z oboch strán štátnej hranice, niekedy s parlamentným zhromaždením
- cezhraničná organizácia so stálym sekretariátom, s odborným a správnym personálom a s vlastnými finančnými prostriedkami
- podľa súkromného práva, založeného na základe národných združení, alebo nadácií z oboch strán hranice podľa príslušného verejného práva
- podľa verejného práva, založeného na medzištátnych dohodách, ktoré upravujú členstvo regionálnych orgánov.

System práce

- rozvoj a strategicky orientovaná spolupráca - nie opatrenia založené na individuálnych prípadoch
- zásadne cezhranične orientovaný - nie národný prihraničný región
- žiadna nová správna úroveň
- centrum všetkých cezhraničných vzťahov: občania, politici, inštitúcie, hospodárstvo, sociálni partneri, organizátori kultúrnych podujatí a pod.
- vyrovnávanie rozdielnych štruktúr a kompetencií na oboch stranách hranice aj z psychologického hľadiska
- partnerská spolupráca na vertikálnej (európskej, vládnej, regionálnej, miestnej) i horizontálnej úrovni
- realizácia cezhraničných rozhodnutí na národnej úrovni v súlade s postupmi, ktoré je možné uskutočniť na oboch stranách hranice (vyvarovanie sa kompetenčným a štrukturálnym konfliktom)
- cezhraničná účasť občanov, inštitúcií a sociálnych partnerov v programoch, projektoch a rozhodovacích procesoch
- priama iniciatíva a použitie vlastných zdrojov ako predpoklad pomoci a podpory tretích strán

Náplň cezhraničnej spolupráce

- definícia oblastí činností podľa spoločných záujmov (napr. infraštruktúra, hospodárstvo, kultúra)
- spolupráca vo všetkých oblastiach života: životný štýl, práca, voľný čas, kultúra atď.
- rovnaký dôraz položiť na sociálno-kultúrnu spoluprácu tak, ako na spoluprácu v oblasti hospodárstva a infraštruktúry
- realizácia zmlúv a dohôd medzi štátmi, uzatvorených na európskej úrovni a ich uplatňovanie v cezhraničnej praxi
- poradenstvo, podpora a koordinácia cezhraničnej spolupráce predovšetkým v týchto oblastiach:
  - hospodársky rozvoj

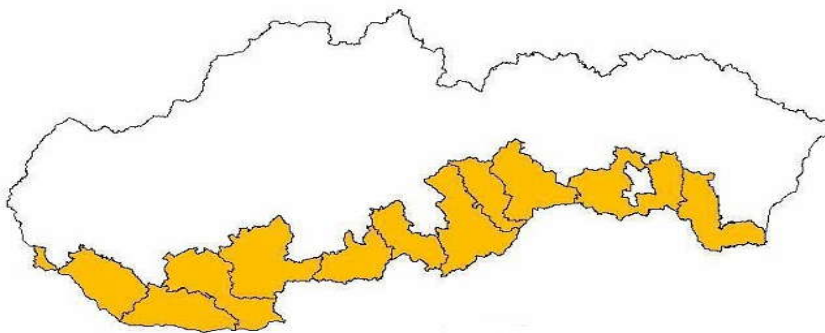
- regionálny rozvoj
- doprava
- územné plánovanie
- ochrana životného prostredia a prírody
- kultúra a šport
- zdravotníctvo
- energie
- likvidácia odpadu
- turistika a voľný čas
- pôdohospodárstvo
- inovácia a výmena technológií
- školstvo a vzdelávanie
- sociálna spolupráca
- záchranné služby a predchádzanie katastrofám
- komunikácie
- verejná bezpečnosť

4.3.2 Slovensko-maďarská hranica a euroregióny

Slovensko-maďarská hranica je najdlhšou slovenskou hranicou predstavujúca 668,6 km. Je určená hlavne tokmi riek Dunaj a Ipel'. Na tejto hranici sa vytvorilo aj najviac euroregiónov. Do značnej miery je to podmienené aj tým, že v tejto časti slovenského pohraničia je sústredená podstatná časť maďarskej menšiny žijúcej na Slovensku. Jej západná a východná časť ležia v nížinách - severných výbežkoch Panónskej nížiny, zatiaľ čo stredná časť je hornatá a na maďarskej strane sú popri nej situované najvyššie maďarské pohoria.

Na maďarskej strane sa za hraničné regióny tradične považuje územie šiestich žúp (megye). Zoradené od západu k východu sú to župy: Győr – Moson - Sopron, Komárom - Esztergom, Pest, Nógrád, Heves, Borsód – Abaúj - Zemplén. Na Slovensku je prihraničné územie vymedzené južnými časťami krajov Trnavského, Nitrianskeho, Banskobystrického a Košického, ako aj územím hlavného mesta Bratislava.

Mapa č.3: Hraničné okresy s Maďarskou republikou

Zdroj: ČUCHOROVÁ, Z. 2007 - Prihraničný región, vlastná úprava

Ekonomický rozvoj v prihraničných regiónoch oboch krajín je výrazne rozdielny v západnej a východnej časti štátu. Výnimku vo východných regiónoch tvoria iba územia veľkých miest Košice a Miškolec s ich bezprostredným okolím, ktoré sú výrazne rozvinutejšie ako ostatná časť regiónu. Pre potreby programu Phare CBC bol vypracovaný programový dokument, obsahujúci podrobnú SWOT analýzu, na ktorý nadväzuje Program susedstva Neighbourhood Maďarsko - Slovensko - Ukrajina 2004 - 2006. V súlade s týmto dokumentom sa spolupráca bude rozvíjať v oblasti ochrany prírody, životného prostredia a maloplošnej infraštruktúry.

Infraštruktúra je na slovensko-maďarskej hranici dobre rozvinutá s 15 cestnými hraničnými priechodmi, 1 diaľničným, 7 železničnými, 2 riečnymi a 1 priechodom pre peších a cyklistov. V priemere pripadá jeden hraničný priechod na 25 km hranice.

V súčasnosti na tejto hranici pôsobí sedem cezhraničných štruktúr euroregionálneho typu. Od západu k východu sú to euroregióny: Podunajského Trojspolku, Váh - Dunaj - Ipeľ, Ipeľ - Ipoly, Neogradiensis, Slaná-Rimava, Kras a Karpatský euroregión.

4.4 Vymedzenie územia Euroregiónu Neogradiensis

Slovenské územie Euroregiónu Neogradiensis sa rozprestiera na južnej časti Banskobystrického kraja, v okresoch Veľký Krtíš, Lučenec a Poltár. Na Maďarskej strane je to Nógrád. Región prešiel procesom rýchleho rozvoja, ktorý bol prerušený príchodom 1. svetovej vojny. Časť Novohradu bola integrovaná do novej republiky Československo okrem rokov

1938-1945, keď časť slovenského Novohradu patrila Uhorsku. Po oslobodení v roku 1945, slovenský región patril kraju Banská Bystrica a neskôr kraju stredného Slovenska.

Najväčšou národnou menšinou oblasti je maďarská, ktorej prevažná väčšina žije pozdĺž hranice v údolí rieky Ipeľ. Jej pomer v Banskobystrickom kraji predstavuje 13 %, v južných okresoch približne 33 %. Hospodárskym, kultúrnym a duchovným centrom oblasti je Lučenec, pre ktorý je príznačná prítomnosť výrobcov disponujúcich významnými tradíciami, ktorý fakt je zároveň zárukou mimoriadnej podnikavosti a podmienky vytvárania nových priemyselných pásiem. V meste prebieha univerzitná výučba na detašovanom pracovisku a vďaka veľkému počtu stredných škôl je v celoštátnom meradle nadpriemerný počet osôb disponujúcich stredoškolskou maturitou.

Zásobovanie oblasti pitnou vodou nie je veľmi priaznivé, iba 46 % usadlostí disponuje zásobovaním prostredníctvom vodovodnej siete, kým kanalizácia je vyriešená iba vo 8 % obcí. Dve tretiny povodia Ipeľa sa nachádzajú na území Slovenska a iba jedna tretina pripadá na maďarské územie. Integrácia oboch štátov do Európskej únie preto predpokladá vzájomné a spoločné riešenie obhospodarovania povodia rieky. Na riešenie existujú programové návrhy na maďarskej i na slovenskej strane napr. plán revitalizácie rieky Ipeľ, v ktorých sa konštatuje, že obe krajiny pokladajú za kľúčovo dôležité čistenie odpadovej vody, resp. dlhodobu udržateľné vodné hospodárenie.

Mapa č.4: Mestá a obce Euroregiónu

Zdroj: <www.euroregion-neogradensis.sk/mapy/mapa_ern.jpg>

Hlavným dopravným smerom v rámci Banskobystrického kraja je cesta č. E571, pozdĺž južnej tepny rozvoja prvej triedy smerujúcej zo západu na východ. Význam Lučenca v rámci cestnej dopravy dodáva práve pretínanie sa spomenutej cesty a hlavnej cesty č. 71, spájajúcej Lučenec so Šalgótarjánom. Železničná doprava má v tomto regióne vyše 130 ročnú minulosť. Nachádzala sa tu prvá železničná trať spájajúca Budapešť a územím dnešného Slovenska. Do prevádzky bola odovzdaná v roku 1867. Os Lučenec - Šalgótarján vznikla takmer pred polstoročím ako prirodzený dopravný koridor, cez ktorý sa hlavná cesta č. 71 na Slovensku cez hlavnú cestu č. 21 v Maďarsku napája na diaľnicu M3.

Predmetné okresy sú z hľadiska hospodárskej štruktúry agrárno-priemyselnou oblasťou. Čo sa týka diferencovanosti priemyselnej štruktúry najviac diverzifikovaným priemyslom disponuje Lučenec. Popri silikátovom priemysle je významným odvetvím potravinársky, strojársky a ľahký priemysel. Silikátový program (SIHOZ - Silikátová hospodárska zóna) je veľkolepým programom Regionálnej kancelárie Slovenskej priemyselnej a obchodnej komory v Lučenci. Jej filozofiou je to, že využívanie silikátov znamená návrat k prírodným materiálom, ktoré môžu slúžiť ako základné suroviny pre moderné technológie 3. tisícročia (napr. keramika) a v podstate nemajú konkurenta v slovenskom priemyselnom prostredí. V oblasti je k dispozícii surovinový potenciál, výrobné tradície a kvalifikované pracovné sily, ktoré sú zárukou úspechu programu. Lučenec sa v rámci južných okresov dá pokladať za stredoškolské centrum. Spomedzi južných okresov Banskobystrického kraja iba v Lučenci prebieha vysunutá vysokoškolská výučba. V meste fungujú vysunuté fakulty troch slovenských univerzít (poľnohospodárske, pedagogické a ekonomické fakulty).

4.4.1 Základná charakteristika Euroregiónu Neogradiensis

Euroregión Neogradiensis vznikol podpísaním Zakladacej listiny medzi združeniami právnických osôb Región Neogradiensis na slovenskej strane a Neogradiensis Régió Egyesület, Salgótarján na maďarskej strane v Lučenci dňa 25. marca 2000, ako naplnenie Deklarácie podpísanej zakladateľmi dňa 29. septembra 1999.

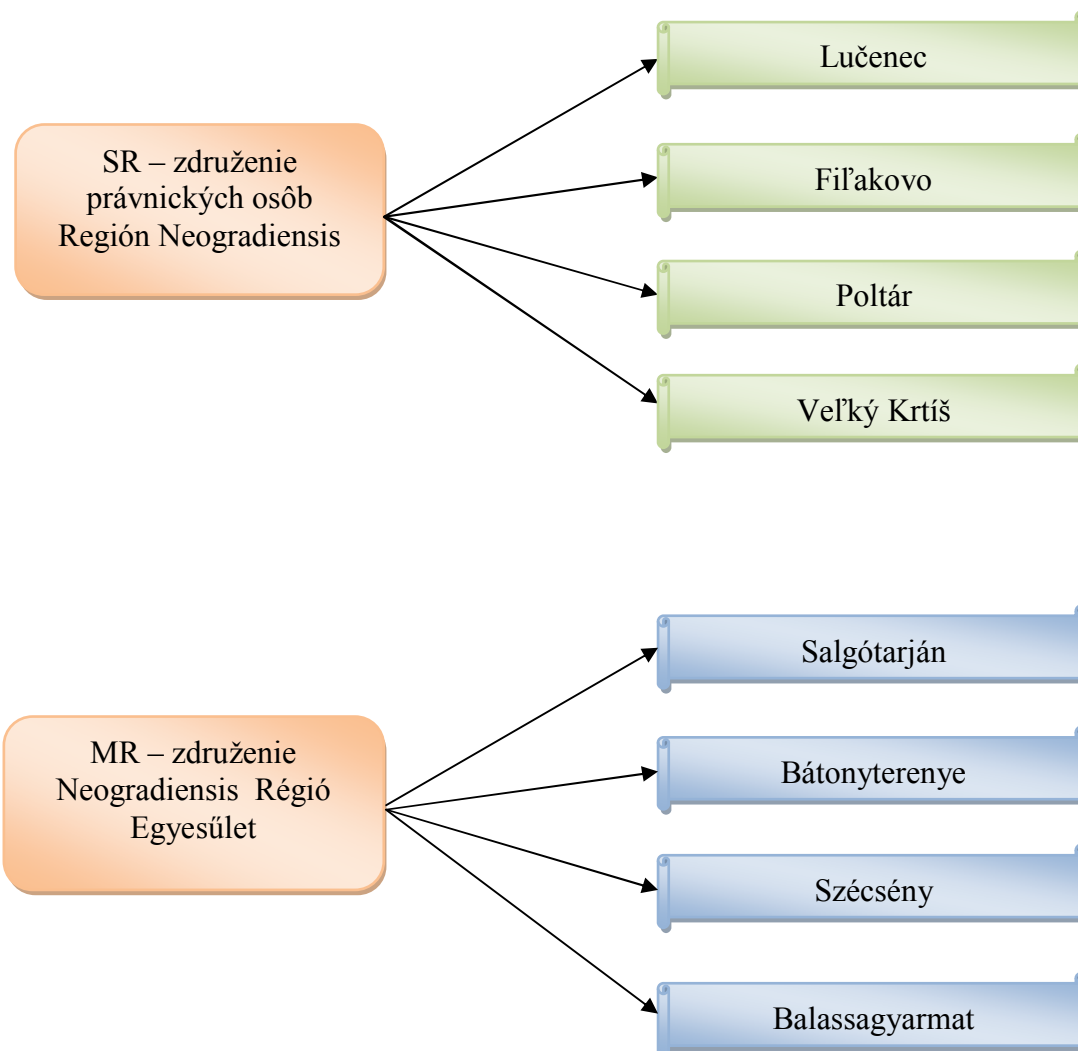
Tabuľka č.5: Charakteristika Euroregiónu

	Slovenská časť	Maďarská časť	Euroregión spolu
Názov	Región Neogradiensis	Neogradiensis Régió	Euroregión
Sídlo	Lučenec	Salgótarján	Lučenec
Rozloha (km²)	2 124	2 544	4 668
Počet obyv.	143 244	216 538	359 782

Zdroj: <<http://www.minv.sk/?euroregion-neogradiensis>>

Z uvedenej tabuľky vyplýva, že regióny sa vzájomne líšia svojou rozlohou, kde na Maďarskej strane sa rozprestiera väčšie územie oproti slovenskému a to konkrétne na 2 544 km². Čo sa týka počtu obyvateľov, zistujeme že na slovenskej časti regiónu je o 73 294 obyvateľov menej oproti regiónu na druhej strane hranice.

Združenie Neogradiensis zahŕňa aj nasledovné regióny:

4.4.2 Analýza partnerstiev v rámci Euroregiónu Neogradiensis

V roku 2001 bol schválený Program oblastného rozvoja na maďarskej strane euroregiónu a v roku 2002 Strategický plán rozvoja na slovenskej strane euroregiónu. Taktiež sa zadefinovali aj návrhy na spoločné cezhraničné projekty.

Medzi prioritné ciele združenia je na území Euroregiónu Neogradiensis pomôcť vytvoriť, obidvomi štátmi podporovaný, vnútorné zdroje spoločne využívajúci úspešný hospodársky priestor, ktorý je konkurencieschopný v územnej hospodárskej súťaži a pre svojich obyvateľov zabezpečuje dobrú životnú úroveň a perspektívnu budúcnosť.

Euroregión Neogradiensis tvorí súčasť väčšieho euroregiónu, Ipeľského euroregiónu. Zahŕňa územie okresov Lučenec, Poltár a Veľký Krtíš. Na maďarskej strane zahŕňa župu Nográd. Tento euroregión patrí k vysoko aktívnym, kde sa darí presadzovať komplexný prístup k euroregionálnemu rozvoju po oboch stranách hranice.

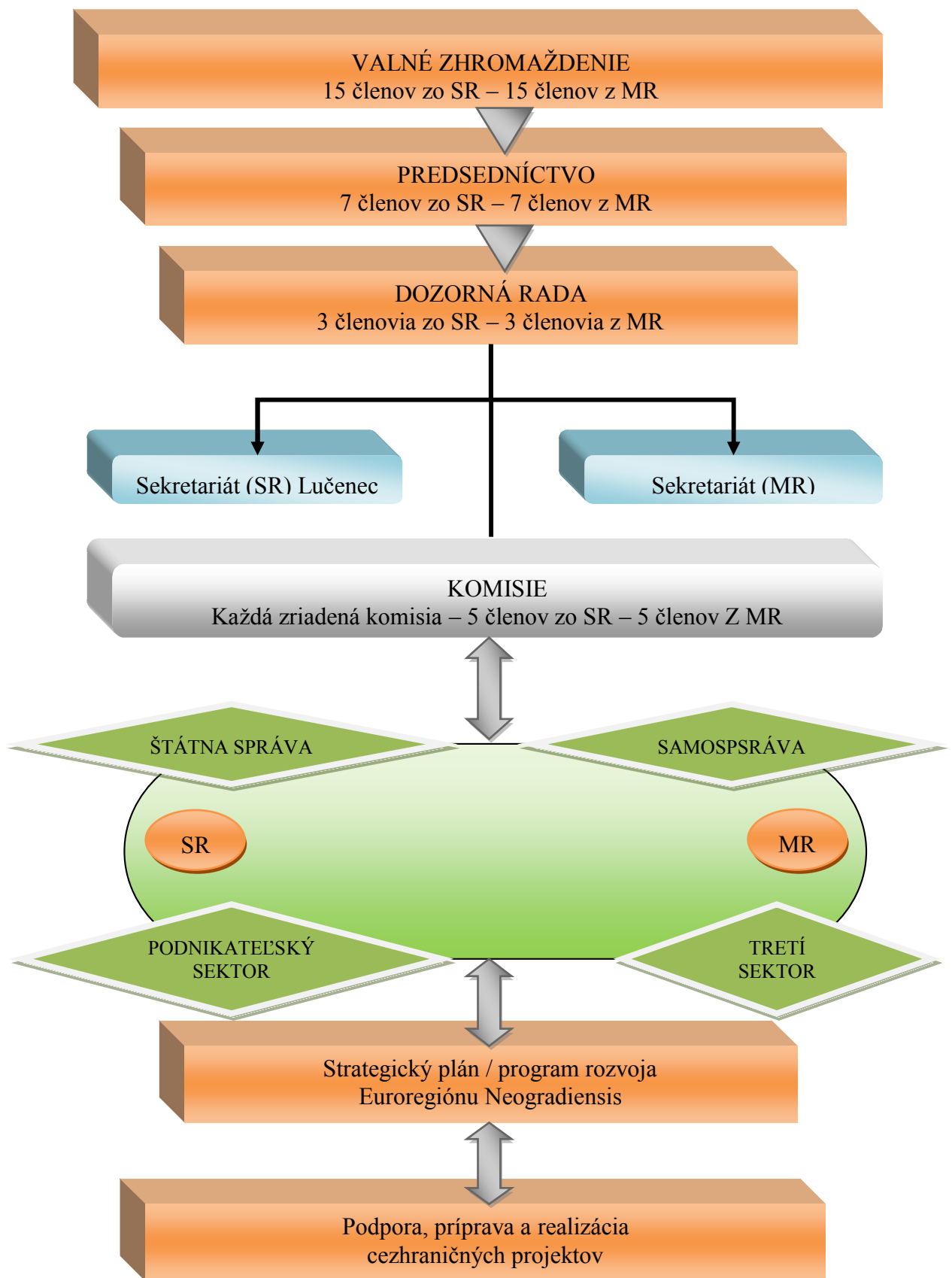
Konkrétne aktivity:

- a) napĺňanie už vypracovaného a schváleného strategického plánu (programu) rozvoja celého euroregiónu, ktorý je podkladom pre vypracovanie následných projektov s možnosťou uchádzania sa o štrukturálne fondy EÚ
- b) podnikateľská sféra (prostredníctvom priemyselných komôr) sa pravidelne stretáva a vytvára priestor pre spoločnú podnikateľskú aktivizáciu
- c) dôraz sa koncentruje na rozvoj infraštruktúry, hlavne dopravnej – cestnej, železničnej, na budovanie mostov
- d) v oblasti cestovného ruchu je to propagácia turistických atrakcií v území euroregiónu
- e) príprava projektov v oblasti vzdelávania a odbornej výchovy s prepojením na trh práce po oboch stranách hranice, pričom sa predpokladá i zapojenie rómskej populácie do uvedených aktivít
- f) oblasť kultúry, umenia a športu

4.4.3 Organizačná štruktúra Euroregiónu Neogradiensis

Sídlo euroregiónu sa nachádza v meste Lučenec. Členmi Euroregiónu Neogradiensis je Združenie Región Neogradiensis zo Slovenska a Združenie Neogradiensis Regió Egyesület z Maďarska.

Obrázok č.1: Organizačná štruktúra Euroregiónu

Zdroj: <<http://www.civil.gov.sk/archiv/images/p03/p03-01-05-09-03-p01.gif>>

Najvyšším orgánom euroregiónu je Valné zhromaždenie zložené na základe parity po pätnástich členoch obidvoch zmluvných strán. Valné zhromaždenie zasadá najmenej raz ročne striedavo na území oboch zmluvných strán.

Do Predsedníctva euroregiónu deleguje na základe parity každá zmluvná strana po sedem členov. Predsedníctvo zasadá najmenej dvakrát ročne striedavo na území oboch zmluvných strán. Predsedom a spolupredsedajúcim sú predsedovia členských združení, ktorí sa po dvoch rokoch vo funkcii striedajú.

Kontrolným orgánom euroregiónu je Dozorná rada. Jej členov, konkrétne troch za každú zmluvnú stranu volí Valné zhromaždenie na dobu piatich rokov. Administratívu euroregiónu zabezpečujú sekretariáty. Vedúci sekretariátov sa zúčastňujú na rokovaní Valného zhromaždenia a zasadnutiach Predsedníctva euroregiónu s hlasom poradným. Podľa potreby môže Valné zhromaždenie zriaďovať desaťčlenné komisie. Ich členov a vedúcich volí pri zachovaní parity Valné zhromaždenie na obdobie piatich rokov.

Prevádzkové náklady znáša zmluvná strana, ktorá zabezpečuje zasadnutia orgánov euroregiónu, zo svojho rozpočtu.

4.4.4 SWOT analýza Euroregiónu Neogradiensis

<i>Silné stránky</i>	<i>Slabé stránky</i>
<ul style="list-style-type: none"> - bohaté zásoby nerudných surovín na slovenskej strane Euroregiónu - drevná hmota, stavebné materiály, kaolinické piesky, žiaruvzdorné íly, mastenec, magnezit, keramické íly a stavebný kameň, minerálne vody a pod. (Silikátová zóna) - geografická poloha miest Lučenec - Šalgótarján, Veľký Krtíš - Balassagyarmat je veľmi výhodná na cezhraničnú spoluprácu a pre spoločný sociálno-ekonomický rozvoj - pestré spoločenstvá fauny a flóry a zachovalé prírodné prostredia, chránené krajinné oblasti presahujúce slovensko-maďarské hranice - povodie Ipeľ spája obidve strany, sú to spoločné prírodné hodnoty - nadregionálne väzby dopravných komunikačných sietí medzinárodné spojenie západ - východ - existencia štyroch hraničných 	<ul style="list-style-type: none"> - nevyužitý potenciál územia v oblasti cestovného ruchu - nedostatočná technická infraštruktúra – najmä kanalizácie, ČOV v obciach, na slovenskej strane aj nedostatočná vodovodná sieť - nedostatočná kvalita cestnej siete a železničnej siete a obmedzená priepustnosť ciest medzinárodného významu - na celom území Euroregiónu je charakteristický nepriaznivý demografický vývoj a slabá vzdelanostná úroveň obyvateľstva v porovnaní s inými regiónmi - odchod mladých vzdelaných ľudí z regiónu z dôvodu neperspektívy - nedostatok zdrojov v oblasti školstva a vzdelávania na obidvoch stranách hranice - zvyšovanie chorobnosti ľudí – vo veľkej miere to zapríčiňuje aj sociálno-

<p>prechodov na území Euroregiónu Neogradiensis</p> <ul style="list-style-type: none"> - energeticky je územie dobre zásobené (elektrická energia, plyn) - kultúrno-historické väzby Novohradu - tradícia aktívnej spolupráce v oblasti školstva a vzdelávania medzi maďarskou a slovenskou stranou na území Euroregiónu - existujúca sociálna sieť neštátnych subjektov a mimovládnych organizácií - existujúca sieť zdravotníckych zariadení t.j. nemocníc a polikliník na celom území Euroregiónu - veľa historických pamiatok (hrady a zámky) a lokalít regionálneho, európskeho a celosvetového významu - výborná základňa pre rozvoj cestovného ruchu v Novohrade - na Maďarskej strane sú kapacity spracovateľského priemyslu a sú vybudované priemyselné parky v štyroch lokalitách - výhodná geografická poloha a vhodné pôdno-klimatické podmienky pre pestovanie poľnohospodárskych plodín, ovocia, zeleniny, liečivých rastlín a drobného ovocia najmä v okresoch Veľký Krtíš a Lučenec - tradícia cezhraničnej súčinnosti, vhodný územný, prírodný a ľudský potenciál pre diverzifikáciu poľnohospodárskej výroby na vidieku a pre spracovanie dreva - existujúca stavebno-výrobná základňa a tradícia stavebníctva - dostatok voľných pracovných síl na trhu práce v rámci Euroregiónu - funkčné inštitúcie verejného sektoru a samosprávnych orgánov, mikroregiónov a neziskového sektoru na území Euroregiónu - inštitucionalizácia spolupráce a aktivít v rámci Euroregiónu Neogradiensis - fungujúce sekretariáty Lučenec, Šalgótarján - niektoré veľké priemyselné Slovenské a Maďarské podniky v Euroregióne úspešne pôsobia na celosvetových 	<p>ekonomická situácia</p> <ul style="list-style-type: none"> - málo finančných prostriedkov na záchranu a rozvoj historicko-kultúrnych hodnôt na území Euroregiónu - región má slabú ekonomickú výkonnosť v porovnaní s inými regiónmi a nedostatočne sa využíva surovinová základňa - na území Euroregiónu v priemyselných podnikoch je nedostatok najmodernejších technológií (high tech) - stagnácia poľnohospodárstva, prebytok a nízka výkupná cena poľnohospodárskych produktov, ekonomická nestabilita poľnohospodárskych podnikov - zastaralá lesná technika, malá finalizácia produktov z dreva - dlhodobá vysoká nezamestnanosť na území Euroregiónu - často nekoordinovaný postup a neinformovanosť inštitúcií a organizácií
---	---

<p>trhoch (Severná Amerika, štáty EU a pod.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - dlhoročné tradície v sklárskej výrobe a vo výrobe produktov pre potreby stavebníctva a žiaruvzdorných materiálov 	
<p>Príležitosti</p>	<p>Ohrozenia</p>
<ul style="list-style-type: none"> - je šanca spoločne rozvíjať región v rámci EU, zúročiť prihraničný charakter regiónov v rámci cezhraničnej spolupráce najmä v oblasti cestovného ruchu - príležitosť využiť zdroje EÚ na zavádzanie nových technológií a na zvýšenie ochrany životného prostredia - možnosti spoločného získania investičných zdrojov pre rozvoj dopravnej infraštruktúry Euroregiónu Neogradiensis zo zdrojov Phare CBC, neskôr zo štrukturálnych fondov EÚ - blízkosť Budapešti - ekonomicko-hospodárskeho centra európskeho významu - vytvára predpoklad pre rozšírenie investičných aktivít podnikateľských subjektov aj na územie Euroregiónu Neogradiensis - domáce a zahraničné programy najmä EÚ môžu podporovať prípravu spoločných programov zameraných na vzdelávanie, rekvalifikácie a celoživotné vzdelávanie dospelých - pre zvyšovanie úrovne vzdelania je možné rozširovať a zakladať spoločné školské alebo vzdelávacie inštitúcie pre potreby Euroregiónu podľa požiadaviek spoločného trhu v EÚ - úzka sociálno-ekonomická súčinnosť zainteresovaných strán na území Euroregiónu môže vytvárať nové pracovné príležitosti - možnosti spoločného čerpania predvstupových fondov EÚ v prospech rozvoja ekonomických aktivít (nové investície zo zdrojov EÚ) - súčinnosť môže zvýšiť účinnosť pri revitalizácii a rozvoji vidieckych oblastí a podporuje diverzifikáciu v 	<ul style="list-style-type: none"> - ekonomická stagnácia a nedostatok investícií do nových technológií, malé odbytové možnosti vlastnej produkcie ohrozujú konkurencieschopnosť firiem a celého územia Euroregiónu v rámci spoločného trhu EÚ - bez systematickej podpory regionálneho rozvoja a zvyšovania inovatívnosti, diverzifikácie na vidieku a neustáleho odborného vzdelávania naďalej sa môžu prehľbovať sociálne a ekonomické problémy - ďalšie zanedbávanie prírodného potenciálu zvyšuje marginalitu územia a možnosti spoločného rozvoja - neriešenie súčasných ekologických záťaží ohrozuje zdroje pitnej vody na oboch stranách hranice - pri nedostatočnej starostlivosti o chránené územia zánik predmetu ochrany prírody - ďalšie prehľbovanie dopravnej izolovanosti a zanedbávanie súčasnej dopravnej infraštruktúry nie len maďarsko-slovenskú cezhraničnú spoluprácu so župou Nógrád nepodporuje, ale bráni celkovému v rozvoji regiónov na území Euroregiónu Neogradiensis - neadekvátne politické rozhodnutia v oblasti rozvoja dopravnej infraštruktúry na maďarskej alebo slovenskej strane naďalej môžu prehĺbiť úpadok na úkor obyvateľov žijúcich na území Euroregiónu Neogradiensis, čo môže byť v rozpore s vyrovnávaním nerovnomernosti regiónov v rámci EÚ - postupné vyludnenie vidieckych periférnych oblastí Euroregiónu - narastajúca migrácia obyvateľstva do

<p>oblasti poľnohospodárstva</p> <ul style="list-style-type: none"> - spoločné spracovanie, vývoj a výroba finálnych produktov z dreva zvyšuje konkurencieschopnosť slovenských a maďarských produktov na spoločnom Európskom trhu - stavebníctvo môže byť hnacou silou ekonomiky pri dobudovaní, obnovení rôznej infraštruktúry pomocou domácich a EU fondov - potencionálna možnosť novej bytovej a priemyselnej výstavby - vo východnej časti ER - v prípade realizácie projektu „Silikátovej hospodárskej zóny“ na vertikálnej osi Poltár – Lučenec - Šalgótarján na druhej strane - v západnej časti ER, možnosti rozvíjať cezhraničnú hospodársku zónu – Veľký Krtíš – Balassagyarmat - Rétság - cezhraničné programy a aktivity v oblasti informačných technológií zvyšujú prístup k informáciám, umožňujú rozvíjať e-obchod v rámci Euroregiónu a EÚ - spoločný marketing územia, spoločné vzdelávanie v oblasti cestovného ruchu so zapojením obcí a mikroregiónov v rámci Euroregiónu môže prispieť k zvyšovaniu konkurencieschopnosti - spoločná podpora exportu vytvára možnosti pre znižovanie nákladov na reklamu a zvyšuje dôveryhodnosť Euroregiónu v podnikateľských kruhoch 	<p>miest a do vyspelejších oblastí Slovenska a Maďarska</p> <ul style="list-style-type: none"> - bez zvýšenia flexibility, nových metód vzdelávania a výchovy, cielených rekvalifikácií podľa trhu práce sa naďalej budú prehlbovať rozdiely oproti iným vyspelejším regiónom - zvyšovanie počtu rodín a osôb na hranici chudoby, zvyšovanie sa počtu neprispôsobivých ľudí najmä rómov na celom území - zvyšovanie chorobnosti občanov - bez podpory - aj na úrovni štátov, Banskobystrického kraja a župy Nógrád - a bez tvorivej a pozitívnej politickej klímy slovensko-maďarská cezhraničná spolupráca nemôže priniesť očakávané zmeny v sociálno-ekonomickej oblasti - neukončený proces transformácie vlastníckych vzťahov, neumožňuje otvorenie trhu s pôdou
---	---

Zdroj: Strategický plán rozvoja Euroregiónu Neogradiensis

4.5 Programy partnerstiev Euroregiónu Neogradiensis

Aktivity a projekty má euroregión už niektoré za sebou. Môžeme spomenúť aj niektoré podniknuté doteraz ako napr. výmenný program stredných škôl v oblasti jazyka a vedomostí, pevnosť Filakovo – záchrana nášho historického dedičstva pre budúce generácie, možnosť výskumu Stavanie mosta cez rieku Ipeľ blízko Kolárova. V rámci partnerstiev vznikajú aktivity, ktoré sú prospešné pre rozvoj regiónu. V nasledujúcich kapitolách si charakterizujeme bližšie projekty euroregiónu, ktoré sú zaujímavé z pohľadu samotnej spolupráce dvoch strán euroregiónu a prospešné pre obyvateľstvo tohto územia.

I. Rozvoj dopravnej infraštruktúry a dostupnosti územia

Cezhraničnú spoluprácu v oblasti dopravy a prístupnosti spoločných hraníc slovensko-maďarského územia regiónu tvorí Euroregión Neogradiensis, ktorý udáva aj jednotlivé podmienky. Okresy Lučenec, Veľký Krtíš a župa Nógrád majú veľký význam v rozvoji regiónu a to rozvoj v oblasti historickej, hospodárskej, kultúrnej, jazykovej. Význam dopravnej infraštruktúry spočíva v osobných cezhraničných vzťahoch medzi obyvateľmi konkrétnych území. Prispieva aj k zabezpečeniu dostupnosti a vytvára hospodárske vzťahy užitočné k celkovému rozvoju regiónu. Územím Euroregiónu vedú cestné a železničné dopravné siete. Okres Lučenec je na Maďarskú republiku napojený hraničným priechodom Šiatorská Bukovinka - Šalgótarján a cestným ťahom Kalonda - Ipolytarnóc. Okresom Veľký Krtíš nevedú žiadne cestné ani železničné koridory. Preto je jednou z priorít skvalitnenie cestnej komunikácie medzi Lučencom a Veľkým Krtišom a cesty spájajúcej Veľký Krtíš s mestom Balassagyarmat. Železničnú sieť v okrese predstavuje trať s regionálnym významom s ťahom Veľký Krtíš - Bušince - Maďarsko - Lučenec.

Dôležitým faktorom na maďarskej strane župy je zabezpečenie rozvoja cesty smer Pásztó – Bátorterenyé - Salgótarján – Fil'akovo – Lučenec. Táto cesta pripája východnú časť župy a severnú časť Euroregiónu. V oblasti Lučenca a Šalgótarjšanu je významným prvkom rozvoja železničná trať. Tento atribút vytvoril podmienky pre hospodársky rozmach regiónu smerujúceho od Budapešti až po Zvolen. V súčasnosti však stav nie je vyhovujúci na prepravu tovaru. Samotný rozvoj dopravnej infraštruktúry je ohrozený v dôsledku nepodporovania cezhraničnej spolupráce. Následkom je nevyrovnávanie sociálnych a ekonomických rozdielov konkrétnych regiónov čo vplýva negatívne na obyvateľov obidvoch strán hraníc.

Očakávané dopady:

- prístupnosť regiónov cez dopravné ťahy Euroregiónu
- zlepšenie podmienok pre obyvateľov v oblasti dochádzky za prácou
- ekologizácia cezhraničnej dopravnej infraštruktúry
- rozvoj trhu práce v rámci Euroregiónu

II. Rozvoj cezhraničných hospodárskych vzťahov

V samotnom rozvoji hospodárskych vzťahov je veľký potenciál. Široké spektrum surovínovej základne prevláda na Slovenskej strane a na Maďarskej strane je to zase spracovateľský priemysel. Z hľadiska rozvoja cezhraničnej spolupráce je to veľmi významné, nakoľko sa začínajú rozvíjať aj inštitúcie, ktoré podporujú spoločné a partnerské hospodárske aktivity. Významnou silou hospodárstva Novohradskej župy je jej priemyselná produkcia. Týka sa to aj cezhraničných aktivít, ktoré sú zamerané na priemyselné parky. Medzi prioritné spoločné ciele zaraďujeme prítiahnutie nových investorov do Euroregiónu. Ďalej je to aj podpora spoločných podnikateľských aktivít, podpora inovácií a vývoj nových produktov. Problémom je však slabá produkčná schopnosť, sila regiónu, ale aj vysoká nezamestnanosť, ktorá pôsobí negatívne na slovensko-maďarskom území a spôsobuje pokles hospodárskych aktivít Euroregiónu. Preto je potrebné mobilizovať vnútorné zdroje regiónu na oboch stranách regiónu. Avšak úroveň vzájomnej informovanosti a spolupráce je pomerne nízka. Spolupráca by mala smerovať na ucelené rozmiestnenie hospodárskych aktivít, aby rovnomerne vznikali pracovné príležitosti. Euroregión Neogradiensis nie je schopný však vykonať zmeny v sociálno-ekonomickej oblasti bez potrebnej priaznivej podpory z politického hľadiska a podpory aktivít podnikateľov.

Priaznivé predpoklady v Euroregióne vytvárajú poľnohospodárske tradície v slovenskej časti regiónu. Takisto je výnimočná výhodná geografická poloha a vhodné pôdno-klimatické podmienky pre pestovanie ovocia, zeleniny. Nepriaznivou stránkou však je, že tradície a ľudský potenciál nie sú využitú a poľnohospodársky sektor stagnuje čo negatívne vplýva na konkurencieschopnosť.

Očakávané dopady:

- hospodárska súčinnosť na území Euroregiónu
- informovanosť o možnostiach podnikania a vytváranie pracovných miest
- uplatnenie produkcie regiónu na celosvetových trhoch
- zvýšenie konkurencieschopnosti regiónu

III. Príprava a rozvoj ľudských zdrojov

Územie Euroregiónu je charakteristické množstvom školských zariadení a inštitúcií, ktoré prispievajú k zvýšeniu úrovne obyvateľstva z hľadiska vzdelanosti. Tieto

zariadenia sú základom pre prípravu mladých ľudí a pre samotný rozvoj ľudských zdrojov. Patria do nich základné a stredné školy, gymnáziá a aj detašované pracoviská vysokých škôl. V minulosti sa z finančných dôvodov rozvoj spolupráce v školstve oslabil. V rámci cezhraničnej spolupráce sú však dobré partnerské vzťahy medzi školami a vzdelávacími inštitúciami rozšírené. Na území Euroregiónu môže teda napredovať aktívna spolupráca v oblasti školstva a vzdelávania medzi dvomi národnosťami.

Negatívnym faktorom v regióne je nezamestnanosť, ktorá sa zvyšuje. Medzi ďalšie nepriaznivé činitele patrí aj odchod kvalifikovanej časti pracovníkov a nízke priemerné mzdy. K týmto faktorom prispieva aj nízka vzdelanostná úroveň obyvateľstva a aj rómska komunita. Ciele slovensko-maďarskej cezhraničnej spolupráce by mali smerovať k systému vzdelávania, ktoré by bolo akceptovateľné na trhu práce a to takým spôsobom, že sa zvýši konkurencieschopnosť v rámci Euroregiónu. Nepriaznivá situácia je aj u občanov hľadajúcich si uplatnenie na pracovnom trhu. Vyplýva z toho potreba zabezpečiť informovanosť o nárokoch na pracovnom trhu a možnostiach spolupráce na oboch stranách Euroregiónu. Spolupracou inštitúcií by sa čiastočne eliminoval odchod mladých obyvateľov rozvinutejších regiónov a vznikali by nové možnosti pre rozvoj cezhraničného trhu práce. Takáto forma spolupráce je dôležitá aj z hľadiska pritiažnutia investičných zdrojov do Euroregiónu. Základným predpokladom rozvoja regiónu je napr. zvýšenie odbornej vzdelanosti, jazyková znalosť a rozvíjanie pracovných zručností.

Očakávané dopady:

- zvýšenie vzdelanostnej úrovne a zamestnanosť mladej generácie
- odborná spôsobilosť pracovných síl
- zvýšenie jazykovej znalosti – získavanie zahraničných zdrojov

IV. Rozvoj vzťahov v oblasti kultúry a športu

Oblasť spolupráce v kultúre a v športe má tradíciu z čias historických. Kultúrno-historické väzby územia nám hovoria, že centrom historickej župy bol hrad Novohrad a potom to boli mestá Lučenec a Balašské Ďarmoty. Skutočná hodnota Euroregiónu spočíva v množstve historických pamiatok, zachovaných ľudových remeslách, nádherných miest a kultúrnych tradíciách. Partnerstvo v oblasti kultúry a športu je dlhoročnou formou cezhraničnej spolupráce. V regióne aktívne pôsobia inštitúcie a organizácie na zachovanie slovenskej kultúry a maďarskej kultúry. Kultúrne inštitúcie majú vybudované vzťahy

s partnerskými organizáciami v rámci Euroregiónu. Oblasť kultúry a športu nám vytvára príležitosti pre zlepšenie vzťahov medzi Maďarmi a Slovákmi.

Nepriaznivá hospodárska situácia obmedzuje aktivity a ich rozvoj v oblasti kultúry a športu. Tento fakt negatívne ovplyvňuje aj skutočnosť, že mladšia generácia nemá záujem rozvíjať kultúrne hodnoty. Cezhraničná spolupráca tým pádom stráca svoju hodnotu a je preto potrebné organizovať rôzne podujatia tohto charakteru v rámci zachovania hodnôt a kultúrneho dedičstva na území Euroregiónu Neogradiensis. Rôznorodosť a bohatosť slovenských a maďarských tradícií tvoria jedinečný unikát ako pre obyvateľstvo regiónu, tak aj pre samotných návštevníkov. Tu sa nám naskytuje potreba vzbudzovať záujem u potencionálnych návštevníkov s orientáciou na rôzne cieľové skupiny a oblasti ako sú napr. šport. Význam vzťahov v oblasti kultúry a športu spočíva v tom, že nie veľkou investičnou činnosťou sú schopné uceliť sociálny kapitál Euroregiónu. Partnerstvo tohto charakteru nám poukazuje na silu obyvateľov, poskytuje možnosť na vzájomné spoznávanie sa v regiónoch. Významnú rolu zohráva uchovanie si identity jednotlivých obyvateľov, ktorí majú spoločné kultúrno-historické hodnoty.

Očakávané dopady:

- dostať do povedomia kultúrno-historické väzby
- zmiernenie predsudkov Slovákov a Maďarov
- zlepšenie podmienok pre rozvoj národných tradícií
- zefektívniť celkový imidž Euroregiónu

V. Spoločná ochrana ŽP a ochrana historických pamiatok a architektúry

Partnerstvo slovensko-maďarskej spolupráce spočíva aj v bohatých prírodných hodnotách, pamiatok na oboch stranách hranice, ktoré môžu byť aj predmetom spoločnej ochrany. Záujmom partnerov je efektívna ochrana prírodných hodnôt a odstraňovanie negatívnych zložiek, ktoré znečisťujú životné prostredie. Je však potrebné pripraviť systém, ktorý by organizoval spoluprácu v oblasti prírodných hodnôt a životného prostredia. Tieto úlohy môžu vykonávať inštitúcie a orgány, ktoré pôsobia v tejto sfére ako napr. Riaditeľstvo Národného parku Dunaj – Ipeľ. Podporné aktivity môžu realizovať aj občianske združenia sídliace na území Euroregiónu.

Chránené oblasti a pamiatky na území Euroregiónu vytvárajú významné hodnoty a sú predmetom vzájomnej spolupráce. Na Slovenskej strane do okresu Lučenec patria

napr. tieto: Národná prírodná rezervácia Šomoška, Cerová vrchovina, vodná nádrž Ružiná, Belinské skaly, Krivánsky potok. Do okresu Veľký Krtíš zaradíme napr.: Modrokamenskú lesostep, Hradište, Kosihovský kamenný vrch. Na Maďarskej strane stojí za zmienku napr.: Národný park Dunaj-Ipeľ, Karanč-Medveš. Prioritami oboch krajín je zabezpečiť dlhodobé vodné hospodárenie na báze čistenia odpadových vôd a programom revitalizácie rieky Ipeľ, ktorej dve tretiny sa nachádzajú na Slovenskom území a zvyšok na Maďarskom. Ďalej je to aj ochrana ľudovej architektúry a historických pamiatok ako sú napr. hrady a kostoly. Súčasný pomery ovplyvnili ochranu životného prostredia pozitívnym spôsobom nakoľko sa čiastočne znížila priemyselná výroba. Obmedzenie nastalo aj v oblasti poľnohospodárstva kde sa znížila aplikácia chemických hnojív. Finančné zdroje však nepostačujú na zabezpečenie dostatočnej ochrany na ďalšie znečisťovanie životného prostredia. Vplyvmi obyvateľov sú ohrozené povrchové vody a takisto aj zvieratá v prírode. Do týchto faktov vstupuje aj globálne znečisťovanie a otepľovanie, ktoré ohrozuje našu budúcnosť. V oblasti životného prostredia sa teda musí cezhraničná spolupráca zamerať na vyrovnanie rozdielov medzi hospodárskymi záujmami regiónu a záujmami ochrany životného prostredia. Samotná ochrana ako aj chránenie architektúry a pamiatok tvoria predpoklad trvalo udržateľného rozvoja Euroregiónu.

Očakávané dopady:

- zvýšiť kvalitu ŽP
- účinnosť ochrany prírodných pamiatok
- uznávanie spoločných hodnôt a historického dedičstva

VI. Spoločný rozvoj komunálnej infraštruktúry

V oblasti technickej infraštruktúry a ochrany životného prostredia udržuje Euroregión medzikomunálnu spoluprácu. Je rozhodujúca pre krátke vzdialenosti, na prepojenie spoločných inžinierskych sietí podľa potrieb jednotlivých obcí. Črtá sa tu teda vznik výhodnej spolupráce, ktorá môže zlepšiť úroveň služieb. Prvotným bodom spolupráce je vytvorenie vzťahov medzi obcami, zistenie ich nárokov a požiadaviek. Tu je dôležitým faktorom zosúladiť zámery s vodárňami, kanalizačným podnikom a dodávateľom elektrickej energie. Následne prebieha analýza prevádzkových a investičných nákladov a vypracovanie štúdie.

Významnou úlohou v rámci cezhraničnej spolupráce je vytváranie zdrojov energie a aj nakladanie a recyklovanie s odpadom. Je potrebné ďalej spomenúť, že drvivá väčšina obcí nemá ani vlastný vodovod a to najmä na slovenskom území. Negatívom je aj stav kanalizácií a čističiek odpadových vôd. Životnému prostrediu neprospievajú samotní obyvatelia s vytváraním početných skládok nebezpečného odpadu. Tieto, ale aj iné negatívne javy taktiež znehodnocujú pôdu, spodné vody a prírodu. Dôsledkami týchto javov je záťaž ekonomiky a aj trvalo udržateľného rozvoja hospodárstva. Organizácie a obce poskytujú časť svojich prostriedkov na odstraňovanie dôsledkov ľudských zásahov do prírody. Prevencia však v tejto oblasti zatiaľ nemá prioritné postavenie. Hlavnou prioritou Euroregiónu je preto zabezpečiť túto aktivitu ochrany životného prostredia so zapojením obcí a obyvateľov.

Spolupráca v tejto oblasti však môže byť účinná keď sa zmení vzťah obyvateľstva k prírode, vybuduje sa infraštruktúra v rámci nakladania s odpadmi, región sa stane prítiahlivejším pre podporu turizmu.

Očakávané dopady:

- informovanosť obyvateľstva o ohrozeniach v oblasti ochrany prírody
- vytváranie alternatívnych zdrojov energie
- zvýšenie ekologického povedomia ľudí

4.6 Projekty partnerstiev Euroregiónu Neogradiensis

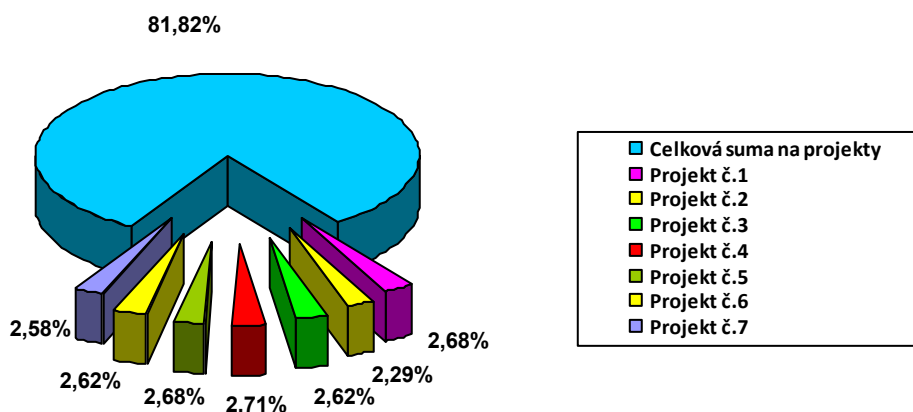
Projekty Euroregiónu Neogradiensis sú podporované prostredníctvom vlastných zdrojov, ale hlavne väčšinovým finančným príspevkom v zmysle zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja. Túto formu príspevku zabezpečuje Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja. Finančný príspevok sa poskytne na základe rozhodnutia ministra podľa zmluvy o poskytnutí finančného príspevku na projekt. Pre poskytnutie príspevku je potrebné podať písomnú žiadosť, ktorá sa doručí slovenskou časťou euroregiónu v lehote určenej vo výzve ministerstvu. Po jej doručení spolu s projektom prebieha formálne hodnotenie medzi zamestnancami Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja. Projekty, ktoré prešli týmto hodnotením budú postúpené na hodnotenie členom odbornej hodnotiacej komisie. Táto komisia hodnotí cezhraničný dopad, samotnú uskutočniteľnosť a udržateľnosť projektov. Počas sledovaných rokov 2006-2009 predstavovala celková

finančná alokácia v rámci podpory euroregionálnych projektov na Slovensku sumu 298 745,30 €. Ako žiadateľ vystupoval pri všetkých projektoch Euroregión Neogradiensis.

Projekty partnerstiev v roku 2006:

1. Cyklistický turizmus v euroregióne - spájame hodnoty miest a obcí (úsek Lučenec - Poltár)
2. Spoločná záchrana a prezentácia kultúrneho a prírodného dedičstva na území Euroregiónu Neogradiensis
3. Cesta za koreňmi historického dedičstva Novohradu
4. Vytvorenie podmienok pre podnikateľské aktivity za účasti aktérov regionálnej politiky Novohradu a BBSK vo Veľkom Krtíši
5. Stretnutie mladých talentov na hrade Šomoška - spájame historické hodnoty a ľudské zdroje euroregiónu
6. Ekologické centrum Poltár - Implementácia marketingovej stratégie
7. Podpora členskej základne ERN a partnerov za pomoci marketingových nástrojov

Graf č. 3: Podiel projektov Euroregionu Neogradiensis z hľadiska poskytnutého finančného príspevku v %

Zdroj: Vlastné spracovanie

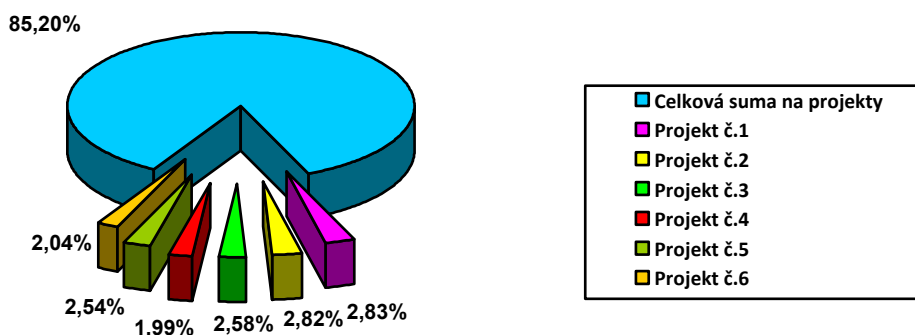
V roku 2006 bol najväčším príspevkom podporený projekt č.4, ktorý predstavoval finančný príspevok v sume 9906,40 €. Výška vlastných zdrojov pri tomto najviac podporenom projekte predstavovala čiastku 1100,70 €. V porovnaní s celkovou

vyčlenenou sumou na jednotlivé projekty v rámci euroregión na Slovensku predstavovali projekty Euroregiónu Neogradiensis 18,18% zastúpenie.

Projekty partnerstiev v roku 2007:

1. Spoznaj krásy regiónu Poltár – vytvorenie Turisticko-informačnej kancelárie
2. Novohradský geopark – produkt cestovného ruchu v Euroregióne Neogradiensis – nadviazanie na projekt Interreg III A
3. Neogradiensis pre rozvoj vidieka – spoločné vytváranie podmienok pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu
4. Zvyšovanie profesionality projektového manažmentu v Euroregióne
5. Rozvoj cezhraničného prístupu znižovania štrukturálnej nezamestnanosti
6. Poklad v centre Novohradu

Graf č. 4: Podiel projektov Euroregionu Neogradiensis z hľadiska poskytnutého finančného príspevku v %

Zdroj: Vlastné spracovanie

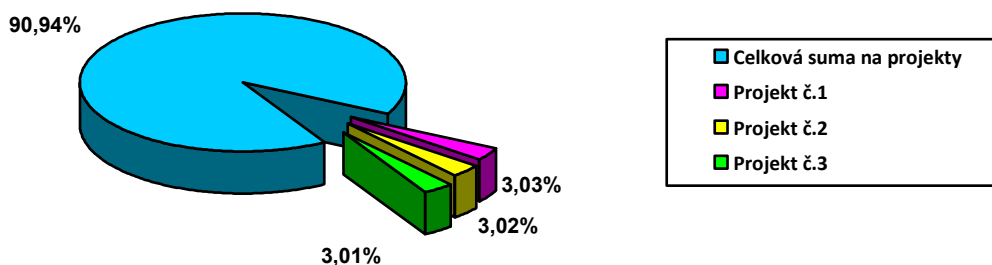
V sledovanom roku predstavoval podiel projektov za Euroregión Neogradiensis 14,8% zastúpenie čo nám predstavuje rozdiel oproti minulému roku o 3,3%. Príčinou je, že v tomto roku bolo o jeden schválený projekt menej. Projekt č. 4 bol podporený najnižším finančným príspevkom a to sumou 6970,70 €. Vlastné zdroje pritom dosahovali čiastku 821,50 €.

Projekty partnerstiev v roku 2008:

1. Návrat stratenej slávy hradu – Spoločná podpora cestovného ruchu v okolí hradu Šomoška

2. Sklárska cesta – prepojenie minulosti so súčasnosťou na území Euroregiónu Neogradiensis
3. „Bezpečné cyklotrasy Novohradu“ – technická príprava spoločných cezhraničných projektov na budovanie cyklistických trás

Graf č. 5: Podiel projektov Euroregiónu Neogradiensis z hľadiska poskytnutého finančného príspevku v %

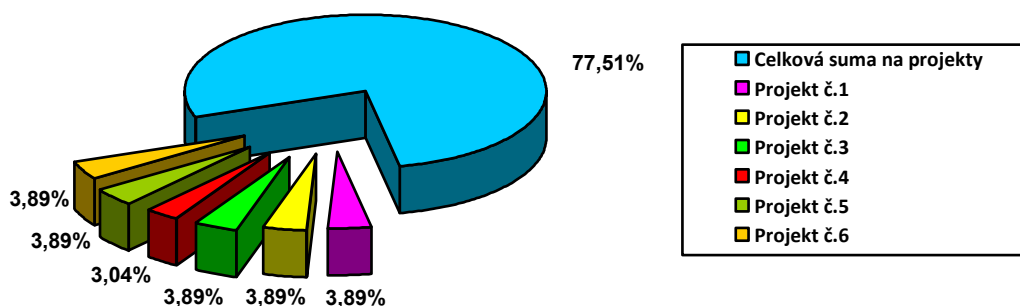
Zdroj: Vlastné spracovanie

Rok 2008 predstavuje najnižší počet schválených projektov v rámci Euroregiónu. Všetky tri projekty boli podporené takmer rovnakou štátnou dotáciou, ktorá predstavovala pri projekte č.1 9958,20 €, projekt č.2 bol podporený čiastkou 9 925 € a nakoniec to bola suma 9 872,20 € na tretí projekt. Vlastné zdroje na projekty spolu predstavovali čiastku 3 783,10 €.

Projekty partnerstiev v roku 2009:

1. Europiknik na východnej bašte hradu Šomoška
2. Spoznáваме Euroregión Neogradiensis na opačnej strane hraníc
3. Učme sa tvoriť a reagovať
4. Novohradský klaster – vytvorenie vidieckeho klastra v oblasti cestovného ruchu na území Euroregiónu Neogradiensis
5. Na bicykli, popri Ipli
6. Systematizácia propagácie produktu územia Euroregiónu Neogradiensis

Graf č. 6: Podiel projektov Euroregionu Neogradensis z hľadiska poskytnutého finančného príspevku v %

Zdroj: Vlastné spracovanie

V sledovanom období bolo finančné zastúpenie projektov v porovnaní s inými rokmi najväčšie, konkrétne 22,49%. Tento fakt je podmienený aj tým, že v roku 2009 bol schválený nový štátny príspevok a predstavoval čiastku 15 000 € na jeden projekt. Teda všetky projekty boli podporené rovnakou čiastkou až na projekt č.4, kde bol finančný príspevok vo výške 11 701 €. Celkové vlastné zdroje na projekty v roku 2009 predstavovali sumu 10 052 €.

Jednotlivé projekty boli predmetom rôznych strategických dokumentov medzi ktoré zaraďujeme:

- Strategický plán rozvoja Euroregionu Neogradensis 2002-2012
- Konceptia rozvoja cestovného ruchu v BBSK 2007-2013
- Rozvojový plán pre región Novohrad v spojení so župou Nógrád
- PHSR BBSK
- PHSR mesta Lučenec

Je potrebné spomenúť aj fakt, že v sledovaných rokoch 2006-2008 bol ministerstvom schválený finančný príspevok vo výške 9958,20 € na jeden projekt. V roku 2009 Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja zmenilo finančnú dotáciu na podporu euroregionálnych projektov čiastkou 15 000 € na jeden projekt.

Tabuľka č.6: Finančná alokácia na projekty Euroregiónu v sledovanom období v €

Roky	Finančný príspevok zo ŠR	Spolufinancovanie	Spolu
2006	66 392,40	7 610	74 002,40
2007	51 909,40	6 519,30	58 428,70
2008	29 755,40	3 783,10	33 538,50
2009	86 699,67	10 052	96 751,67

Zdroj: Vlastné spracovanie

Z uvedenej tabuľky môžeme zistiť, že najmenej finančných príspevkov na projekty bolo vynaložených v roku 2008. Oproti roku 2009 to predstavuje čiastku menšiu až o 63 213,17 €. Rok 2006 bol v poradí druhým najviac finančne dotovaným v rámci jednotlivých projektov. Projekty v roku 2007 boli podporené financiami menšími o 15 573,70 € oproti roku 2006. Rozdiely vo finančnej alokácii počas sledovaných rokov sú podmienené aj počtami schválených projektov a limitovanou sumou poskytnutou na projekt zo strany Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja.

Tabuľka č.7: Úspešnosť projektov v rámci Euroregiónu Neogradiensis

Roky	2006	2007	2008	2009
Podané projekty	8	12	12	15
Schválené projekty	7	6	3	6
Úspešnosť projektov	87,5%	50%	25%	40%

Zdroj: Vlastné spracovanie

Počas sledovaného obdobia môžeme zistiť, že najviac úspešný bol rok 2006, ktorý predstavoval úspešnosť 87,5%. Rok 2007 radíme na druhé miesto v rámci úspešnosti, kde bolo síce podaných viac projektov oproti roku 2006, ale schválených však bolo o jeden menej. V roku 2008 bolo schválených najmenej projektov počas skúmaných rokov a preto sa radí na posledné miesto v rámci výskumu. Prevalu podaných projektov v počte 15 môžeme sledovať v roku 2009 kde zisťujeme, že bolo podaných najviac projektov. Úspešnosť je však menej ako polovičná a predstavuje hodnotu 40%.

5 VÝZNAM PARTNERSTVA PRE ROZVOJ REGIÓNU

Partnerstvo nám do rozvoja regiónu prináša rôzne nástroje k dosiahnutiu efektívnosti vzájomnej spolupráce. V rámci neho využívame spôsoby, ktoré nám zabezpečujú transparentnosť v rozhodovacom procese, efektívnu voľbu projektov alebo aj napr. podporu vzdelávania. Snahou je, aby sme zefektívnilí región tak, aby bol čo najviac atraktívny najmä pre tú vrstvu obyvateľov, ktorí žijú na tomto území, ale zároveň zabezpečili pre turistov a potencionálnym podnikateľským subjektom čo najvhodnejšie podmienky pre rozvoj a návštevnosť. Je potrebné zabezpečenie toho, aby sa obyvatelia cítili, že je vytváraný určitý impulz a interes vytvárania podmienok pre slušný život a pracovnú príležitosť pre každého jednotlivca. Tu sa nám črtá aj prioritá zachovania si trvalej udržateľnosti regiónu. Partnerstvo má za úlohu zabezpečiť aj rozvoj infraštruktúry na environmentálnej, ale aj technickej úrovni. Má ďalej poskytovať čo najkvalitnejšie podmienky pre samotný život, bývanie, ale aj voľný čas pre všetky vekové skupiny obyvateľov.

Región je špecifický aj z hľadiska menšieho množstva investícií a disponuje aj nízkym počtom pracovných príležitostí. Obyvateľom chýbajú prostriedky a sebadôvera k svojmu napredovaniu a vytyčovaniu si cieľov. Je tu možno badať aj vzájomnú väzbu s regiónom. U niektorých obyvateľov prevláda aj lokálpatriotizmus. V povedomí samotného rozvoja je aj význam vzdelávania a teda reálna potreba nových vzdelávacích kapacít v regióne. Prihraničné oblasti predstavovali menej využívaný potenciál ľudských zdrojov, čo nám vytvára predpoklady pre skvalitnenie rozvoja formou cezhraničnej regionálnej spolupráce. Podľa môjho názoru prevláda na obidvoch stranách aj nedostatočné financovanie kultúry a školstva. Obojstranne narástol záujem o cezhraničnú spoluprácu, najmä medzi obyvateľstvom slovenskej strany s maďarskou národnosťou a Maďarskom, ktorá začala financovať rôzne projekty zamerané na vzdelávanie v rodnom, teda maďarskom jazyku. Na podporu vzdelávania Maďarov na Slovensku vznikol Spolok maďarských pedagógov na Slovensku. Financovanie tejto podpory však prebieha z Maďarskej republiky.

Môžeme konštatovať, že tak na Slovenskej strane ako aj Maďarskej strane ide o územie so spoločnou históriou a tradíciami, ktoré vnímame ako značne zaostávajúce a periférne. Územie na južnej strane je charakteristické dvojjazyčnosťou väčšiny obyvateľstva, teda nie je tu špecifikovaná žiadna jazyková bariéra. Severná časť územia je

typická vzťahmi na mnohé rodinné väzby. Významné je spájanie územia prostredníctvom mostov na rieke Ipeľ čo nám prináša aj určité prínosy na vzájomnú spoluprácu. Význam cezhraničnej spolupráce a partnerstva je pre územie o to väčší, pretože dáva príležitosti sa spájať a spoločne riešiť niektoré problémy. Teda je charakteristický prístup zdola, samotné partnerstvo môžu vytvárať samosprávy, rôzne inštitúcie, neziskové organizácie, ale i podnikatelia. Na území sa systematicky začínajú tvoriť už aj spoločné podniky, kde vznikajú prípadne sa rozširujú nové obchodné vzťahy, podporuje sa tým pádom aj vzájomná zamestnanosť. Celkovo chápeme túto činnosť ako podnikanie v inom štáte. Región má aj spoločné plánovacie dokumenty, na základe ktorých vzniká aj snaha o spoločnú cestnú a dopravnú infraštruktúru. Železničná sieť regiónu má dlhoročnú tradíciu na a do budúca pripadá do úvahy väčšie vyťaženie železničných tratí a jej úsekov na spoločnom území. Jedným zo strategických dokumentov pre cezhraničnú spoluprácu PHARE CBC bol aj Spoločný programový dokument vypracovaný pre každú hranicu, v ktorom boli stanovené priority spolupráce a smery rozvoja prihraničných regiónov. Jedná sa najmä o napojenie územia na diaľničnú sieť. Z pohľadu prírodných daností regiónu je charakteristické ich spoločné, klastrové využívanie. V súčasnosti je plánovaný aj projekt Klaster prihraničných hradov, u ktorého by malo byť typickým znakom spoločné sieťovanie, ktoré sa prejavuje aj pri zabezpečovaní cestovného ruchu a rozvoji turistiky, čiže sa vytvára zlepšenie cezhraničných sietí orientovaných na spoluprácu medzi miestnymi a regionálnymi inštitúciami. Na skúmanom území je prioritou aj spoločné rozvíjanie historického a kultúrneho dedičstva a vytváranie spoločných projektov pre vzdelávanie. V Nógráde, v neďalekej dedinke Hollókő je dokonca jedno z dvoch maďarských miest figurujúcich na zozname svetového kultúrneho dedičstva. Táto dedinka s originálnou palocskou architektúrou je jediná na svete. Rozvoj cestovného ruchu na území dopĺňa aj vznik nových nadväzných turistických a cyklistických chodníkov, ktoré vedú aj popri spoločnej rieke Ipeľ. Rôzne športové aktivity a výmeny takisto prispievajú k šíreniu spoločných záujmov a sú prínosom pre rozvoj územia. Úlohou regiónu by mal byť aj koordinovaný manažment rizík a teda vzájomné prepojenie na hasičské, povodňové a záchranné systémy.

Význam partnerstva vnímame nielen z pohľadu analýzy základných problémov v riešenej oblasti a krokov smerujúcich k ich odstráneniu, ale aj z hľadiska získania zdrojov na realizáciu projektov. Tu sa naskytuje možnosť žiadať o nenávratný finančný príspevok z fondov EÚ. Je však potrebné zabezpečiť Strategický plán a zosúladiť

vypracovaný projekt s týmto dokumentom. Strategické plánovanie obsahuje ciele a priority, ktoré nie je všetky možné riešiť iba s využitím fondom EÚ. Na ich realizovanie sú k dispozícii aj iné finančné zdroje akými sú napr. štátne dotácie, prípadne aj vlastné zdroje. Potreba partnerstva však nie je podmienená iba vôľou získať financovanie z fondov Európskej únie, ale má predovšetkým zabezpečiť efektívny regionálny rozvoj.

Spoločnosťou mnohokrát prezentované konflikty v regióne sa v súčasnosti zakladajú najmä na etnickom základe. Vo väčšine prípadov spočívajú vo vzájomnom nepochopení sa z nacionálneho hľadiska. Nespokojnosť na oboch stranách však naďalej prevláda a v mnohých prípadoch vyúsťuje do ostrých názorov, narážok a kritik. Je to celé špecifikované stálym hľadaním si svojho miesta maďarských menšín na Slovensku. Iróniou je najmä ich vzájomný vzťah so slovenskou väčšinou a s tzv. materskou krajinou. V posledných rokoch však môžeme badať celkom výrazný posun vzájomnej spolupráce na všetkých úrovniach a vstupom oboch krajín do EÚ sa pomery čiastočne zmenili.

Ďalším významným faktorom ktorý ovplyvňuje smerovanie cezhraničnej spolupráce Slovenska a Maďarska je politické pozadie. Napriek tomu však už existujú na miestnych úrovniach silné väzby medzi niektorými inštitúciami, ktorých ďalší vývoj by mal prispieť vo vzájomnej výmene informácií a skúseností v rámci cezhraničnej spolupráce určitú formu úžitku.

Spolupráca v regióne by mala dbať o zabezpečenie kvalitného životného prostredia, podporovať tvorbu krajiny a nakladať s odpadmi v rámci separovania. Tým pádom by bol región atraktívnejší a pritiahol by stále nových investorov a určitým spôsobom by aj motivoval podnikateľské subjekty, aby podporili vznik nových pracovných príležitostí pre obyvateľov. Koordinácia spoločného postupu v oblasti rozvoja regiónu nám môže dopomôcť lepšie pripraviť región na program Leader. Jeho využitím možno zabezpečiť rozvoj na úrovni verejno-súkromného partnerstva. Je však potrebné aj zapojenie sa samosprávy, podnikateľských subjektov, rôznych organizácií a občanov do samotnej tvorby spolupráce. Skúmaný región nám vytvára priestor pre podstatne efektívnejšie využívanie endogénnych zdrojov rozvoja územia a to najmä pre oblasť cestovného ruchu, turizmu, podnikania, kultúry, športu a vzdelávacích procesov.

ZÁVER

Jednou z priorit samotného výskumu je aj zistenie pomoci úspešnej ekonomickej oblasti v Euroregióne Neogradiensis, ktorá je podporovaná obidvoma krajinami využívaním spoločných zdrojov a zaistovaním dobrej kvality života a budúcej perspektívy pre občanov.

Dospeli sme k záveru, že je potrebné odstrániť bariéry, ktoré rozdeľujú regióny a prekonávať problémy vplývajúce na život obyvateľstva v regióne. Budúcnosť spolupráce týchto dvoch krajín je založená na regionálnej a cezhraničnej spolupráci vytvorenej na základe dohôd uzatvorených medzi hraničiacimi územiaми. Ako sme spomínali tak región južného Slovenska chápeme v takom ponímaní, že je tam prevaha zmiešaného slovensko-maďarského obyvateľstva. Je však vhodný pre širší rozvoj vzájomnej spolupráce. Kultúrno-historická spriaznenosť a dvojjazyčnosť vytvárajú dobré predpoklady na dynamickú cezhraničnú kooperáciu.

Euroregión Neogradiensis je miestom kde žijeme, v ktorom sa stretávajú hodnoty prírodné, geografické, ale aj spoločné hospodárenie a vzájomné projekty. Za týmto všetkým stoja mnohé organizácie verejnej správy, občianske a regionálne združenia, podnikateľské subjekty, školy a samotné obyvateľstvo. Je potreba zabezpečiť smerovanie predovšetkým mladej vyrastajúcej generácie podľa spoločných etických, kultúrnych a historických hodnôt a koreňov v regióne. Aj tieto hodnoty vo veľkej miere môžu prispieť k formovaniu ešte lepšej cezhraničnej spolupráci a tým pádom mať dobré susedské vzťahy. Dospeli sme aj k dedukcii, že k zabezpečeniu zvýšenia konkurencieschopnosti Euroregiónu je potrebné určite zlepšiť zamestnanosť v regióne, zabezpečiť rozvoj obchodných vzťahov, vybudovať technickú a dopravnú infraštruktúru s napojením sa na diaľničnú sieť, rozširovať spoluprácu v oblasti športu, kultúry, zabezpečiť kvalitný cestovný ruch a životné prostredie, zachovať si historicko-kultúrne tradície. Zrušením hraníc sa poskytuje historická príležitosť realizovať spoločné aktivity a vytvára sa forma pre posilnenie a vytvorenie lepších spoločenských vzťahov.

Vo výskume sme analyzovali jednotlivé programy, ktorými sme sa presvedčili kde a na akú oblasť je potrebné sa sústrediť a následne ju rozvíjať. Poukázali sme aj na úspešnosť jednotlivých projektov v rámci podpory cez Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR. V sledovanom období sme porovnávali finančnú alokáciu

a zastúpenie projektov v rámci všetkých podporených euroregionálnych projektoch. Finančné príspevky sa však v jednotlivých rokoch vzájomne odlišovali. Pri výskume bolo v rokoch 2006-2008 vyčlenených 9 958,20 €, rok 2009 predstavoval už podporu v sume 15 000 € na jeden projekt. V roku 2010 zisťujeme znovu zmenu čo sa týka podpory euroregionálnych projektov. Finančný príspevok na predložený projekt je limitovaný výškou 30 000 € na jeden projekt.

Základom úspechu partnerstva je schopnosť vedieť využiť spoločne miestny a regionálny potenciál, schopnosť všetkých partnerov komunikovať o problémoch, dohodnúť sa na spoločnej vízii a spoločnom programe, udržať vlastnú motiváciu a ochotu ostatných partnerov spolupracovať. Pre zabezpečenie úspešnosti vytvorenia a spolupráce partnerských sietí treba venovať určitú pozornosť princípom partnerstva akou sú komunikácia, transparentnosť, poskytovanie dôležitých informácií, spolupráca jednotlivých partnerov pri úlohách a rovnosť právomocí partnerov.

Zoznam použitej literatúry

1. ALNER, J. 2001. PHARE, Slovensko a Vy. Bratislava: Delegácia Európskej komisie v SR, 2001. ISBN 80-9681-8-8.
2. BALÁŽOVÁ, E. - PAPCUNOVÁ, V. 2007. Verejno-súkromné partnerstvá a poskytovanie miestnych verejných služieb. In *Verejná správa a partnerstvo: Recenzovaný zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2007. ISBN 978-80-225-2425-4.
3. BEBLAVÝ, M. - SIČAKOVÁ - BEBLAVÁ, E. 2006. Inštitucionálne dilemy pri zabezpečovaní verejných služieb. Bratislava: Transparency International Slovensko, 2006. 146 s.
4. BELAJOVÁ, A. - FÁZIKOVÁ, M. 2005. Regionálna ekonomika, 3. vyd. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, 2005. ISBN 80-8069-513-X.
5. BELAJOVÁ, A. – FÁZIKOVÁ, M. 2002. Regionálna ekonomika. Nitra: SPU, 2002. ISBN 80-8069-007-3.
6. BELAJOVÁ, A. - FÁZIKOVÁ, M. 2005. Regionálna ekonomika. Nitra: SPU, 2005. ISBN 80-8069-513-X.
7. BELIČKOVÁ, K. - KRISTEL, M. 2007. Potenciál a problémy verejno-súkromného partnerstva v spolupráci s územnou samosprávou. In *Verejná správa a partnerstvo: Recenzovaný zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2007. ISBN 978-80-225-2425-4.
8. BUČEK, M. a kol. 1992. Priestorová ekonomika. Bratislava: Edičné stredisko EU, 1992.
9. BUČEK, M. a kol. 1999. Ekonomika územnej verejnej správy. Bratislava: Ekonóm, 1999. ISBN 80-225-1117-X.
10. BÚŠIK, J. 2007. Partnerstvá a ich možný profil. In *Verejná správa a partnerstvo: Recenzovaný zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2007. ISBN 978-80-225-2425-4.
11. ČAPKOVÁ, S. 2004. Rozvoj miestnej ekonomiky. Studia oeconomica 22. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, ekonomická fakulta, 2004. ISBN 80-8055-994-5.
12. ČUCHOROVÁ, Z. 2007. Prihraničný región. 8. vedecká konferencia doktorantov a mladých vedeckých pracovníkov, 18. – 19.4. Nitra: UKF 2007. 578s.

13. DREDGE, D. 2006. Policy networks and the local organisation of tourism. In *Tourism Management*. 2006. roč.27. č.2. s.269-280. ISSN 0261-5177.
14. FALŤAN, L. 2004. Regionálny rozvoj Slovenska v Európskych integračných kontextoch. Sociologický ústav SAV, Bratislava. Vydalo vydavateľstvo Interlingua Bratislava 2004. 197 s. ISBN 80-85544-37-7.
15. FALŤAN, L. 2006. Mikroregión ako aktér regionálneho rozvoja (podkladová štúdia). Ministerstvo pôdohospodárstva SR, Vidiecky parlament Slovenska a Sociologický ústav SAV. Bratislava 2006.
16. FALŤAN, L. 2001. Partnerstvo – výzva a šanca. In: *Spoločná vec*. Rozvoj partnerstvo – medziobecná spolupráca. Bratislava 2001: PHARE
17. FLINDERS, M. - BACHE, I. 2005. Multi - level Governance: Conclusions and Implications. Oxford: Oxford University Press, 2005.
18. GABBE, J. 1999. Záverečný prejav na seminári LACE – PHARE CBC so slovenskými pohraničnými regiónmi, konaný 17.12.1999 na MV SR, sekcii verejnej správy v Bratislave.
19. GOZORA, V. – ŠIMÁK, L. – HUDÁKOVÁ, M. – BALÁŽOVÁ, E. – FILIP, S. 2007. Ekonomický a sociálny rozvoj, krízový a projektový manažment obce. Nitra: SPU, 2007. 89s. ISBN 978-80-89143-52-8.
20. HALÁS, M. - SLAVÍK, V. 2001. Cezhraničná spolupráca a euroregióny v SR (ciele, reality, perspektívy). Západočeská univerzita v Plzni, 2001. s. 171-180. ISBN 80-7082-805-6.
21. HAMALOVÁ, M. a kol. 1995. Ekonomika miest a obcí. Bratislava: EU, 1995. 158 s. ISBN 80-225-0610-9.
22. HAMALOVÁ, M. a kol. 1996. Priestorová ekonomika. Bratislava: Ekonóm, 1996, ISBN 80-225-0750-4.
23. HOLUB, O. 2006. Európska Únia. Bratislava: Sprint, 2006. 401 s. ISBN 80-89085-65-2.
24. HRADISKÁ, A. 2008. Úloha partnerstiev pri financovaní rozvoja vidieka - príspevok. In *Národná a regionálna ekonomika VII*. 2008. 265s. ISBN 978-80.553-0084-9
25. IVANIČKA, K. - IVANIČKOVÁ, A. 2007. Regionálny rozvoj a regionálna politika. Bratislava: Merkury spol. s.r.o., 2007. 250 s. ISBN 978-80-89143-46-7.

26. KMECOVÁ, Z. 2007. K projektom public - private partnership a ich ekonomickej realizovateľnosti. In *Verejná správa a partnerstvo*: Recenzovaný zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2007. ISBN 978-80-225-2425-4.
27. KOROBANIČOVÁ, I. 2006. Marketingové partnerstvá a ich postavenie v procese regionálneho rozvoja. *Národná a regionálna ekonomika VI*, Herľany, Ekonomická fakulta TU v Košiciach, 2006.
28. MAIER, G. - TÓDLING, F. 1998. *Regionálna a urbanistická ekonomika 2*. Bratislava: Elita, 1998. ISBN 80-8044-049-2.
29. MARCINČIN, A. 2002. *Hospodárska politika na Slovensku 2000 - 2001*. Bratislava: Slovenská spoločnosť pre zahraničnú ekonomiku, 2002. ISBN 80-968155-8-X.
30. MARČEK, E. – VAKULOVÁ, L. 2005. *Medzisektorová spolupráca na Slovensku. Súhrnný materiál z realizácie programu v rokoch 2002-2005*. Bratislava 2005. 42s.
31. MARHULÍKOVÁ, O. 2004. *Inštitucionálne aspekty cezhraničnej spolupráce v Slovenskej republike. Vývoj a právne postavenie cezhraničných štruktúr. Analytická štúdia*. Sekcia verejnej správy MV SR. Bratislava 2004. 182 s.
32. ONDRUŠEK, D. - MATIJEK, G. 2000. *Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie*. Centrum prevencie a riešenia konfliktov, Partners for Democratic Change – Slovakia, Bratislava: 2000. ISBN 80-968095-3-9.
33. PAVEL, J. 2005. *PPP projekty v ČR - šance nebo riziko? Štúdia*. Praha. Transparency International Česká republika.
34. PAVEL, J. 2006. *Efektivnost a transparentnost obecních obchodních společností. Štúdia*. Praha : Transparency International Česká republika.
35. *Príručka pre miestne orgány štátnej správy a euroregióny: Cezhraničná spolupráca*. Bratislava: Programová implementačná jednotka Cezhraničnej spolupráce PHARE a Sekcia verejnej správy MV SR, 1999. s. 4, 12-17.
36. RUSNÁK, P. 1996. *Rozvoj vidieckych regiónov*. Nitra: VŠP, 1996. s.43-49.
37. SCHAFFER, H. 1999. *Regionalizácia a demokratická stabilita v Európe*. Bratislava: 1999.
38. SLEZINGER, R. 2007. *Projekty PPP a fondy Európskej únie*. Brno. 2007. 110 s. ISBN 80-89244-10-6.

39. SPIŠIAK, P. - KLAMÁR, R. 2003. Návrh štruktúry pracovných príležitostí vo vidieckom mikroregióne Ptava na základe percepcie miestneho obyvateľstva. In *Geografie XIV*. Masarykova universita Brno, 2003. s. 164-168. ISBN 80-210-3208-1.
40. SPIŠIAK, P. 2003. Vidiek – šanca pre rozvoj IV. Súčasný problémy rozvoja vidieckeho priestoru: Zborník vedeckých prác. Nitra: SPU, 2003. ISBN 80-8069-269-6.
41. ŠEBOVÁ, M. - ŽÁRSKA, E. 2007. The perspectives of Public Private partnership in the Slovakia. Technická univerzita, ekonomická fakulta Košice. 2nd Central European Conference in Regional Science – CERS, 2007.
42. ŠTOFKO, S. – ŠTOFKOVÁ, K. 2005. Rozvoj prihraničných regiónov a európska regionálna politika. In *New members – new challenges for the European regional development policy: international conference on 27th-30th September. 2005.* s. 30. ISBN 80-225-2060-8
43. TVRDOŇ, J. - HAMALOVÁ, M. - ŽÁRSKA, E. 1995. Regionálny rozvoj. Bratislava: Ekonóm, 1995, ISBN 80-225-0671-0.
44. TVRDOŇOVÁ, J. 2006. Miestne akčné skupiny typu LEADER a tvorba stratégií sociálno ekonomického rozvoja vidieka. VOKA Banská Bystrica, 2006. ISBN 80-89274-00-5.
45. WOOD, D. J. - GRAY, B. 1991. Toward a Comprehensive Theory of Collaboration In *The Journal of Applied Behavioral Science*, 1991. roč.27. č.2. s.139-162.
46. ZEMKO, I. - BUČEK, J. 2000. Problémy cezhraničnej spolupráce a jej inštitucionálneho rámca na príklade regiónu Bratislava. Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského. Bratislava 2000. s. 43-53.
47. ŽÁRSKA, E. a kol. 2007. Komunálna ekonomika a politika. Bratislava: Ekonomická univerzita Bratislava, 2007. 194 s. ISBN 978-80-225-2293-9.

Odborné časopisy a publikácie:

48. Euroregión Neogradiensis – Program oblastného rozvoja Novohradskej župy 2002, s.125. Súborná publikácia
49. GÚČIK, M. 2005. Vzťah verejného a súkromného sektora v cestovnom ruchu. In *Ekonomická revue cestovného ruchu*. 2005. roč.38. č.3. s.131-139. ISSN 0139-8660.
50. CHMELOVÁ, I. 2008. Verejno-súkromné partnerstvá ako cesta pre samosprávy. In *Obecné noviny*, 2008. č.35. s. 2-5.

51. IVANIČKOVÁ, A. - VLČKOVÁ, V. 2005. Chápanie cezhraničnej spolupráce v navrhovanej regionálnej politike Európskej únie na programovacie obdobie 2007-2013. In *Medzinárodné vzťahy: Vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, právne a kultúrne vzťahy* Fakulty medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave, 2005. roč. III. č. 2. Vydavateľstvo Ekonóm. s. 9-17. ISSN 1336 - 1562.
52. PALENČÍKOVÁ, Z. 2008. Spolupráca a partnerstvo verejného a súkromného sektora v cestovnom ruchu. In *Ekonomická revue cestovného ruchu*. 2008. roč.41. č.2. s.67-77. ISSN 0139-8660.

Internetové zdroje:

53. Budovanie partnerstva – Úvod do problematiky, 3.4.2002. <<http://www.celodin.org/search.pho?lang=sk&pattern=budovanie>>
54. KAČÍRKOVÁ, M. 2007. Partnerstvá a spolupráca medzi sektormi [online]. SAV Bratislava, 2007. [cit. 2010-03-02]. Dostupné na: <http://www.partnerstva.sk/buxus/generate_page.php?page_id=843>. ISSN 1337-5598.
55. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta 2009 – 2013 <http://www.lucenec.sk/?id_menu=31184>
56. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Veľký Krtíš. <<http://www.velky-krtis.sk/phsr.phtml?id5=2928>>
57. Program cezhraničnej spolupráce Maďarsko-SR 2007-2013 (18.9.2008), <<http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/clanok/program-cezhranicnej-spoluprace-madarsko---sr-2007-2013>>
58. Usmernenie pre administráciu osi 4 Leader z Programu rozvoja vidieka SR 2007-2013 [online]. Bratislava: MP SR, 2008. [cit. 2009-11-10]. Dostupné na: <<http://www.apa.sk/>>
59. <<http://www.build.gov.sk/mvrrsr/index.php?id=1&lang=sk&cat=55>>
60. <http://www.euroregion-neogradiensis.sk/phpmenu/main_sk.php>
61. <<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=6649>>, aktualizované dňa: 01. 08. 2008
62. <<http://www.obecples.biznisweb.sk/domain/obecples/files/phsr-ples.pdf>> PHSR obce Pleš 2007-2013>

63. <<http://www.vucbb.sk/ganet/vuc/bb/portal.nsf/pages/8a9454bc7c95f489c1257336003d4c99>>

Zákony, nariadenia a strategické dokumenty:

64. Brusel, 30.4.2004, COM (2004) 327 konečné znenie Zelená kniha o partnerstve verejného a súkromného sektoru a práve spoločenstva o verejných zákazkách a koncesíh
65. Nariadenia 2001 Podľa: Kolektiv - Partnerství jako princip strukturálních fondů. Přerov: Centrum pro komunitní práci, 2001. Článek 8, odst. 1 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady č. 1260/1999 zo dňa 21.6.1999 o všeobecných ustanoveniach o štrukturálnych fondoch
66. Strategický plán rozvoja Euroregiónu Neogradiensis pre obdobie 2002 – 2012
67. Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov
68. Zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov
69. Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov (novelizáciou č. 295/1992 Zb.)

PRÍLOHY